

kèa ie nùún dò le yènù hũn vũnun ke á khũa meu ò bòo (15.1-32) àá 3
pàamán dò yíré híró le hécírí wi bòo (16.13) àá Zaase bòo (19.1-10)

\ip Liike é bĩnié wé vèhũ dè-buè dò le iè lè pe le é bé wóo ne be “Tonkeriè Bò-wéra vèhũ”.

\ip É mú bòo le á Liike é wé sèmékea bán mí vèhũ hũn é iè mù le:

\ip Liike vèhũ wínló jún àá Zān Batiisi àá Yiezu Kirisa tenló bòo (1.1-2.52)

\ip Zān Batiisi bòo á é buie (3.1-20)

\ip Yiezu níliní jumu hũn àá piè hàníró bòo (3.21-4.13)

\ip Yiezu bòo le á hũn wóò wé hó Kalilé pèhẽ hũn bòo (4.14-9.50)

\ip Bòo le é Yiezu dàa ló Kalilé pèhẽ hũn é khie vaá ve Zerizalemu lóo (9.51-19.27)

\ip Yiezu méu wihí lè súsunnù lòn, piè liè lènló àá piè hómú bòo (19.28-23.56)

\ip Yiezu vìeró àá piè te zéníró mí kèrán-zèbè ò àá piè khũá yòò viènú bá Yàá Dofin viè bòo (24.1-53)

\c 1

\s Liike é mí vèhũ wínló jún è munke lé Teofile ò

\p ^v1 Teofile, nĩnbirìe cèrìèe é ne be wí mú bòo le é wó ké viè. ^v2 É bé wé mù kèa bòo le é bépe le meu mù àá pemù fii bánló é dàa bie mù lé ke ò. Bàasiè mù iè bèpe le é Dofin tɔre ne be bie mí bienù. ^v3 É sí iè mù pe, é òpe biè dàa hũnà dièkea é dàa dũne mù bòo le wó hèlèlè àá pemù fii bánló, é ò ne mu sãa kòpe nì-behó Teofile, mù sãa è ò wí mú bòo le wó sèmékea bán è lé kò ò, ^v4 bòo le é wé è kò dũn sãàní ké mú bòo le é bé kèrea àá kò é bɔn.

\s Zekeri bà hũnu Elizabeti pòo tìnló bòo

\p ^v5 Pèhũ le á Erɔdi dàa iè Zude bé-zuú, é Dofin khén-dàarɔ* dò le yèrè bé ne Zekeri é hàarí wi yón ké á bòo é sè Abiya khén-dàariè bà zũnù ò. Ò Zekeri mu bà hũnu yèrè é bé ne Elizabeti le lò biè iè hò Dofin khén-dàarɔ wì-behó Arɔn zũnù hãá dò. ^v6 Bè hàarí é téréen bé juunàà Núnsɔ Dofin híehó é pie làndé àá mú bòo le é hó ne be nĩnbirìe fóbán è bè wé mí-kùì è mèndè sãa sãa. ^v7 Ké bé den hàarí yí dàa zĩncáahó wè iè mù le á Elizabeti den hàarí yá te wè; è bè lò

den hàarí kínkea bé juunáà.

\p ^v8 É wurù dò zɔn, é Zekeri é mí khén-dàarɔmu tɔnló è té Dɔfɪn híehó, iè mù le é hó tɔnló mu tánló é hàarí van dɛu òpe àá bá níkhí. ^v9 Bè khén-dàariè é den hàarí wód leń nɪnbí-cóoní bé tíihú à ve zɔ le Dɔfɪn zũ-behó, è zɔ cɪní mú bòo dò le tũnù tĩ yón. É Zekeri iè pe é hó lenkeró mu síe lòn á te mu é mii zɔ wé. ^v10 É mu le á Zekeri zɔn wi le Dɔfɪn zũ-behó hũn é hò yurɔ le tũnù tĩ è cɪní, è bè nì-zàamá bé-kùì é ló wi hɔ yíe é Dɔfɪn hennin.

\p ^v11 É Núnso Dɔfɪn mɛleke dò é ben zénie míte ò Zekeri n. Ò mɛleke mu é hũn dĩ lè dĩe le é bé wód cɪní hó yurɔ le tũnù tĩ hũn nídoonín. ^v12 É mu le á Zekeri meu ò á yòó zére dĩ cɔũn. ^v13 Á mɛleke é zɔn bie lé à n ne: « Zekeri, bí zán wè, iè mù le é Dɔfɪn é né kó hennè. Mì hũnu Elizabeti é Bén te yènú, è kò cé piè yèrè ne Zán. ^v14 Mù Bén lé tĩ-wiè dè-behó kɔ n, è bè nɪnbirìe cèrìe è lò Bén wení béte piè tenló bòo hũn. ^v15 À Bén wé nì-behó Dɔfɪn híehó, ~à yí fóbán à wóo ju divén tàá jemu le wód baà nɪnbíɔ wè. À Bén tí àá Dɔfɪn Heciri ké á wi bá nín vùikì hũn. ^v16 À Bén lé é bé Izarayeli nìe cèrìe è khùá ben jí Núnso le iè pebè Dɔfɪn bòo. ^v17 Ò Bén wé Dɔfɪn tɔnkerɔ, à Bén ve Dɔfɪn híehó àá Dɔfɪn bə-háanirɔ Eli* Heciri àá piè pánké, à Bén lé é bé yàábè àá bé zèbè é junù é wé dĩ-cóoní, è bèpe le é jekèa dɛu le yá wód jí bòo è khùá khii jí bé nɪnbí-tentiè bòo. À Bén sésé bé nɪnbirìe le be è tè à Núnso bòo é lé à n. »

\p ^v18 É Zekeri é zɔn khé lé á mɛleke n ne: « Ní wo nin wie dàá dĩn ké mú bon? Iè mù le é ní wo kíne è kè hũnu é lò biè kíne. » ^v19 Á mɛleke é zɔn bie lé à n ne: « Npe iè mɛleke Kabiriyiele, òpe le é dĩ Dɔfɪn híehó é piè tɔnló è té; hòpe Dɔfɪn te mi tɔre ne n ben khé àá kó è bie le pe Ben-tĩnù mu le è lé kɔ n. ^v20 Ké mú le é kó yí de sì niñ biehi n, le lò iè bòo le Bén wé lé yìi le é Dɔfɪn ne hɔ mii wé hũn, é kó dienù mii le, è kò bí dàn bie fúu fúà ké mú van wó vó. »

\p ^v21 É mú pe sí é wé kèa mu ké bé nì-zàamá é ló dĩ hò yíe é ò Zekeri è hié, ké bè é béte è dĩekenin ne á wie dàa van zɔn mii lé Dɔfɪn zũ-behó hũn kèa mu. ^v22 Bòo le á Zekeri é bɛre ló, à yí dè yá bie wè, é bé nɪnbirìe é dĩne mù ké á van zɔn meu bòo dò lè Dɔfɪn zũ-behó hũn. Á khie khé àá bé àá mí níhí.

\p ^v23 É mu le á Zekeri tɔnló vó lé Dɔfɪn zũ-behó hũn, á khùa bon mí yíe. ^v24 É mú yí khii mii wè è bà hũnu Elizabeti é khie tù púo, á kere mí yíe fúu ípíihè hùanú ké à bie mí tĩ hũn ne: ^v25 « Le iè Núnso sãamu le á wó àá mi; à lere niñ

lùwiè é ló niñ lòn bè nìnbirìe yìe hūn. »

¶ Meleke dò é Yiezu tenlò bòo bie àá bà niñ Maari

¶ ^v26 É pemù ñpíihē huezí lán, è Dɔfɪn tɔrɛ ò meleke Kabiriyiele á van hò Kalile lóo dò le yèrè é bé ne Nazareti, ^v27 ò ñyentí dò vii le bà ñtéu yèrè é bé ne Zozefu. Ò Zozefu mu é iè ò bé-zuú Davide máahú nùún dò; à ñyentí mu yèrè é bé ne Maari. ^v28 Á meleke é van zɔn ò Maari zūnù é zɔn bie lé à ñ ne: « Nín kò fòoní kòpe le é hó Dɔfɪn hiì é wi lòn. Núnso Dɔfɪn é wi àá kɔ. » ^v29 Á meleke biehi mu é hè yòokea ò Maari lòn á yòó dĩ cɔūn é míte diènin ne lèpe fòoní mu pún wo iè lè dusó. ^v30 Á meleke é zɔn khé lé à ñ ne: « Maari, bí zán wè iè mù le é Dɔfɪn wó mí hiì àá kɔ. ^v31 Kó bèn tì púo, è kò é te yènú, è kò cé piè yèrè ne Yiezu. ^v32 Ò bèn wé nì-behó, è bè wóo bèn vi-e ne Dɔfɪn behó Yènú, è Núnso Dɔfɪn é bèn lé bà zĩkín Davide bé-záanú wànlè ò ñ. ^v33 À bèn wé bé-zuú à Zacɔbu máahú niè lòn, è piè bé-záanú é yá vé yá mi wè. » ^v34 Á Maari é zɔn ò meleke diènin ne: « N wo yí dū berɔ é mu pe sí wo bèn wé ke wie? » ^v35 Á meleke é zɔn bie lé à ñ ne: « Hò Dɔfɪn Heciri é mii ben síe kò lòn, è hò Dɔfɪn behó pánké é mii ben hie kɔ ñ. É sí iè mùpe ápe yènú le mii te é dàa bèn wé nìnbírɔ le é cé, è bè wóo bèn vi e ne Dɔfɪn Yènú. ^v36 É kó húi lò, ò mì ñnáà Elizabeti, é lò biè tù hò púo mí kíihí hūn, le iè pemù ñpíihē huezí, ké bé nìnbirìe é lò hún wódò ne a yí dè yènú yá te wè. ^v37 Iè mù le é bòo dò le é Dɔfɪn yí dè yá wé è míne wè. » ^v38 Á Maari zɔn ne: « Npe iè Núnso wɔnù; ne mu wé mi ñ kèa bòo le é kó dàa khé mú. » Á meleke é ló có.

¶ Maari van bá ñnáà Elizabeti è khínin.

¶ ^v39 É pemù yìi hūn á Maari húnà mò hò wún é lièkeasí van hò Zuda lóo dò le wi hĩ búkùo hūn. ^v40 Á van zɔn ò Zekeri zūnù é zɔn fòonie ò Elizabeti. ^v41 Á Elizabeti piè ñpí Maari fòoní lò, é piè yènú é zɔn kirie piè vùikì hūn. É hó Dɔfɪn Heciri é ben síe ò Elizabeti lòn, ^v42 á zɔn bere ne: « Dɔfɪn muié kɔ é dúbea nin bè háa bé-kùì tíihú, è pehò dúbìe é wi-e zĩncáahó le wi kɔ hūn lòn. ^v43 Npe biè iè wie é niñ Núnso bà nín é dàa bere niñ vii? ^v44 É kó húi lò, pe niñ jí kó fòoní lò, á zĩncáahó é zɔn kirie àá tĩ-wiè nin hūn. ^v45 Kò pún hè tĩ, kòpe le é dūmua sè ne a Núnso bòo le á khé lé kɔ ñ é púnù bèn tí. »

\s Maari é Núnso b̀-*tente weré b̀o è bie*

\p ^v46 É Maari é zɔn bie ne:

\q1 « Ǹpe é niñ Núnso è b̀aanínin àá niñ tĩ mí-k̀i,

\q1 ^v47 È niñ tĩ mí-k̀i é h̀e tú àá tĩ-wiè

\q1 H̀è Dɔfín le iè niñ fuenírɔ b̀o hũn.

\q1 ^v48 Iè mù le á t̀e é síe huie mi ñ, ñpe le iè piè wɔn-hãá le b̀-*werà míne*.

\q1 È wo dàá fii bé àá zoòni, é bé ǹnbirie é wóo b̀en bie fúu ne ní iè jún t̀nù
b̀aaso.

\q1 ^v49 Iè mù le é hó Dɔfín le iè p̀anké b̀aaso é wó b̀o b̀-*b̀ehẽ é lé mi ñ*.

\q1 H̀è iè Dɔfín le é ce.

\q1 ^v50 B̀è ǹnbirie le é Dɔfín è m̀endẽ,

\q1 é hó wóo mi miine p̀ehú mí-k̀i hũn.

\q1 ^v51 H̀è wó p̀anké b̀o àá mí núnú,

\q1 è h̀è j̄eu b̀è ỳen-c̀eriè é bé z̀o saakea.

\q1 ^v52 H̀è suukea b̀è bé-z̀èb̀è sienie é ló bé bé-z̀aanú ẁanl̀aa l̀on,

\q1 è b̀è ǹnbirie le wóo siení béte ñ iè pe é hó h̀onie ỳonie.

\q1 ^v53 B̀è ǹnbirie le é hí h̀ini é bé á lé b̀o b̀-*k̀i nin*,

\q1 è b̀è p̀aamánbé á f̀uerèsí nin é bé có àá bé nín-k̀aamàa.

\q1 ^v54 H̀è bere s̀inie Izarayeli niè le iè piè t̀n-t̀erie,

\q1 è h̀è hũn é yí bé mí b̀-*tente wénl̀o ñ*

\q1 ^v55 àá Abarahamu àá mí máahú niè p̀ehú le yá vé hũn,

\q1 k̀ea b̀o le á dàa hàarí khé mú lé k̀è z̀ik̀inb̀è ñ. »

\p ^v56 Á Maari é kesí Elizabeti viè é d̄eu ǹp̄ihẽ b̀n-b̀-*tĩ b̀a ǹm̀aa*, á h̀unà kh̀ua
b̀n.

\s Z̄an Batiisi tenl̀o

\p ^v57 É lé p̀ehú le á Elizabeti é f̀óbán à te hũn é van d̄eu, á t̀n mí ỳenù. ^v58 É
b̀a yíe niè àá b̀a niè é j̀é ké bé ne Núnso Dɔfín é meu piè miinè àá b̀-*b̀ín*, é bé
p̀aaníe é we béte àá wó. ^v59 É mu le á z̀incáahó é yú wihí h̀uɔtĩ, é bé bere é bé
ben f̀i-ε. É bé ne b̀a yáa ỳèrè Zekeri iè pe bé cé lé à ñ. ^v60 Ké b̀a nín é zɔn bie é
ne: « Ǹb̀ué, piè ỳèrè é mii wé Z̄an. » ^v61 É bé zɔn bie lé à ñ ne: « M̀i z̀unù ǹun
d̀o le ỳèrè Z̄an é míne lò! » ^v62 É bé khie khé àá bé níhí é diè ò z̀incáahó b̀a yáa

ò ne piè yènù yèré é mii wé lé dusɔ. ^{v 63} Á Zekeri ne be lé lé diè dò ne mí wí lòn, à síe wé é ne: « Pie yèrè é iè Zān. » É mú hè yòokea bèpe bé-kùì lòn. ^{v 64} É pe mù lòn á Zekeri é den zɔn yú é bie, é Dɔfɪn è bàanínin. ^{v 65} É bà yíe niè bé-kùì é hè zere. É hó Zude pèhē búkùò mí-kùì hūn, é bé nìnbirìe é wó mú pe bòò mu le wó bòò é bé bie. ^{v 66} É bé nìnbirìe le é hàarí mù jí bé-kùì é bé hūn è vè é ne: « Òpe zĩncáahó mu le é mii wé níwiè? » Iè mù le é hó Dɔfɪn pànké é hàarí wi àá wó.

\\s Zekeri é Dɔfɪn b̀-̀bēhē wénĺò bòò è bie

\\p ^{v 67} Á zĩncáahó bà yàá Zekeri é hó Dɔfɪn Heciri é ben síe lòn, á hò yìn-mirà biehí bie é ne:

\\q1 ^{v 68} « Ne Núnso, Izarayeli Dɔfɪn yèrè b̀aaní, iè mu le á huie mí niè sienie, à fuenie bà ò.

\\q1 ^{v 69} Piè tɔn-té Davide máahú niè hūn,

\\q1 iè pe á zɔn lere ò fueníro pànké b̀aaso nin é lé kiè ò.

\\q1 ^{v 70} Sí iè mù bòò le é Dɔfɪn b̀-̀háanírìe é hàarí sènéhà khé hó pe Dɔfɪn junù lòn.

\\q1 ^{v 71} Hò pe Dɔfɪn é hàarí lé mí junù ne mí Bén leń kie é lé kè zúkúsiè níhí hūn,

\\q1 àá bé pe nìnbirìe le é ké pɔnù é ló nin níhí hūn.

\\q1 ^{v 72} Hò meu kè zĩkínbè miinè,

\\q1 è hò hūn yí bé lé junù kiè le hó tè àá bé wè.

\\q1 ^{v 73} Hò pe Dɔfɪn é den hàarí tè junù kiè àá kè zĩkín Abarahamu,

\\q1 ^{v 74} ne mí Bén leń kie é lé kè zúkúsiè níhí hūn,

\\q1 è kè dàń pe hò tɔnló è té ké ké yá zánke wè;

\\q1 ^{v 75} è kè wé nìnbirìe le é hūn é ce le é téréń pe hò híehó,

\\q1 kè mekēnì sítĩnló mí-kùì hūn.

\\p

\\q1 ^{v 76} É kópe niń yènù! bè wó Bén ve kɔ ne Dɔfɪn behó b̀-̀háaníro,

\\q1 iè mù le é kó Bén dí é Núnso híehó è wooke piè wún,

\\q1 ^{v 77} è kè é zéńí lé piè niè ò ne a Bén dé séwérí é lé bà ò pebè b̀-̀koohē bòò hūn,

\q1 à é fuení bà ò.

\q1 ^v78 Kè Dɔfɪn é hɛ s̄aa àá b̀-̀b́n, hò wòò mi ɓe ǹǹb̀r̀ìe miinè.

\q1 Hò b́en lé é mí ǹp̀ìe mu é ciení kie ò k̀ea wurù le wòò síe hɛ bòò sí,

\q1 ^v79 è mù é ciení ɓé ǹǹb̀r̀ìe le wi ho síbírú h̄n àá mú h́mú záahí h̄n,

\q1 à é dàá ké zehí hò h̄n wiè w̄n l̀n. »

\p ^v80 Á z̄ĩncáahó é h̄n tí yòó, ké hó Dɔfɪn Heciri é ɓiè hò p̀anké è lé à ò. Á kere h̄i maa h̄n fúu é van d̄eu lè ỳi le á dàa z̀n ló z̄enie míte àá ɓé Izarayeli n̄e.

\c 2

\s Yiezu tenĺò bòò

\r Mat 1.18-25

\p ^v1 É pemù ỳi h̄n, á bé-zu-behó Okiisi é síe h̄nà é ne ɓé mì mí bé-záanú n̄e ɓé-k̀i. ^v2 É hópe hán n̄e m̀nló mu é wó ké á Kiriniyiise é temu wi ho Síri c̄em̄ené jún h̄n. ^v3 É ɓé ǹǹb̀r̀ìe ɓé-k̀i, é h̄w̄ wòò h̄n̄i ve bá lóo h̄n, è ve lé mí yèrè è ɓè w̄. ^v4 Á Zozefu é z̀n ló hó Kalile p̄h̄e lóo d̀ le ɓé ne Nazareti é yòó van hò Zude p̄h̄e lóo d̀ le ɓé ne Betilehemu, ò bé-zuú Davide bà lóo h̄n, iè mù le á pe Zozefu k̀uso iè Davide máahú ǹún d̀. ^v5 Á van lé mí yèrè é ɓé w̄ òpe àá bán n̄t̄eu Maari le póo wi. ^v6 É mu le é ɓé wi ho Betilehemu h̄n, á Maari tenĺò é van d̄eu. ^v7 Á t̀n mí hán ỳnù é búre nin àá lé p̀nk̀òró é síe daanie ɓè b̀-̀laasiè díe dìe h̄n iè mù le é ɓé ỳ ỳ danlén ɓè n̄-h̄à l̀alén wè.

\s Meleke d̀ é bie àá pi-siriè d̀ ne ɓe ǹǹb̀r̀ìe fueníró é t̀n

\p ^v8 É h̄i pe p̄h̄e mu é ɓé pi-siriè d̀ é h̄n wi h̄n, ɓè h̄n wòò c̄aake h̄i máa. É mu le é ɓé é ɓé piriè è si ho s̄únúhú, ^v9 é Núnso Dɔfɪn meleke d̀ é ɓere z̄enie míte àá ɓé, é Núnso cemù é ɓen cienie ɓè, é ɓé zere c̄eun. ^v10 Á meleke é z̀n bie lé bà ò ne: « M̀ bí zan wè iè mù le é lé iè Ben-t̄nù é nin ɓen khé lé mie ò, lè Ben-t̄nù mù é ɓén wiɛni ɓé ǹǹb̀r̀ìe ɓé-k̀i t̄iè àá b̀-̀b́n: ^v11 hò pe zoòni s̄únúhú le, ò Davide bà lóo h̄n, é fueníró é t̀n, ò iè Kirisa, ò iè Núnso. ^v12 É le iè mù bòò le mii lé è mì dàá d̄ún wó: mí ɓén ve t̄éré nd̄idí d̀ ké ɓé búre à ò àá lé p̀nk̀òró è siè daanie ɓè b̀-̀laasiè díe dìe h̄n. » ^v13 É mí laà h̄n, é ɓé pi-siriè ɓé h̄i è hóoh̄n melekeɓe b̀-̀k̀i d̀ é paanie é Dɔfɪn è ɓàan̄in àá ó pe meleke

le é ben zénie míte àá bé é ne: ^{v 14} « Ne Dɔfɪn yèrè bàaní hó hóohūn, è ne be nɪnbiriè le é hó we è yí hūn wiè le sūsùnù. » ^{v 15} É mu le é bé melekebé é khúa yòó có van hò hóohūn, é bé pi-siriè é khie bie léké bá ñ ne: « Mì ne ke ve ho Betilehemu, è ve mi mu bòo le wó, mù le á Núnso zénie àá kie. » ^{v 16} É bé húnà lièkeasi có, é bé van tèrea ò Zozefu àá ó Maari àá ó ndidi ké bé daanie ò bè bì-làasiè díe dìe hūn. ^{v 17} É mu le bé meu ò ndiidí, é bé bie mù bòo le á meleke khé lé bà ñ ò yènú bòo hūn. ^{v 18} É bé nɪnbiriè bé-kùì le jé mú bòo le é bé pi-siriè é khé, é hè bò-dūmunù vūnun mí-kùì. ^{v 19} Ké á Maari pe den bò mú pe sí mí-kùì mí tī lòn, é mí hūn vè pe mù lòn. ^{v 20} É bé pi-siriè é húnà khúa có, é ló Dɔfɪn yèrè bàanínin mu bòo le bé jé, àá mú le é bé meu bòo hūn, iè mù le é mu wó kèa bòo le á meleke dàa khé mú lé bà ñ.

↘ Yiezu yèrè cánló

↘ ^{v 21} É mu le á zīncáahó é tɔn é pemù wihí hùctī lán zɔn, è bè fè à è bè cé piè yèrè ne Yiezu, lèpe yèrè le á meleke zénie ké piè pòó é jèùn yí tì wè.

↘ Yiezu bà niè é dàa ò é van zéní Dɔfɪn zū-behó hūn

↘ ^{v 22} É mu le á Zozefu àá ó Maari te-tierɔ wurù é van dē, le é bé fóbán è bè ve len bé te-tierɔ bòo kèa bòo le á Moyiizi làndé dàa khé mú, é bé dàa ò zīncáahó dàa yòó van hò Zerizalemu é bé ve lé Núnso Dɔfɪn, ^{v 23} kèa bòo le é mú dàa wé Núnso làndé vīihú hūn ne: « Ì hán wiè le tɔn le iè béro é bòo é sè Núnso ñ. » ^{v 24} È bè lò fóbán è bè leñ nɪpɪɔhí bìe-ju tàá nímaàbúo bì-fùa bìe-ju kèa bòo le é mú dàa wé Núnso làndé vēhú hūn.

↘ ^{v 25} É nùún dò é hàarí wi ho Zerizalemu lóo hūn le yèrè bé ne Simeɔ. Ìpe nùún so é hàarí térén à lò é Dɔfɪn è mēndē, à hàarí é Izarayeli fueníro è hiè, è hò Dɔfɪn Heciri é hàarí wi piè lòn. ^{v 26} Hò Dɔfɪn Heciri é hàarí khé lé à ñ ne a yá bèn hí ké á yí mi ε fueníro le á Núnso tɔre wè. ^{v 27} É hó Dɔfɪn Heciri é lé á Simeɔ húnà bere lè Dɔfɪn zū-behó hūn. É mu le é Yiezu bà niè é van dàa ò dàa bere é be ben wé mú bòo le é á Moyiizi làndé khé, ^{v 28} á Simeɔ é fó á zīncáahó yòó dàa nin mí níhí hūn, à Dɔfɪn berike è dé é ne: ^{v 29} « Núnso, kèa sáale é kó tīinie kò bienù junù. É kó wo fùansí kó tɔn-té Simeɔ ne a hí lan àá hūn wiè. ^{v 30} Iè mù le é niñ yie é meu ò fueníro le é kó tɔre. ^{v 31} Ì fueníro le kó sésea bè dí míjé niè bé-kùì bòo hūn; ^{v 32} ò fueníro mu é ke kèa nípiemu le é mii ciení hó

dímíné dàa niè bé-kùì n, è mù lé yèrè Izarayeli siè n, le iè kɔ niè. ^{v 33} É Yiezu bà yàá àá bà nín é hè dĩ cɔ̃n é híihúíló mù bòo le á Simeɲɔ é khé lé á zĩncáahó n bòo hũn. ^{v 34} Á Simeɲɔ é khie dúbea bà n à khé le á Yiezu bà nín Maari n ne: « Dɔ̃fin é muié ò pe yènù mu le é mii dàá kùení bé nĩnbirìe cèrìèe, à lò biè hóoní bé nĩnbirìe cèrìèe Izarayeli hũn; ò mii wé Dɔ̃fin bɔ̃-zɛ̃nirɔ le é bé nĩnbirìe bèn wũaní bòo. ^{v 35} É bé nĩnbirìe cèrìèe hũn bòo á bèn len líení hó yíe. É kópe Maari, le lòn-biè é bèn zɔ jí kò n kèa lé khénlé le cú kó tĩ n bòo sí.

¶ ^{v 36} É hũnu dɔ̃ biè hàarí wi yón ké á iè Dɔ̃fin bɔ̃-háanírɔ; piè yèrè é bé hàarí ne Aane, è bà yàá yèrè bé ne Fanuyele, le hàarí iè Azere máahú nùún dɔ̃. Ò pe Aane bà níyentĩmu berɔ é kere bán lòn àá wó lólíe hùoɲu à khie húrún. ^{v 37} Á wo khie kesí é wó á me-hũnu fúu é piè lólíe é van yú kímí àá bòn-bò-né. Ò hàarí é yá wòd lé Dɔ̃fin zũ-behó hũn wè, à wòd té Dɔ̃fin tɔnló sũnúhú àá wiehó, è hẽun Dɔ̃fin, è lì mí ɲunù. ^{v 38} Á biè van bere pemù yìi hũn é bere yú Yiezu bà niè, à Dɔ̃fin berike dé ké à Yiezu bòo bie lé bé nĩnbirìe bé-kùì le hũn Dɔ̃fin è hiè ne ho fuení Zerizalemu n.

¶ ^{v 39} É mu le é Yiezu bà niè é wó mú bòo mí-kùì le é Núnso làndé ne be fóbàn bè wé wó, é bé khũa bɔn é van Nazareti hò Kalile pèhẽ hũn. ^{v 40} Á zĩncáahó é hũn tí, ké piè pánké wé; ò hàarí tú àá bɔ̃-dũmunù, è Dɔ̃fin hiè é lò hàarí wi àá wó.

¶ Yiezu é van le Dɔ̃fin zũ-behó hũn ké piè lólíe é iè píru àá bòn-bò-ɲu

¶ ^{v 41} Lóo hũn wó ben ló, è Yiezu bà niè é wòd yòo ve ho Zerizalemu è ve dí lé Nyiewèlòn sérí. ^{v 42} É mu le é Yiezu yú lólíe píru àá bòn-bò-ɲu, é bé sìn yòo van hò Zerizalemu kèa bòo le é dàa wòd wé mù. ^{v 43} É bòo le é lé sérí dú wó, é Yiezu bà niè é khũa mò le wũn é vaá bɔ, ké bé yí dũ ké Yiezu khie kesí hó Zerizalemu hũn wè. ^{v 44} Bè tĩ è bè ne Yiezu é bɔbàn àá bé wũ-bèrìe dɔ̃, é bé van wi-kùì è bè khie ò cè bá niè àá bá biebè tíihú. ^{v 45} É mu le é bé cé tan, é bé khie khũa káa hò Zerizalemu ké bè é ò cè. ^{v 46} É pemù wihí bòn-bò-tĩ nín zɔn, è bè van yú ó ké á kesí lé Dɔ̃fin zũ-behó hũn, bè kèránliè tíihú é pebè bòo è jí ké á bè diekenin. ^{v 47} É bé nĩnbirìe bé-kùì le é piè bòo jí, é piè bɔ̃-dũmunù àá piè bòo le á kóníke àá bé é hè yòokea. ^{v 48} É mu le é bà niè van meɲ ò, é bé yòo dĩ cɔ̃n, é bà nín é zɔn bie lé à n ne: « Niñ yènù, kó wie dàa wó mú pe le àá kie? Mì yàá àá òpe é

hũn hũn yèrè é kɔ cè. » ^{v 49} É Yiezu zɔn bie lé bà ò ne: « Mí wie dāa nìn cè? Mí yí dũ ké n fɔ́bán è ò húi kìe Yàá zũnù bòò? » ^{v 50} Ké bé den yí dũn bòò le á nè wè. ^{v 51} É Yiezu hũnà bò bè máahú é bé khũa síe van hò Nazareti. Á hũn wòò jí pebè bòò. É bà nín é pe hũn bò mù bòò le é wé mí-kùì mí tĩ lòn. ^{v 52} É Yiezu é hũn tí ké piè bò-dũmunù é biè sííní, è piè bòò hũn tĩ Dɔ́fĩn àá bé nìnbirìe ò.

\c 3

\s Ì Zān Batiisi bòò le á buie

\r Mat 3.1-12 ; Mariki 1.1-8 ; Zān 1.19-28

\p ^{v 1} Mù wó á bé-zu-behó Tibere bé-záanú lólíe píru áá hùanú lán. Pemù pèhú hũn, è Pɔ́nsi Pilati temu wi hò Zude jún hũn, è Erɔ́di é temu iè hò Kalile bé-zuú, è bà zuú Filipè é biè temu iè hò Yiture áá hó Taronite bé-zuú, à Lizaniase é biè te hò Abilene. ^{v 2} É pèhú le á Aane áá Kayiifu temu hàarí iè Dɔ́fĩn khén-dàariè hándié, é Dɔ́fĩn khé áá wó Zekeri yènú Zān le wi le jì-herà hũn. ^{v 3} Á Zān é hũnà bò hò Zurudě vú pèhẽ mí-kùì ò é lè Dɔ́fĩn bienù è buie ké á bie ne: « Mì yèrèmé mí tĩè è mì fùansí mú bò-koohe wénlɔ́ ò è mì lé míte è bè lííníke mú jumu hũn, è Dɔ́fĩn è dé séwérí le mie ò mì bò-koohe bòò hũn. » ^{v 4} Mù pe si é wó kèa bòò le é mú dāa wé á Dɔ́fĩn bò-háanírɔ Ezayi biehí vèhú hũn é ne:

\q1 \qt « Nìnbírɔ dò temu é tè lè jì-herà hũn é ne:\qt*

\q1 \qt Mì wooke á Núnsɔ wún,

\q1 \qt Mì niíníke piè wú-cúni.\qt*

\q1 ^{v 5} \qt Mì pí hó kèunkúnhè mí-kùì, è hĩ búkùò áá hí búke-cúni mí-kùì é mí khè síení.\qt*

\q1 \qt È hĩ wũhẽ le kɔ́nkɔ́nikea é mí teníke, è hĩ wũhẽ le yí sãa é mí wooke.\qt* ^{v 6}

\qt È bè nìnbirìe bé-kùì é bèn mi bòò le é hó Dɔ́fĩn mü fuení bé nìnbirìe ò. »\qt*

\p ^{v 7} É bé nì-zāamá é hũn ben áá Zān viè ne a lííníke bé mu jumu hũn. É Zān khé lé bà ò ne: « Mipe níkínlèa nìe le! Ì iè wieni é te mie bó ne mí dè é zè hò Dɔ́fĩn tĩ-cíní le vaá ben híehó? » ^{v 8} Kèa bòò le é lé vèihú le sãa dāa wòò he hĩ biè le sãa, é mí biè wé bòò le é zéní ké mí yèrèmea mì tĩè; è mì bí wóò bie ne

mu le é mí iè Abarahamu hũn nìe, é Dɔfɪn tĩ é bèn cĩ mie ñ wè. Iè mù le é nin khé mú lé mie ñ àá b̀-̀bín ne hĩ pe sɪnnà le mí loo é Dɔfɪn dè é wé àá Abarahamu hũn nìe. ^{v 9} Lè dúe é z̀nikèà séséa vó é mii buuke hĩ v̀inì è líi peh̀ nehĩ: é v̀ihú íe v̀ihú le yá he bie le sãa é bé bèn buu é té dé hó dũn hũn. ^{v 10} É bé nì-zàamá é hũn ò Zãn è diekenin ne: « Mù iè ñb̀uò é ke f̀b̀án è kè wé? » ^{v 11} Á zɔn khé lé bà ñ ne: « Ì le ké á d̀aa pɔnkɔniè b̀n-b̀-̀ju, à lé lé d̀i-cóoní ò le yí d̀aa pɔnk̀rɔ ñ, à le ké á d̀aa díe à sãanke hĩ àá ́ le yí d̀aa díe. » ^{v 12} É bé làn-p̀-̀fériè d̀ è biè van b̀ere ne á ñlíníke bé mù jummu hũn; é bé ò dienin ne: « K̀eránlɔ, ñb̀uò iè pe ké f̀b̀án è kè wé? » ^{v 13} Á zɔn khé lé bà ñ ne: « Mì bí ne ǹn bíro è s̀aní pɔnĩ mu le á f̀b̀án à s̀ani wè. » ^{v 14} É bé s̀enèdɔsíbé d̀ è biè zɔn ò dienin ne: « È k̀epe lò, ñb̀uò iè pe é ké f̀b̀án kè wé? » Á zɔn bie lé bà ñ ne: « Mì bí memeke ǹn bíro d̀ tàá mì bí búu piè junù è fé màa wè, ké mí wóo lé ne mi s̀anín è yí mie. »

^{v p 15} Bè ǹn birìe é hũn Dɔfɪn è hiè ne ho ben fuení bán, ké bè bête diekenin é ne a Zãn iè wiè iè ò pe Kirisa, ò pe fueníro le é hó Dɔfɪn é t̀ere. ^{v 16} Á zán é zɔn khé lé bà ñ ne: « Ǹpe iè mù jummu é nín mì líníníke hũn, ké á le vaá ben niñ máahú é p̀anké wi pɔ mi, h̀eri piè naahí huuniè é le iè niñ jún fĩ àá ñsíe lúnlúsí fuen. Àpe é te mie mii t̀iní àá Dɔfɪn Heciri, à líníní mie hò dũn hũn. ^{v 17} Ì d̀aa mí bòo vielan mí núnú hũn, à mii tàa mí t̀oohó, à vie hĩ siè, à khui hĩ bie è ve kóo mí nenlé hũn, è hĩ ñp̀enkéhĩ á khí kóo ho dũn le yáà hí hũn. » ^{v 18} É sí iè pe biehĩ mu le àá mí bòo b̀-̀kùì d̀ á Zãn d̀aa hàarí é bè ǹn birìe è bé, ké á bè k̀erán àá lé Ben-t̀inù. ^{v 19} Á bé-zuú Erodi hàarí khie vua bá zuú bà hũnu Erodiadi é yan é paà mù b̀-̀koohẽ d̀ le á hũn wé lòn; é Zãn ne a yí f̀b̀án à wé mù wè. ^{v 20} Á Erodi é s̀in yòó s̀iníe mí b̀-̀koohẽ, à b̀aa ò Zãn d̀ó hó k̀esi hũn.

Yiesu Kirisa ñlíníní jummu hũn bòo

v Mat 3.13-17 ; Mariki 1.9-11 ; Zãn 1.32-34

^{v p 21} Bòo le bé nì-zàamá é bête lé á Zãn á líníníke mu jummu hũn, é Yiesu biè van b̀ere lé míte á líníníe mù jummu hũn; é mu le é Yiesu é Dɔfɪn hennin, é hó hóohũn yòó here, ^{v 22} é hó Dɔfɪn Heciri é yòó ló ben síe piè lòn k̀ea ñmaàbui bòo sí. È mú temu yòó t̀è hĩ hóohũn ne: « Kó iè niñ Yènù le ñ we àá niñ t̀i mí- k̀ùì, ñ we niñte c̀eun k̀ò bòo hũn. »

\s Yiezu bà nenkēnù

\r *Mat 1.1-17*

\p ^v23 Yiezu é mii bé mí tɔnló fii è piè lólíe van dēu bénlá-pírú bà ímà. Bè nìbiriè hàarí wóo nùún è bè ne bà yàá iè Zozefu, le iè Eli yènù. ^v24 Á Eli é iè Matate yènù, le iè Levi yènù le iè Méleki yènù, le iè Yánáyí yènù, le iè Zozefu yènù, ^v25 le iè Mátatíásè yènù, le iè Amósè yènù, le iè Náhúmè yènù, le iè Esélí yènù, le iè Nákáyí yènù, ^v26 le iè Maate yènù le iè Mátatíásè yènù, le iè Sémeyínè yènù, le iè Zozeki yènù, le iè Yoda yènù, ^v27 le iè Yóáná yènù, le iè Rézá yènù, le iè Zóróbábélè yènù, ε iè Sálátíélè yènù, le iè Nérí yènù, ^v28 le iè Mélíkí yènù, le iè Adí yènù, le iè Kózámè yènù, le iè Elímádámè yènù, le iè Èrè yènù, ^v29 le iè Zozue yènù, le iè Eliezere yènù, le iè Zórímè yènù, le iè Mátátè yènù, le iè Levi yènù, ^v30 le iè Símérjón yènù, le iè Zúdá yènù, le iè Zozefu yènù, le iè Yónámè yènù, le iè Elíyákímè yènù, ^v31 le iè Méléá yènù, le iè Méná yènù, le iè Mátátá yènù, le iè Natā yènù, ^v32 le iè Davide yènù, le iè Zese yènù, le iè Obédè yènù, le iè Bóózè yènù, le iè Sala yènù, le iè Naasō yènù, ^v33 le iè Amínádábè yènù, le iè Adémínè yènù, le iè Aréní yènù, le iè Èteserɔne yènù, le iè Pereti yènù, le iè Zuda yènù, ^v34 le iè Zakɔbu yènù, le iè Izaaki yènù, le iè Abarahamu yènù, le iè Tara yènù, le iè Nahɔri yènù, ^v35 le Sérúkè yènù, le iè Réhú yènù, le iè Pélékè yènù, le iè Ebérè yènù, le iè Sílá yènù, ^v36 le iè Káyínámè yènù, le Arefásádè yènù, le iè Sémè yènù, le iè Nowé yènù, le iè Lémékè yènù, ^v37 le iè Mátúzálá yènù, le iè Enókè yènù, le iè Yérédè yènù, le iè Málélélè yènù, le iè Kénámè yènù, ^v38 le iè Enɔse yènù, le iè Sete yènù, le iè Hedeme yènù, à Hedeme é Dɔfin te mé.

\c 4

\s Yiezu hàaníró

\r *Mat 4.1-11 ; Mariki 1.12-13*

\p ^v1 Dɔfin Heciri é hàarí wi àá Yiezu, á van ló lé Zurudē vún pēhē hūn é bere, é hó Dɔfin Heciri é khie fó á dàa van lè jì-herà hūn. ^v2 É Sitūane é hàaní é ò fúu wihí dèwé hūn. Á wó hí wihí dèwé mu ké á yí dí bòo dò wè. É hí van khie wó, é hí híní é yòó ò bé. ^v3 Á Sitūane van bere é bie àá ò ñ ne: « Kɔ ben iè Dɔfin

Yè̀nù àá b̀-̀bín è k̀ z̀ bie lé lé pe s̀nlè mu le ò ne le wé búru è k̀ lè. »^{v 4} É Yiezu z̀n khé lé à ò ne: « Mù wé lé D̀fín bienù v̄hú hūn ne: \qt « Mù yí díe mí-d̀onún é ǹǹbír̀ wòd dí è dàa yìe wé wè. »\qt*^{v 5} Á Sitũane é khie f́ é khène van ỳonie, à ỳoó z̀nie hò d̀m̀jé bézáahí mí-k̀i ò ò ỳn-cóní l̀n, ^{v 6} à z̀n bie lé à ò ne: « Nin lé hí pe bézáahí mu le àá peh̀ p̀nké àá mí p̀amánú mí-k̀i k̀ ò. H̀pe mí-k̀i é b̀o s̀ mì ò, é ò dè mù lé ǹǹbír̀ le ò we ò. ^{v 7} Ké ḱ hūn síe h̀erésí niñ híeh́ è k̀ b̀anie mi ò, é hípe mí-k̀i b̀o é s̀n k̀ ò. »^{v 8} É Yiezu z̀n bie lé à ò ne: Mù wé lé D̀fín bienù v̄hú hūn é ne: \qt Ì Núnso le iè D̀fín mí-d̀onún iè pe ḱ wòd b̀anínin, è té t̀nĺ. \qt*^{v 9} Á Sitũane é s̀n khie f́ á é dàa van hò Zerizalemu, à ỳoó van dinie ò lè D̀fín z̀-̀beh́ jún l̀n, à z̀n bie le à ò ne: « Ḱ ben iè D̀fín Yè̀nù àá b̀-̀bín, è k̀ cáa ve síe, iè mù le é mú wé lé D̀fín bienù v̄hú hūn é ne: ^{v 10} \qt D̀fín b́n bie lé mí melekebe ò ne be dàa k̀. \qt*^{v 11} È mù l̀ b̀nie wé ne: \qt Bè b́n z̀nke k̀ ò bé níh́ hūn, \qt* \qt É ḱ zeñ é yá kenkení àá s̀nlè wè. \qt*^{v 12} É Yiezu z̀n ne: « É mú l̀ biè wé é ne: \qt Bí hàaní Núnso le iè k̀ D̀fín wè. \qt*^{v 13} É mu le á Sitũane hàaní é ò tan, á f̀erésí é ò à có van p̀n-̀buè d̀ h̀é.

\s Yiezu é bé mí t̀nĺ fi Kalile p̀h̄ hūn

\r Mat 4.12-17 ; Mariki 1.14-15

\p ^{v 14} É Yiezu é kh̄a van hò Kalile p̀h̄ hūn ké hó D̀fín Heciri p̀nké é wi àá ẃ; é piè yèrè é wo hūn lé hó pe p̀h̄ mí-k̀i hūn. ^{v 15} À hūn wòd k̀rán bé ǹǹbirie b̀ Zuifube níkóobánl̀n z̀h́e hūn, é bé ǹǹbirie bé-k̀i hè hūn piè yèrè leñ.

\s Nazareti niè yí t̀ Yiezu b̀o wè

\r Mat 13.53-58 ; Mariki 6.1-6

\p ^{v 16} É Yiezu é khie van Nazareti, hò lóo le á ẃ mí z̀ncé-mu hūn. É k̀a b̀o le á dàa wòd wé, é bé Zuifube nívũ̀nín sí* z̀n, á van z̀n peb̀ níkóobánl̀n z̀nù. Á síe hūnà é mii k̀rán lé D̀fín bienù. ^{v 17} É bé khie lé á D̀fín b̀-̀háaníro Ezayi v̄hú ò ò. Á ỳoó bere lè, é van meu lè viè le é mú wé hūn é ne: ^{v 18} \qt Ì Núnso D̀fín Heciri é wi niñ l̀n. H̀ muié mi ne n khé lé Ben-t̀nù è lé ǹ-̀kherà ò. H̀ t̀re mi ne n ve khé lé bé k̀sí niè ò ne be l̀n b́n lé, è ò khé lé bé muabè ò ne be yìe

bén mi bòo, è ò fuení bé le é bé wimike ò. ^{v 19} \qt È ò bie ne lè pèhú le á Núnsò mi wé mí hù àá bé nìnbiriè hùn é ben dëu.\qt*

\p ^{v 20} É pemù máahú, à yòó bun lè vèhú é khie lé á le te pelè bòo é húi ò, à síe kesí. É bé nìnbiriè le wi le òkóobánlòn zùnù hùn bé-kùì é mò bé yìe fé à ò. ^{v 21} Á khie é khé àá bé ne: « Lè pe Dofin bienù le é mí jé mú le lòn é junù é tú hó pe zoòni. » ^{v 22} É bépe bé-kùì é hè we béte é ò húihúíló, piè ben-tìè bòo hùn; é bé bie ne: « Ì sùn yí é pe Zozefu yènù? » ^{v 23} É Yiezu zòn khé lé bà ò ne: « Ñ dū sāanie ké mí bén wì lè wìi mu le lé mi ò: “Dòròtòrò wiení kóte kòten”. È mi lò pè béen zò bie ne: “Ké jé mú bòo le é kó wó Kaperenayimu lóo hùn mí-kùì, é kó wé mú bà ímà mi kùrú lóo hùn hùnún”. » ^{v 24} À bñie zòn khé lé bà ò ne: « Nin khé mú lé mie ò àá bò-bín ne Dofin bò-háanírò le é bé wóò tè bòo, bà kùrú lóo hùn é míne wè. » ^{v 25} Nín khé mú lé mie ò ne a Dofin bò-háanírò Eli pèhú hùn, le é hí hoo é dàa wó lólie bòn-bò-tì àá mí tíihú ké hí yí tè, é hí hìn-behó dàa ló, è me-háà bì-kùì é hàarí wi Izarayeli cèmèné hùn. ^{v 26} Ké Dofin é yí zòn Eli ne ve be pe me-háà mu dò dò viì, ké á ben yí é pe me-húnu le hàarí wi hò Sarapeta lóo hùn mí-dòmú, hò Sidòn cèmèné hùn é ben bòo mí. ^{v 27} È Elise pèhú hùn é bèrie bì-kùì è hàarí wi Izarayeli cèmèné hùn. Ké hèrí nì-cóoní dò á yí wiení ké á ben yí é Naaman le lé hó Siri é ben bòo mí. ^{v 28} É mu le é bé nìnbiriè le wi lè òkóobánlòn zùnù bé-kùì é jé mú pe le é Yiezu é bie, é bé tìè síe húnà ò ò. ^{v 29} É bé síe húnà baà ò é dàa van ló hó Nazareti lóo le wi le búkie lòn máahú, é van ònie ò lè búkie junù, è bè ne bé é súu wó ve siení. ^{v 30} Ké Yiezu den zòn ló àá pebè tíihú é khie ló có.

\s **Bòo le é Yiezu dàa jèùn òjíkírò dò é lienie nùún dò ò**

\r *Mariki 1.21-28*

\p ^{v 31} É Yiezu é síe van lóo dò le bé ne Kaperenayimu hò pe Kalile pèhè hùn; é bé Zuifube òvùùnín sí dò zòn, á van zòn pebè òkóobánlòn zùnù, é zòn bè nìnbiriè kèrán. ^{v 32} É piè kèránlò hè zòn bà ò, iè mù le é piè bienù é hè pànké wi. ^{v 33} É nùún dò é hùn wi hò pe òkóobánlòn zùnù hùn ké òjíkírò dò é wi è ò. Á zòn bére é ne: ^{v 34} « Mù iè òbùo é kó cè àá kie, Nazareti Yiezu? Kó wie bere é kó ben kó ben yáake kie? Ñ dū kò, kó iè Dofin nùún le hó tòre. » ^{v 35} É Yiezu é zòn tìne ò òjíkírò mu jún hùn é ne: « Hìi, è kò lí é pe nùún le hùn! » Á òjíkírò

é m̀ a ǹùn síe l̀r̀esi b̀é ǹnbir̀ie b̀é-k̀ui ỳie h̀ũn à l̀ó à ǹ ké á ỳi wimi-ε ẁe.
 \v 36 É b̀épe b̀é-k̀ui é h̀e b̀-đũmuǹu v̀ũnun é b̀é khie bieke léke bá ǹ ne: « L̀e sí é
 h̀e iè pe bieǹu àá b̀-đín! Ò pe ǹùn mu le é ẁòđ j̀enke b̀é ńj̀íkínìe àá p̀anké è
 b̀è lé. » \v 37 É b̀é wo khie é Yiezu bòo bie vii mí-k̀ui, h̀ò pe p̀eh̀ẽ mu h̀ũn.

\s D̀oriè c̀er̀ièe wieníró

\r Mat 8.14-17 ; Mariki 1.29-34

\p \v 38 É Yiezu é z̀on l̀ó lé ńk̀óobánl̀òn z̀ũnũ h̀ũn é l̀ó van Sim̀on ỳie. Á van ỳu
 Sim̀on bà he-h̀ũnu ké ńh̀ínl̀ó kuàǹu d̀ò é b̀aa ò; é b̀é ǹnbir̀ie khie hene Yiezu ǹ
 ne a wiení ε. \v 39 É Yiezu síe l̀unluosí pie j̀ún h̀ũn, à t̀ĩne h̀ò ńh̀ínl̀ó j̀ún h̀ũn é
 ne h̀ò lé, é hó ỳòó l̀ó à ǹ. É mú l̀òn á h̀ũnà khie lé mù b̀-đie bà ǹ. \v 40 É mu le é
 lé wur̀u é van síe é li, é b̀é ǹnbir̀ie le d̀àa b̀e d̀oriè le hí duò àá b̀é j̀únh̀ẽ j̀únh̀ẽ
 é wi nin, é van d̀àa b̀è d̀àa b̀ere Yiezu vii. Á ẁòđ síe b̀e mí ǹúnú h̀órw l̀òn é
 wieníkea b̀è b̀é-k̀ui. \v 41 È b̀è ńj̀íkínìe l̀ò h̀ũn lé b̀é ǹnbir̀ie c̀er̀ièe ǹ ké b̀è é
 b̀enke ne: « K̀ó iè D̀ofin Ỳènũ. » Ké Yiezu den ẁòđ t̀ĩnke peb̀è j̀ún h̀ũn ne b̀e h̀ĩ
 iè mù le é b̀épe é dũ ké á iè ò Kirisa, ò le é D̀ofin é t̀ore.

\s Yiezu é l̀e Ben-t̀ĩnũ è buie b̀é Zuifuḃe ńk̀óobánl̀òn z̀ĩh̀ie h̀ũn

\r Mariki 1.35-39

\p \v 42 Bòo le hó sí é van t̀ĩ, é Yiezu z̀on l̀ó hó l̀oo h̀ũn é van l̀ó lé vii le é ǹnбір̀o
 é mí h̀ũn, é b̀é ǹ-z̀ámá é h̀ũnà ò c̀e. É mu le é b̀é van meu ò, é b̀é ỳi t̀e ne a lan à
 ké b̀é ẁe. \v 43 Ké Yiezu é den z̀on bie lé bà ǹ ne « ń f̀óbán è ǹ biè khé lé D̀ofin
 b̀e-z̀aanú ben-t̀ĩmũ bòo h̀ò l̀ooniè le ké h̀ũn, iè mù le é sí iè pe mù bòo h̀ũn é
 D̀ofin d̀àa t̀ore mi é ń b̀ere. » \v 44 À khie có van é l̀e Ben-t̀ĩnũ è buie hó
 ńk̀óobánl̀òn z̀ĩh̀ie h̀ũn, b̀è Zuifuḃe c̀em̀ènè mí-k̀ui h̀ũn.

\c 5

\s Yiezu hán k̀erán-z̀èb̀è venl̀ó

\r Mat 4.18-22 ; Mariki 1.16-20

\p \v 1 Wur̀u d̀ò z̀on, é Yiezu é van đĩ h̀ò Zenezareti j̀umu j̀unũ; é b̀é ǹ-z̀aamá é
 b̀ere b̀ere jíe bán piè senũ, é we b̀e jí D̀ofin bieǹu. \v 2 Á meu j̀umu wuò b̀n-b̀-
 pu d̀ò ké hó wi mu j̀umu j̀unũ; ké b̀aasiè é l̀ó síe b̀é tàahí é tie. \v 3 H̀ĩ pe ẁuò

mu é lé dì-cóoní é bòo sɛ̀ à Simɔn. É Yiezu yòò lè àá ɔ Simɔn à bie lé à ñ ne a khèú ve zɔ mu jummu hũn. É Yiezu síe kesí lé wiè hũn á bè ñi-zàamá è kèrán. ^{v 4} É bòo le á kèréa bè vó, á khie bie àá Simɔn ne: « Khèú ve zɔ le vii le jummu buò hũn, è kòpe àá mì ñkɔhí è táa mí tàahí è mì pe be ciè. » ^{v 5} É Simɔn zɔn bie lé à ñ ne: « Núnso, ké té hó súnúhú mí-kùì ké ké yí yí bòo dò wè. Ké mú le é mú iè kòpe temu khé, é ke síe táa hĩ pe tàahí. » ^{v 6} É bé síe táa bé tàahí é bé ciè le bé yú é hè buò fúu é hí tàahí é hè mii khàake. ^{v 7} É bé khénie bá ñkɔhí le wi le wiè sí ké hũn ne be ben sīiní bé. É bé bere, é hĩpe wuò mu mí juunàà é hè tú tú àá bé ciè fúu é hí hè lí síe có mu jummu hũn. ^{v 8} É mu le é Simɔn Pieri é meu mù á síe kùere mí nukún-yè lòn Yiezu híehó à bie lé à ne: « Khèú ve kò ké mi iè mù le é ñ iè bò-kɔn-wé. » ^{v 9} É Simɔn àá bá ñkɔhí bé-kùì é hè zere, bè ciè le bé yú booló bòo hũn. ^{v 10} Á Simɔn bà ñkɔhí Zaaki àá Zān le iè ò Zebede ñie é lò biè zere. É Yiezu zɔn bie lé á Simɔn é ne: « Bí Zān wè; è dàá mii àá zòni, é kɔ wé ñinbirie è kò wòò ve cè ne bé ben bè nin máahú. » ^{v 11} É bé dàa hò wuò é dàa ben ló lé súsunù, è bè fùerèsí mú pe mí-kùì ñ è bè khie bò Yiezu máahú.

↘ Bèré dò wieníró

↘ *Mat 8.1-4 ; Mariki 1.40-45*

↘ ^{v 12} É mu le é Yiezu wi ho lóo dò hũn; é nùún dò le tekèa mí-kùì é bèrékea* é van bere ben búresí lé súsunù piè híehó, à ò hennin ne: « Núnso, ké kó hũn we mu é kó dè é lé é nín we é wé ñinbirɔ le é ce. » ^{v 13} É Yiezu líenie mí núnú é ló han ò ñ à ne: « Ní we mu, é kò wo we. » É mí laà hũn á nùún bèrému yòò ló piè lòn. ^{v 14} É Yiezu é bie hiènie lé à ñ ne « Bí lé ne ñinbirɔ dò è jí mù wè; ké kó ve ne a khén-dàarɔ è wi kɔ, è kò lé mú bòo le á Moyiizi làndé ne kɔ fóbán kò leń è dàá zéńí lé bé ñinbirie bé-kùì ñ ké kó wan. » ^{v 15} É Yiezu yèrè wò hũn khie lé có, é bé ñi-zàamá é wòò ve kóo bán lòn dàá jí piè bòo, à dàá wieni bé dɔriè. ^{v 16} Ké Yiezu pe den hũn we é wòò ve hĩ wuò le é ñinbirie míne hũn è ve hẽun Dɔfin.

↘ Kaperenayimu nùún dò le tekèa lè wieníró

↘ *Mat 9.1-8 ; Mariki 2.1-12*

↘ ^{v 17} É wurù dò zɔn é Yiezu é bè ñinbirie kèrán. É bé Farizīeβε dò àá bé làndé

kèránliè dò le van ló hó Kalile pèhē àá hó Zude pèhē lóonìe mí-kùì àá hó Zerizalemu lóo é bere ben kesí piè senù; é Núnso Dɔfín pánké hún wi àá Yiezu á dāa bè dɔriè è wiení. ^v18 É nìnbirìe dò é van dāa nùún dò le tekèa lè le é bé daaniesi lé demu diè lòn, é dāa bere. Bè hún cè ne be ve zɔ siení-e nùún mu Yiezu híehó. ^v19 Ké mú le é bé nì-zāamá é sun bè, é bé khie yòó hó lòo, é yòó khie lè vii dò è bè sienie ò nùún àá mí demu diè bè nì-zāamá tíihú Yiezu híehó. ^v20 É mu le é Yiezu meu pebè ndesìnló, á zɔn bie lé á dɔɔ n ne: « Kò bò-koohe séwéri é dɔ lé kò n. » ^v21 É bé làndé kèránliè àá bé Farizíebe é khé khie bán hún ne: « Ì pe nùún mu le iè wíe á dāa khé khe kèa mu è lé Dɔfín? Ì iè wíe temu dè bò-koohe séwéri é dé ké Dɔfín mí-dòmú é ben bò mí ? » ^v22 É Yiezu dūne pebè bò le bé lieníke á zɔn bie lé bà n ne: « Mí wie dāa mì hún vè kèa mu? » ^v23 Mù búso temu lòn-biè wi pɔ: hò níbie ne kɔ bò-koohe séwéri dɔ lé kò n íeé ké hó nìbie ne kɔ síe híní ve lan? » ^v24 Ké ní den we ne mi dún ne á Nìnbíro Yènú* é dè bò-koohe séwéri é dé lé súsùnù; é mí húi, à khie é khé lé á dɔɔ n ne: « Ní ne kɔ híní mii kó demu diè è kò lan bɔ. » ^v25 É mí làa hún á nùún síe húnà pebè yie hún, é mò mí demu diè à có van mí yíe ké àá Dɔfín è bàanínin. ^v26 É bépe bé-kùì é mú yòokea lòn é bé hè zére, é bé khie é Dɔfín bàanínin ké bè é bie ne: « Zoòni é ké hè meu yéréké bò! »

↘ Bò le é Yiezu dāa vɔn Levi

↘ *Mat 9.9-13 ; Mariki 2.13-17*

↘ ^v27 É pemù máahú, è Yiezu zɔn ló lé zūnù hún, á van ló meu lànɔ́-féɔ dò le yèrè bé ne Levi ké á kesí mí tɔnló tánlén, é Yiezu zɔn bie lé à n ne: « Híní bè niñ máahú! » ^v28 É Levi é síe húnà à fùerèsí mí bò mí-kùì á bò piè máahú.

↘ ^v29 É Levi é van té hí díe bò-kui mí yíe à vɔn Yiezu é van perenin; é bé lànɔ́-fériè* cèrìèe dò àá bé nìnbirìe dò é hún páaníe dí àá Yiezu àá mí kèrán-zèbè. ^v30 É bé Farizíebe àá bé làndé kèránliè le lò bá n é kí bé jihí hún, è bè khie bie àá Yiezu kèrán-zèbè ne: « Mí wie dāa é dí ké mii ju àá bé lànɔ́-fériè àá bé bò-kɔn-wériè? » ^v31 É Yiezu é zɔn khé lé bà n ne: « Bè yí bé nìnbirìe le lòn hie temu mèkóo wi dɔ̀ɔ̀tɔ̀r̀ò n wè, ké bé iè bè dɔriè. » ^v32 Bè yí bé nìnbirìe le tī è bè ne bé térén é ní bere nín ben ve wè, ké bé iè bè le é dū ké bé iè bò-kɔn-wériè bò le é wé è bè yèrèmé bé tī àá bé bò-werà.

\s Bè é Yiezu è dienin àá junù línló bòo

\r *Mat 9.14-17 ; Mariki 2.18-22*

\p ^v33 É bé Farizĩεβε zɔn bie lé Yiezu ò ne: « Ò Zǎn kèrán-zèbè àá ké bán é wóò lì bé jihíé è hēun Dɔfɪn, ké kópe kò kèrán-zèbè pe wóò dí ké bè é ju. » ^v34 É Yiezu é zɔn bè dienin ne: « Mí bìe dè é bie ne a yaamu bàaso bà biεbè è lì bé jihíé ké á lò wi yón àá bé? » ^v35 Lè yìi dò vaá ben à yaamu bàaso é bé bèn leń; é pemù yìi hūn è bè den lì bé jihíé lò. »

\p ^v36 É Yiezu é khie lè wǐ mu le è wǐ lé bà ò ne: « Nìnbírw yá khǎá pɔnkò-fī núnú è dàá khíi le pɔnkò-kíi wè. Ké dàa bòo mí, é lé pɔnkò-fī lò khǎá kansí yón, è lèpe pɔnkò-núnú dè-fī àá lé pɔnkò-kíi é lò yá fébán wè. » ^v37 È nìnbírw é yá wóo kóo òwé-fīè po-kíe hūn wè. Ké dàa bòo mí, ké hó òwé-fīè bèn be, é hó wua ho può è hò é kóosí, è hò può é lò ve jumú. ^v38 Ké hó òwé-fīè é wóò kóo po-fīè hūn. ^v39 È nìnbírw é yáà ju òwé-kíe le é bɔn sǎa, à bǐní bie ne mii ju òwé-fīè wè. Iè mù le é bé den wóò ne ho òwé-kíe é temu sǎa. »

\c 6

\s Yiezu iè òvũùnín sí júnso

\r *Mat 12.1-8 ; Mariki 2.23-28*

\p ^v1 É Zuifuβε òvũùnín sí dò zɔn, é Yiezu é zɔn hǐ múnìè dò è cánké. É piè kèrán-zèbè é khie é hò dínló le bɔn dĩ junhē è khè è pǔme bé níhí hūn è lè. ^v2 É bé Farizĩεβε dò le hūn wi yón é khie bie àá bé ne: « Mí wie dàa é mù bòo le hó làndé ne mu yí fǐbán è mù wé hó òvũùnín sí zɔn è wé? » ^v3 É Yiezu é zɔn bie lé bà ò ne: « Mí bìe é yí kèrán mú lè Dɔfɪn bienù vǐhú hūn, bòo le á Davide é wó lè yìi le é hí hǐni é òpe àá bé nìnbiriè le bǔbán àá ò bé? » ^v4 Ò yòó zɔn lè Dɔfɪn zū-behó, é zɔn khuie hò búrw le bé bǔsí é lé Dɔfɪn é lè, à khie lé hó dò bèpe le é bǔbán àá wó ò é bé biè lè; búrw sí ké hó làndé é lò den ne be iè bè khén-dàariè bé-dòonún temu dè hò búrw mu é lè. » ^v5 É Yiezu bǐniε zɔn bie sǐiniε é ne: « Ò Nìnbírw Yènú é iè hò òvũùnín sí júnso. »

\s Nùún dò le núnú hɔn wieníró

\r *Mat 12.9-14 ; Mariki 3.1-6*

\p ^v6 É bé Zuifube níwù̀nín sí buè d̀ zɔ̀n, é Yiezu é van zɔ̀n pebè níkóobánl̀n zū̀nù d̀, é zɔ̀n b̀è nìnbirìe k̀èrán. É nùún d̀ é hún wi ỳn k̀é piè nídóonín núnú é hɔ̀n d̀. ^v7 É bé làndé k̀èránliè àá bé Farizīeβε é Yiezu è nii ne bòo á b́en wiení nìnbírw d̀ hò níwù̀nín sí z̀n, è dàá yí benin è bie ne a wó khɔ̀n. ^v8 K̀é Yiezu den dũ pebè hún bòo á zɔ̀n bie lé á nùún mu le núnú hɔ̀n ò é ne: « H́íní zɔ̀n d̀ìn húnún, b̀è nìnbirìe tíihú. » Á húnà zɔ̀n d̀. ^v9 É Yiezu é khie bie lé bà ò ne: « Nín dìe miè ò: hò làndé ne werè? H̀ò ne ke wé b̀-̀tente hò níwù̀nín sí z̀n íée k̀é hó ne ke wé b̀-koohó? H̀ò ne ke fuení nìnbírw ò íée k̀é k̀é bé bàasɔ? » ^v10 À huie b̀è bé-k̀uì é khie f̀ à khie bie lé á nùún ò ne: « Niiní kó núnú líení. » Á niinie lè é líenie é lé yòo wan. ^v11 É bé làndé k̀èránliè àá bé Farizīeβε h̀è tīè yòo sun sun é bé khie van wũ̀aní bán hún é mu bòo le é be wé àá Yiezu è c̀è.

\s Yiezu k̀èrán-zèb̀è pírw àá niè-b̀è-ju leńl̀.

\r *Mat 10.1-4 ; Mariki 3.13-19*

\p ^v12 É pemù p̀èhú hún é Yiezu van yòo lé búkìe d̀ é yòo van h̀ene Dɔ̀fín fúu é c̀ā ỳn. ^v13 É bòo le é hó sí van t̀eun, á vɔ̀n mí k̀èrán-zèb̀è à ben lere pebè pírw àá niè-b̀è-ju é có yèrè ne t̀nkeriè. Bàasiè mu é iè b̀è le: ^v14 Simɔ̀n le á có yèrè ne Pieri àá bá zuú Andere, àá Zaaki, àá Zān àá Filipu, àá Betilemi, ^v15 Matiye àá Toma, àá Alife yè̀nù Zaaki, àá Simɔ̀n le é bé wóo ne Zeloti* àá ^v16 Zaaki yè̀nù Zude, àá Zudasi Isikariyɔ̀ti le te Yiezu é b́en bereke é lé.

\s Yiezu é b̀è nì-z̀āamá é k̀èrán k̀é à b̀è d̀oriè wiení

\r *Mat 4.23-25*

\p ^v17 É Yiezu àá mí k̀èrán-zèb̀è é yòo ló lé búkìe l̀n é ben síe d̀ì lè níkhue le é piè mé-b̀eriè nì-k̀uì d̀ é hún d̀ì l̀n. È nìnbí-dũmu é lò biè hún wi ỳn. B̀è hún van ló àá hó Zude p̀èhẽ mí-k̀uì, àá hò Zerizalemu lóo, àá hò Tire àá hó Sidō p̀èhẽ lóoniè le wi ho jun-behó junù. ^v18 Bé hún bere é bé ben jí Yiezu bòo, à wiení pebè duò. É bé nìnbirìe le é bé níjíkínìe é hún l̀n biení é wanke. ^v19 É bé nìnbirìe bé-k̀uì é hún c̀è ne bé è he Yiezu ò, iè mù le é hó p̀anké é hún wi è ò á dàa é b̀è nìnbirìe bé bé-k̀uì è wiení.

\s B̀è nìnbirìe le júnhẽ tī àá bé le é ỳi b́en mi mu bòo

\r *Mat 5.1-12*

¶^{v 20} É Yiezu é yòó huie mí kèrán-zèbè khienie à zòn bie ne: « Mipe fàntánbè, n ne mi júnhè é tĩ iè mù le é lé Dɔ́fín bé-záanú é bòo sè mie ò. ¶^{v 21} Mipe le é hí hí ní bé zoòni é ne mi júnhè é tĩ iè mù le é mí bèn dí é tì. È mipe le é wírí hó zoòni, é n ne mi júnhè é tĩ iè mù le é yírí è mì bèn dĩ. ¶^{v 22} N ne mi júnhè é tĩ lè yìi le ké bé nìnbirìe é here mie, le ké bé pè mie tévienie, é mì tookè, é mì yèrè yáa iè mù le é mí dũmua sè òpe nìnbíró Yènú ò. ¶^{v 23} È mì wení míte pemù yìi hũn, è mì bé tĩ-wiè yánbèhí iè mù le é mí sàanín é mii bàaní hó hóohũn; iè mù le é si lò biè iè mù pe é bà zíkínbè é bienie hò Dɔ́fín bà-háanírìe lòn kèa mu.

¶^{v 24} Ké mú ben ké mípe pàamánbè è mì yìi bèn mi mu iè mù le é mí sènèhá yú mí tĩ-wiè vó. ¶^{v 25} Mì yìi bèn mi mu, mipe le tù hò zoòni, iè mù le é hí hí ní bèn bé mie. Mì yìi bèn mi mu, mipe le é dĩ hó zoòni iè mù le é mí tĩè bèn yaa é mí é wírí. ¶^{v 26} N ne mi dũn ké mí yìi bèn mi mu, pèhú le ké bé nìnbirìe bé-kùì é mì yèrè leń, iè mù le é si lò iè mu pe é bà zíkínbè é dàa bè búo Dɔ́fín bà-háanírìe sàanìe kèa mu.

¶s Nìnbíró fóbán à weni bá zúkúsiè

¶^{v 27} Ké mí té mí jekèa mipe le é n dàa bie: Mì weni mì zúkúsiè, è mì wóo wé bòo le sãa àá bé nìnbirìe le here mie. ¶^{v 28} Mì wóo dúbè bé nìnbirìe le é mì dánkénike ò, è mì hẽun Dɔ́fín è lé bé le é mì jínke ò. ¶^{v 29} Nìnbíró ké á laa kò kekéré dí-cóoní è kò bĩnì lé sí ké lé à ò ne a bĩnì láa; nìnbíró ké á vúa kò mùakú è kò fùansí ne a mii kó íkánbù sĩnì. ¶^{v 30} Ké nìnbíró hene bòo kò vii, è kò lé mù ò ò, è nìnbíró ké á mò kò bòo è kò bí ve bie ne a lé mù wè. ¶^{v 31} Mù bòo le é mí we ne be nìnbirìe wòò wé lé mie ò iè pe é mí biè wóo wé lé bà ò. ¶^{v 32} Ké mí wó bé nìnbirìe le we mie é mí we, è mì bí nùún è mì bie ne mí bòo dò le wòsòkò è wé le é Dɔ́fín bèn dàa sàaní mie dé! Hèrí bè bà-kòn-wériè é we bé nìnbirìe le biè we be lò. ¶^{v 33} Ké mí ben é wó bé nìnbirìe le é wòò wé mie sãaní é mí wòò wé mú bòo le sãa è lé nin, è mì bí nùún è mì bie ne mí bòo dò le wòsòkò è wé le Dɔ́fín dàá bèn sàaní mie dé! Sí biè iè mu pe é bé bà-kòn-wériè é wòò wé lò. ¶^{v 34} Ké mí ben wòò wé bé nìnbirìe le dè mì kehí bèn bínkí sàaní é mí wòò ke lé nin, è mì bí nùún è mì bie ne mí bòo dò le wòsòkò è wé le Dɔ́fín dàá bèn sàaní mie dé ! Bè bà-kòn-wériè é biè wòò ke lé bé bà-kòn-wériè ò è dàá yírí yí mú bà ímà pebè vii lò. ¶^{v 35} Ké mí den weni mì zúkúsiè, è mì wóo wé bòo le sãa àá bè, è mì

wóo ke lé bé nìnbirìe n kè mí yá bòo lieníke ne be dè mù bèn yìrì sàanì é lé mie n wè. É mí den bèn yí sàanín le bàń, è mì lò é wé Dɔfín behó nìe iè mu le é h́ Dɔfín wóò dé b̀jné àá bé nìnbirìe le é yí dũ yìrì è hò lò wóò dé b̀jné àá bé mekēn-jii bàasiè. ^{v 36} Mì wé miinè dũnliè kèa mì le iè Yàá le iè miine dũnlo.

\s Nìnbirìe é yí f́b́án è bè wóo mi b́án b̀-koohẽ è bie bòo wè

\r Mat 7.1-5

\p ^{v 37} « Mì bí mi nìnbíro d̀ b̀-koohó è bie bòo, é Dɔfín biè yá biè yá mi mi b̀-koohó é bie bòo wè. Mì bí mi nìnbíro d̀ b̀-koohó è bie bòo è dí é bòo hũn, é Dɔfín biè yá bèn mi mi b̀-koohó é bie bòo é dé mie bòo hũn wè. Mì wóo dé séwérí è lé bé le kè n, é Dɔfín biè bèn dé séwérí é lé mie n. ^{v 38} Mì wóo dé b̀jné àá bé nìnbirìe é Dɔfín biè bèn dé b̀jné àá mie. Bè bèn màaté mú bòo é zèkèní sàanì, é yòó tíinì é mú cáa síe é kóo mí lùkùo hũn; iè mù le é lé diè le é mí wóò dàa màaté è lé bé nìnbirìe n iè pe é Dɔfín biè bèn dàa màaté é lé mie n.

\p ^{v 39} É Yiezu é b́nie zɔn bie àá bé àá wùà é ne: « Mui é yáà dí mui híehó lò, kè dàa bòo mí é bé páanì vé kùén zɔ nk̀nk̀n b́e junáa lò. ^{v 40} Kèrázuú le pɔ bé kèránlo é míne wè; kè kèrán-zuú le kere junu tú é dín kèa bé kèránlo. ^{v 41} Kó wie dàa loo le káa-cî le wi mì zuú yì hũn kè kó den yí loo le zúíé le wi kɔpe kò yì hũn? ^{v 42} Kó wie dàa dè é bie lé mì zuú n ne: “Dín ne n leń lé káa-cî le wi kɔ yì hũn”, burɔsi kè kópé den yí loo le zúíé le wi kɔ yì hũn? Nihí-dé ! Leń lé zúíé le wi kɔ yì hũn vé, é kó den yìe é mi bòo é dàa leń le káa-cî le wi mì zuú yì hũn. »

\s Hò v̄ihú àá mí bie bòo

\r Mat 7.16.20 ; 12.33-35

\p ^{v 43} « V̄in-sāanù é yáà he bie le yí sãa wè, è v̄in-koohó é yáà he bie le sãa wè. ^{v 44} Iè mù le é dúro n̄v̄ihú é wóò dũn àá pelè bie le lé wóò he n. Nìnbíro é yí dè vuà é yá vé puà n̄jinnà v̄ihú lòn wè, è nìnbíro é yáà ve khé n̄jìe n̄sāamú v̄ihú lòn wè. ^{v 45} Nì-tente é wóò wé bòo le sãa àá mí t̄i le sãa, è nì-koohó é wóò wé b̀-koohó àá mí h́cín-koohó iè mù le é bòo le tú lé t̄i iè pe é lé junù é wóò bie. »

\s Lè w̄ii le é Yiezu é wè h̄i z̄ihíe b̀n-bɔ-ju bòo hũn

\r Mat 7.24-27

\p ^v46 É Yiezu zɔn bie àá bé nìnbirìe ne: « Mí wie dàa wòò ve mi ne Núnso Núnso ké mí lò yá niñ bòò le nín bie è wé? ^v47 Nìnbíró le bere niñ viì, é ben jé niñ biehí à tè é hò ve bè nin, è le iè nìnbíró le á dàa lóbán: ^v48 À lóbán àá nìnbíró le mii te mí zūnù, á cĕ van síe dĕù lè lenù é dàa síe jĕ mí zūnù fii é tɔn yòó boonie. É mu le é hó hoo bere tò, é lé vún é tū, é hó jun-behó é vè é ben ló hére lè zunū mu lòn, ké hó yí dàn lé yí zèkèní iè mù le é lé fésí dĩ sãa. ^v49 È nìnbíró le é jé niñ biehí à pĕ é yá hì ve bè nin, à lóbán àá nìnbíró le é tɔn mí zūnù tĩní lòn, ké á yí cí bòò è dàá síe jì mí zūnù fii wè. É mu le é hó vún jumu é ben ló hére lè, é fùà fùà è lè búo síe wúa mí-kùì.

\c 7

\s Boo le é Yiezu dàa wienie Rɔmu sĕnĕdósíbĕ júnso tɔn-té dò

\r Mat 8.5-13

\p ^v1 Bòò le é Yiezu khé mú pe bòò mu sí mí-kùì é lé bé pe nì-zãamá le hún bere kírie ò ò n vó, á yòó zɔn hò Kapenayimu lóo. ^v2 É Rɔmu sĕnĕdósíbĕ júnso dò hàarí wi yón ké piè tɔn-té le bòò hie ò ò cĕun é dɔ dɔ mii hí. ^v3 Á sĕnĕdósíbĕ júnso mu é jé ké bè é Yiezu bòò è bie, á tɔre bè Zuifube nì-kĕe dò ne be ve bónbóní ε ò ne a ben wiení mí tɔn-té mu. ^v4 É bé Zuifube nì-kĕe mu é bere dĕu Yiezu viì è bè é ò hĕunin pĕpĕ ne: « Ì sĕnĕdósíbĕ júnso mu so é sãa, é kó sĕiní-ε. ^v5 À we kepe Zuifube, á te ke níkóobánlòn zūnù é tɔn. ^v6 É Yiezu é khie bòbán àá bé. É bòò le é bé van be lúwiní-ε sĕnĕdósíbĕ júnso zūnù ò, á sĕnĕdósíbĕ júnso mu é tɔre bá bièbè dò ne be ve bie lé Yiezu ò ne: « Núnso! bí hiení kó koo kĕa mu wè, iè mù le é ípe é yí nìnbíró le le é kó sãawi è kò ben zɔ zūnù wè. ^v7 É si iè mù pe é í dàa yí hĕnì ben ninte ò kò viì wè. Ké kó zɔ khé ben-cóoní dò é niñ tɔn-té é we. ^v8 Iè mù le é òpe le dàa be junhesiè é lò biè dàa be sĕnĕdósíbĕ le iè niñ tɔn-tériè. É í wóò ben bie lé á dò ò ne a lan, à lan; è ò ben khie bie lé á dò ò ne ben, à ben; é ò ben khie bie lé niñ tɔn-té ò ne a wé mú bòò le, à wé mù. » ^v9 É bòò le é Yiezu jé hí biehí mu, á hĕ wienie míte ò sĕnĕdósíbĕ júnso bòò hūn; á bĕnie míte é khie bie lé bé nì-zãamá lé bò piè máahú ò ne: « Nín khé mú lé mie ò ne hĕrì bè Izarayeli niè tĕihú, é í jĕun yí mi nìnbíró le dūmua sĕ mi

ñ kèa ɔ pe nùún le wè. » ^v10 É bé nìnbirìe le á sènédósíbé júnsɔ hũn tɔre é khũa van yú piè tɔn-té mu ké á lòn hie.

↘ Bò le é Yiezu dàa tìniè me-hũnu dò yènú Nayine lóo hũn

↘ ^v11 É pemù sí le é tĩ é Yiezu hũnà van lóo dò le yèrè é bé Nayine; é piè kèrán-zèbè àá nìnbí-dũmu dò é bòbán àá ò. ^v12 Bò le é bé van be zɔ hɔ lóo, è nìnbirìe dò é dàa bé nì-hen é bé ve wũn bé nì-hiè wũnlén. À nì-hen mu é hũn iè me-hũnu dò yè-cóoní le á yú, é bé lóo-niè bì-kui é hũn bòbán àá ò. ^v13 É mu le é Júnsɔ meú ò me-hũnu mu, é piè miinè é yòó baá ò, á zɔn bie lé à ñ ne: « Bí wírí wè. » ^v14 À khie van lúwinie lè demu diè le á nì-hen wi lòn, à yòó han lè ñ. É bé le te le zènkèa nin é dĩ; é Yiezu zɔn bie ne: « Kòpe zu-fè-cĩ, í ne kɔ síe híní! » ^v15 Á nì-hen síe hũnà kesí é bie. É Yiezu é fɔ á khie lé bà nín. ^v16 É bé nìnbirìe le hũn wi yón bé-kui é zere é Dɔfĩn bàanínin ké bè é bie ne: « Dɔfĩn bà-háanírɔ wì-behó dò é bere kè vii, è Dɔfĩn é lò bere fɔ kie ñ, kèpe le iè piè niè. » ^v17 É mú pe bò le é Yiezu wó é wo van jé hɔ Zude lóonie mí-kui hũn àá hí pèhè le lúwike hò ñ mí-kui hũn.

↘ Bò le é Zān Batiisi é tɔre mí kèrán-zèbè dò ne be dàá ve diè àá Yiezu

↘ Mat 11.2-19

↘ ^v18 É Zān kèrán-zèbè é van bie mù bò le é Yiezu hũn wé mí-kui é lé à ñ. É Zān é vɔn mí kèrán-zèbè niè-bè-ju dò é ben ^v19 tɔre ne be ve Júnsɔ Yiezu vii è ve diè ò ñ ne: « Kó iè òpe le é hɔ Dɔfĩn hàarí bie bò ne mí bèn tɔn íee ké ké fóbán è kè hiè nì-buè? » ^v20 É bé van dèu Yiezu vii è bè bie lé à ñ ne: « Ò Zān é tɔre kie ne ke ben kò vii è ben diè kɔ ñ ne kó iè òpe fuenirɔ le fóbán à ben íee ké ké fóbán è kè hiè nì-buè? » ^v21 É pemù yìi hũn, é Yiezu wienie nì-kui duò àá pebè lòn-buò, à jèu níjíkínniè é líenie bè dò ñ, à lé é bé muabè bì-kui é yie loo bò. ^v22 Á khie bie lé bé le á Zān é tɔre ñ ne: « Mì ve bie mu bò le é mí meú àá mú le é mí jé è lé á Zān: bè muabè é yie loo bò, è bè lóohí é ve, è bè bìrié é we, è bè bìkie jekèa é bò jí, è bè nì-hiè é vièke, è lè Ben-tĩnú é bie è lé bé nì-kherà ñ. » ^v23 À le ké á yí fùansí hɔ le á dũmuasè mi ñ, è bàasɔ jún é tĩ. »

↘ ^v24 É pemù máahú, è Zān kèránzebè le á hũn tɔre ne be ve Yiezu vii é khũa có. É Yiezu é khie Zān bò bie àá bé nì-zāamá é ne: « Mù le é mí van lè jì-herà hũn, é mú iè níbuò é mí hũn cè é mii ve mi? Ò iè nìnbírɔ le cùkú mí kèa le

kãanú le hó pinpirù é zekenike? Níbùé lò! ^{v 25} É mu wo iè níbuò é mí wo hún cè mii ve mi? À iè nìnbíró le zɔn pãamánú tìe íée? É bépe le é wòò zɔ ho pãamánú tìe ké bé lò wi ho pãamánú hún é wòò kań àá bé bé-zèbè zĩhíe hún lò. ^{v 26} É mú den wo iè níbuò é mí hún cè mii ve mi? À iè Dɔfĩn b̀-háanírɔ íée? Ũun, nin khé mú lé mie ñ, ké á lò den péwi pɔ Dɔfĩn b̀-háanírɔ. ^{v 27} Iè mù le á Zãn iè òpe le é hó Dɔfĩn é bie bòo mí bienù vehú hún é ne:

\q1 \qt *Húí, ñ ne niñ tɔnkerɔ è dí kó híehó* \qt*

\q1 \qt *È ben wooke kɔ wũn è lé kɔ ñ.* \qt*

\p ^{v 28} É Yiezu é bĩnie zɔn bie ne: « Nín khé mú lé mie ñ ne be nìnbirìe le tɔntɔnló bé-kùì hún, á d̀ le pɔ Zãn é míne wè. Búrɔsí ké á le m̀nie pɔ bé le ké bé-kùì hò Dɔfĩn bé-záanú hún é lò den pɔ a Zãn. ^{v 29} É bé nìnbirìe bé-kùì, h̀rí bé lànɔ́-fériè é jé piè bòo é dũne ké Dɔfĩn é t́rén, é bé lé béte à Zãn ñ á lííníkea mù jumú hún. ^{v 30} Ké bé Farizíebe àá ́ Moyiizi làndé k̀ránliè é den pé hó Dɔfĩn bòo le é hó hún ne mii wé è lé bà ñ, é bé dàa yí t̀ è yí lé béte à Zãn ñ ne a lííníke mu jumú hún wè. » ^{v 31} É Yiezu bĩnie zɔn bie ne: « Bè iè bie é nin dàá màaní hó pe zòni mu le niè? Bè lóbán àá bie? ^{v 32} Bè lóbán àá zĩncãahe le kesí lé yàa khuè hún, le é bé d̀ é wòò khíi bie àá bé le ké ne:

\q1 “Ké bé hó yɔró tìe é mí yí yɔ,

\q1 È kè t̀ le yúru yèrè é lò yí wírí wè.”

\p ^{v 33} Iè mù le á Zãn Batiisi é bere, à hún yáa sésé díe bòo, à lò hún yáa ju hó òvén wè, é mí ne a iè ñpíkírɔ é temu wi è ñ. ^{v 34} Á Nìnbíró Yènú é bere, à wòò dí, à ju, é mí ne a iè nùún le é wó hó díe àá hó òvén junló á b̀ máahú, è b̀ lànɔ́-fériè àá bé b̀-ɔn-wériè é temu wó bà bièbè. ^{v 35} Ké bé nìnbirìe bé-kùì le t̀ Dɔfĩn b̀-ðũmunù bòo é dũne ké mú é t́rén. »

\s **Húnu b̀-łan-wé d̀ le é Yiezu d́ séwérí lé nin bòo**

\p ^{v 36} É Farizíebe nùún d̀ é khie vɔn Yiezu ne a ben ne mí peń ò ñ mí yíe. É Yiezu khie van ò nùún mu yíe é van zɔn kesí é dí. ^{v 37} È húnu d̀ hún wi ho lóo mu hún, ké á iè b̀-łan-wé. Á jé è bé ne Yiezu é zɔn kesí é dí é Farizíebe nùún mu zũnú hún. Á van dàa s̀en-puè bùe d̀ ké~lé tú àá yuró le tũnú tĩ é dàa bere, ^{v 38} é ben ði Yiezu máahú àá piè zehí vii*, à é wírí, é Yiezu zehí è tiení àá mí yìn-cũà, ké à hĩ s̀uke àá mí ñpiihí ké à hĩ f̀nf̀nńíké, à koo hò yurɔ le tũnú tĩ

pehĩ lòn. ^{v 39} É mu le á Farizĩe nùún le pere Yiezu ñ é meu mù, á é bie mí tĩ hũn é ne: « Òpe nùún mu le é hũn iè Dɔfĩn b̀-háanírɔ àá b̀-ɓín, á hũn ɓén dũn ópe hũnu mu le é ò heke niñ b̀oolè á te dàa wi, à hũn ɓén dũn ké á iè hũnù le iè b̀-łàn-wé. » ^{v 40} É Yiezu é zɔn bie lé á Farizĩe nùún mu ñ ne: « Simɔn, ń dàa bienù d̀ é nin bie àá kɔ. » Á Simɔn zɔn t̀ ne: « K̀èránłɔ, bie. » ^{v 41} É Yiezu é zɔn ne: « Nĩnɓirie ɓiɛ-ɓu d̀ é hàarĩ duke kehĩ ò d̀ vii. À wì-cóonĩ kiè hàarĩ iè denié * khĩé-h̀nù, à d̀ é iè denié d̀ewé àá pírú. » ^{v 42} Ké mú le é ɓépe ɓé ɓuunàà é yí d̀ ɓé kehĩ é yá sàanĩ, á ke-dé é ne ɓépe ɓé ɓuunàà è f̀ansĩ bí sàanĩ bòo wè. É ɓépe ɓé ɓuunàà tĩhũ á h̀sɔ é temu é wení-ɛ ke-dé é pɔnĩ? » ^{v 43} É Simɔn zɔn ne: « Ǹpe é lienĩke è ñ ne a iè ò le é kie ɓàń pɔ, le à ke-dé é ne a bí sàanĩ bòo we. » É Yiezu é zɔn bie lé à ñ ne: « K̀ò bòo ɓɔn. » ^{v 44} À ɓĩnie míte é khĩinie àá ó hũnu vii, á zɔn bie le á Simɔn é ne: « Simɔn, kó loo òpe hũnu mu le? ń ɓere zɔn k̀ zũnù é kó yí lé ɓumu mi ñ ne n dàá tie niñ zehĩ wè; àpe é tie niñ zehĩ àá mí yìn-cũà, à s̀ukea hĩ àá mí ńɓiihĩ. » ^{v 45} È mu le é ń ɓere zɔn, é kó yí zɔ s̀i mí k̀ ɓàanĩ hũn wè; ké ápe, àá bòo le é ń dàa ɓere zɔn, á niñ zehĩ è f̀nɓnĩke. ^{v 46} Kó yí ɓàanĩ mi ñ è kóo yuró niñ ɓún lòn wè; àpe é koo hò yuró le tũnù tĩ niñ zehĩ lòn. ^{v 47} É sí iè mù pe é ń dàa nin khé mú lé k̀ ñ ne piè b̀-koohɛ b̀-kuì sí mí-kuì é séwérĩ é d́ lé à ñ, nin khé k̀ea mu iè mù le á h̀e wenie mi c̀eun. Ké nĩnɓirɔ le é ɓé d́ séwérĩ f̀i é lé nin é ɓiè wóò wení f̀i. ^{v 48} È Yiezu é khie bie lé á hũnu ñ é ne: « K̀ò b̀-koohẽ séwérĩ é d́ lé k̀ ñ. » ^{v 49} É ɓé nĩnɓirè le é páanĩe kesĩ é dí àá Yiezu é bie ɓé tĩè hũn é ne: « Òpe nùún mu le iè wie á dàa h̀ h̀é mí tĩ é hò b̀-koohẽ séwérĩ è dé? » ^{v 50} Ké Yiezu é den zɔn bie lé á hũnu ñ é ne: « K̀ò ńdesinłɔ é fuenie kɔ ñ, hĩnĩ lan àá hũn wiè. »

\c 8

\s Bè h́aa le hàarĩ b̀ Yiezu máahũ bòo

\p ^{v 1} É mú khie ló yɔn è Yiezu é hũnà b̀ hĩ ló-behẽ àá hĩ ló-cini ñ é Dɔfĩn lè Ben-tĩnù le é ɓé-záanù bòo è bie è buie. É piè k̀èrán-zèbè pírú àá niè-ɓè-ɓu é hàarĩ b̀ɓán àá ò. ^{v 2} È ɓè h́aa d̀ le é Yiezu é ɓeu ɓè ńɓíkĩnĩe líenie nin, àá ɓé d̀ le á wienie duò é lò ɓiè hàarĩ b̀ɓán àá ò: À d̀ hàarĩ iè ò Maari le ɓé wóò ve ne Makedala Maari, le é Yiezu ɓeu ńɓíkĩnĩe h̀oɓu é líenie nin, ^{v 3} à d̀ iè Zaane le

bà bérc yèrè é bé Suza, le hàarí iè Erōdi tōn-tériè hán-dí, à dò iè Sizaane, àá bé háa dò cèrìèe le hàarí é Yiezu àá mí kèrán-zèbè è sīnín àá bé núnú hūn bòo.

↘ Lè wǐi le é Yiezu wè à bō-dé bòo hūn

↘ *Mat 13.1-9 ; Mariki 4.1-9*

↘^v 4 É bé nìnbirìe é van lóke hǐ lóoniè cèrìèe é bere Yiezu wǐi; é mu le é bé nìnbí-dūmu é bere ben koo bán lòn, é Yiezu é khie lè wǐi le è wǐ lé bà ò é ne: ^v 5 « Nìnbírc dò é ló ne mii ve dé bòo mí mún hūn. É mu le á van mí bòo dé, é hó biè dò é van síe lè wún punù. É bé nìnbirìe é bere van khie mù lòn, é bé ñjízàani é ben khue mù é dú. ^v 6 È mú dò é van síe lè lenù lòn; é bòo le é mú síe ló mii hǐnì lòo, é mú yòó hōn iè mù le é hó ñjùnóló é míne yón wè. ^v 7 È mù dò é van síe hǐ ñjinnà hūn é mu páaníe síe ló húnà àá hǐ ñjinnà, é hǐ ñjinnà é yòó muanie mù. ^v 8 È mù dò é van síe hǐ tǐnì le sãa hūn, é mú síe ló húnà yòó han hǐ biè: dúrc wòò he bie khǐminù. » É Yiezu é bñie zōn bie ne: « Nìnbírc ké à dàa ñekèa le dàa wòò jí bòo, è à jí mù sãanì. »

↘ Bòo le é Yiezu dàa wòò wǐ hǐ wǐa mì biehǐ hūn

↘ *Mat 13.10-17 ; Mariki 4.10-12*

↘^v 9 É Yiezu kèrán-zèbè é ò dienin ne le pe wǐi mu jún é iè lè dúsc. ^v 10 É Yiezu zōn bie lé bà ò ne: « Mipe é Dōfīn é lé~mú bō-dūmunù nin é mí dàa dū piè bé-záanú bòo le tánkōnie; ké bé ben iè bè pe nìnbirìe le ké, è mu pe bòo mu é wòò bie lé bà ò àá wǐa. É si iè mù pe é bé dàa wòò húi ké bé yí loo bòo, è bè jí ké bé yí dū pemù jún wè.

↘ Yiezu é lè wǐi le á wè ò bō-dé bòo jún è munke

↘ *Mat 13.18-23 ; Mariki 4.13-20*

↘^v 11 É Yiezu é zōn bie àá mí kèrán-zèbè ne: « É le iè lè pe wǐi mu jún: Mù bòo le á bō-dé é dé é iè lè Dōfīn bienù. ^v 12 È bè nìnbirìe dò é lóbán àá lé wún punù le é hǐ biè dò é van síe lòn: bè ben jé lé bienù, à Sitūane è ben leñ lé pebè tǐe hūn, bòo le é wé è bè bí de sǐ lè ñ, è dàá yí fuen wè. ^v 13 È bè dò é lóbán àá lé lenù wǐi: bè wòò jí lé bienù è bè tè pelè bòo àá tǐ-wiè ké bé dén yáa fūansí lè ñ è lè fésí dǐn sãanì pebè tǐe hūn wè; é pebè ñdesìnló é yáa ve híehó wè; é pèhú le ké lé lòn-biè é van bere, è bè pí hó ñdesìnló. ^v 14 È bè dò é lóbán àá hǐ ñjinnà wǐi

le hí biè dò é van síe hūn; bɛ́ é jé lé bienù ké bé wòd fùansí è hò hūn yenkeà àá lé pàamánú wanminù àá hó pe dímjé mu le tímù bòo è muaní lé Dɔ́fín bienù, è bɛ́ dàá ve híehó bé ndesínlò hūn wè. ^{v 15} È lè súsùnù le sãa hò biè dò le van síe lè hūn é iè bɛ́ le jé lé bienù è bɛ́ bébéa lè n bé tìè le sãa hūn, è bɛ́ térie bé jún, é can bé kuò, é han hí biè. »

¶ Pèntíní wǐi

¶ *Mariki 4.21-25*

¶ ^{v 16} « Nìnbíró é yàà jí pèntíní è khíi ve híenín àá diè dò tàá è ve zɔ́ dé demu diè fii hūn wè. Ké á den wòd yòó bìsí lé mí bènlén, è bɛ́ nìnbiriè le é lè zūnù zɔ́ bé-kùì è mi mu nípiemu. ^{v 17} É bòo dò le tànkòniè le yí mii dūn é mí, è bòo dò le é bé nìnbiriè tànkòniè bé hūn le yí mii lé yíe é lò míne wè. ^{v 18} É mí mìní mí yìe è mì wóo dūn mú bòo le é mí é jí jún; iè mù le á le dàa mu bòo é bé bèn bīnì lé nin é sīnì, à le yí dàa bòo dò, é hèrì mu pe bɛ́-cínbóo le á tī à ne mí dàa é bé bèn bīnì fé. »

¶ Yiezu bà nín àá bà zèbè

¶ *Mat 12.46-50 ; Mariki 3.31-35*

¶ ^{v 19} É Yiezu bà nín àá bà zèbè é van bɛ́re ne bɛ́ mi e; ké mú le é bé nìnbiriè é buò cɛ́un, é bé yí dè yá ve zɔ́ dɛ́ piè viì wè. ^{v 20} É bé nìbiriè dò é khie bie lé Yiezu n ne: « Mì nín àá mì zèbè é ló ò lè yíe é kò cè. » ^{v 21} É Yiezu zɔ́n bie lé bà n ne: « Kìe nín àá kè zèbè é iè bɛ́ le é wòd jí lé Dɔ́fín bienù, è bɛ́ ve bè lè n. »

¶ Bòo le é Yiezu dàa waanie pinpi-behó dò mù jumù lòn

¶ *Mat 8.23.27 ; Mariki 4.35-41*

¶ ^{v 22} Wurù dò zɔ́n, é Yiezu yòó zɔ́n lè jumù wiè dò àá mí kèrán-zèbè à bie lé bà n ne: « Mì ne ke cánké mú jumù è ve lé àá lé vún san-cóoní yéni lòn. » É bé wo khie cɔ́. ^{v 23} É mu le é bé mù jumù è cánké, é Yiezu síe dūmua. É lé pinpi-behó dò é panpan è lè síe húnà mù jumù lòn, é lé wiè é yòó tí àá mú jumù, é bé hè wo yòó mù bɛ́-sūmúa hūn è zɔ́. ^{v 24} É bé kèrán-zèbè é khie van lúwinie Yiezu n è bɛ́ tìniè ò è bɛ́ bie lé à n ne: « Núnso, Núnso, ké le é hí cɔ́! » É Yiezu yìe síe fé á síe húnà yòó tìne lé pinpirù àá mú jumù le é sànbòníke jún hūn, é hó yòó ò, é lé viì mí-kùì é yòó wan híɔ́n. ^{v 25} É Yiezu é khie mí kèrán-zèbè

dienin ne: « Mì ndesìnló é wi àá yí? » Ké mú den hè yòokea pebè lòn, é bé hè zere cèun é khie bieke lé bá ò é ne: « Òpe nùún mu le é iè wie á dàa wòò bie lé lé pinpirù àá mú jumù ò è mù jí piè bòò? »

↘ Bòò le é Yiezu dàa wienie khiero dò

↘ *Mat 8.28-34 ; Mariki 5.1-20*

↘ ^v26 É Yiezu àá mí kèrán-zèbè é cánkea mù jumù é van ló zòn bè Kerazenibe cèmèné le sé bán àá hò Kalile. ^v27 É bòò le é Yiezu é zòn ló lé jumù wiè hūn é síe, é hó lóo mu nùún dò le é ñpíkínìe é wi nin é bere piè híehó è sí. Mù é míe ké á yá wòò zò tìe, à lò yàà zò zūnù wè; ké hí búo tíhú é temu hūn iè piè zònlén. ^v28 É mu le á meu Yiezu, á zòn wāama à bere kùere piè híehó, à zòn bere cèun é ne: « Yiezu, Dōfin behó Yènú mu ñbuò é kó é cè àá mí? Nín kò hēunin ne kò bí vé niñ pekèa wè. » ^v29 Ò é khé kèa mù iè mù le é Yiezu den bie lé á ñpíkírò mu ò ne a lí é nùún mu hūn. Áá yie cèrìèe ké á~ñpíkírò mu é hūn wòò híní-è~nùún mu ò. Bè hūn wòò baà ò nùún mu è ce níhí àá piè zehí àá hí zòkòzókòbè bòò le é wé à bí zè wè. Ké á den wòò fúa hī zòkòzókòbè mu, à ñpíkírò é wòò khíi fí é è dàá ve le ji-herà hūn. ^v30 É Yiezu é zòn ò dienin ne: « Kò yèrè werè? » Á zòn ne: « Niñ yèrè iè Zāama. » Ò khé kèa mu iè mù le é bé iè ñpíkínìe bì-kui é temu wi è ò. ^v31 É bé ñpíkínìe mu é khiè Yiezu bónbóníkenin ne a bí je bé è ve kóo lé cāāmìné kú-bého hūn wè. ^v32 Burósí è bè nèn bùehí bì-kui dò é hūn yòó wi le búkìe lòn é dí yón. É bé ñpíkínìe é khie Yiezu bónbóníkenin ne a tè ne bé ve zò bé nèn bùehí mu hūn. É Yiezu ne be lan ve zò. ^v33 É be ñpíkínìe é zòn ló á nùún mu hūn é van zòn bè nèn bùehí mu hūn, é bé nèn bùehí bé-kui é van yòó liè ló lé búkìe lòn é ben síe zòn mù jumù hūn é mu jumù é zòn fó. ^v34 É mu le é bé nìnbirìe le te bè nèn bùehí mu è si é meu mù bòò le wó, é bé zò van bie mù hò lóo hūn àá hí mehē hūn. ^v35 É bé nìnbirìe é ben ló meu mu bòò le wó. É bé bere yú Yiezu àá òpe nìnbíró le á jeun bè ñpíkínìe é líenie nin ké á kesí Yiezu sènú é zòn hì tìe é jún wi yón. É bé yòó zere. ^v36 É bé le é meu mù bòò le wó mí-kui àá bé yie é khé bòò le á pe nùún le é bé ñpíkínìe hūn wi nin é dàa wan é lé bé le ké ò. ^v37 É bé Kerazenibe cèmèné sie bé-kui é khie Yiezu è hēunin ne a lé bé cèmèné hūn iè mù le é bé zere cèun. É Yiezu é yòó zòn lè wiè é mii lan. ^v38 Á pe nùún mu le é bé ñpíkínìe é ló nin é

ò bónbóníkenin ne á fùansí ne mí bèbán àá ò. Ké Yiezu den pɛ́ à bie lé à ò ne: ^{v 39} « Khùá lan ve kɔ yíe è ve khé mú bòo le é Dɔfín é wó lé kɔ ò. » Á nùún é khie có van é mù bòo le é Yiezu wó lé à ò mí-kùì è buie ho lóo mu mí-kùì hũn.

↘ Zayirisi hǎá viero àá húnu dò le é cǎani vǐnló duiè é ɓaa wieníró

↘ *Mat 9.18-26 ; Mariki 5.21-43*

↘ ^{v 40} É mu le é Yiezu van khùá cankea mù jummu é ben ló, é bé nì-zǎamá é ben ló sɛ́ piè híehó iè mù le é bé nìnbirìe bé-kùì é hũn ò hìe. ^{v 41} É nùún dò le yèrè é bé ne Zayirisi le iè bè Zuifube níkoóbánlòn zũnù hán-dí, é van ɓere é ben lúsí Yiezu híehó à bónbóníe ò ò ne a ben mí yíe, ^{v 42} iè mù le é piè hǎá wì-cóoní le á yú, le lólíe é yú píru àá bòn-bò-ju é hí có. É mu le é Yiezu é khie vaá ve piè yíe é bé nì-zǎamá é khie kirie ò ò é ò jàa. ^{v 43} È húnu dò biè hũn wi yón ké cǎani vǐnló duiè é ɓaa ò le iè pemù lólíe píru àá bòn-bò-ju. [Ò hàarí yáakea mí núnú hũn bòo mí-kùì bè dɔ̀r̀ɔ̀t̀r̀ɔ̀b̀è viì] ké á dò é yí dàń wó yí wiení wè. ^{v 44} Á van ɓere àá Yiezu máahú é ben han piè pɔ̀nk̀ɔ̀r̀ɔ̀ junù ò, é mú lòn é piè cǎani vǐnló é yòó dǐ. ^{v 45} É Yiezu é khie bè nìnbirìe ònein ne: « Ò iè wieni é te mi han nin? » É ɓepe bé-kùì é pɛ́ke iè ɓepe é yí ten mú yí wé wè. É Pieri é zɔ̀n ne: « Kèránlɔ, kó loo ké bé nì-zǎamá é kirie kɔ ò é kò jàa. » ^{v 46} Ké Yiezu den zɔ̀n ne: « Ní dũ ké nìnbíro dò é han mi ò iè mù le é ní dũne niñ tekèa hũn ké pànké dò é ló mi ò. » ^{v 47} Á húnu é meu ké mú le á wó é Yiezu é dũne, á van ɓere ké àá zè é ben lúsí Yiezu híehó, à bie bè nìnbirìe bé-kùì yie hũn bòo le temu lé á dàa ben han Yiezu ò, àá bòo le á dàa yòó wan àá yìn-cóoní. ^{v 48} É Yiezu zɔ̀n ne: « Niñ hǎá, kò ndesìnló é wienie kɔ. É kó lan àá hũn wiè. »

↘ ^{v 49} É Yiezu jeùn yí bie vé wè, è nìnbíro dò le van ló á Zayirisi yíe é ɓere ben khé lé á pe Zayirisi~ò é ne: « Kò hǎá mu é húrun é kó wo bí tiení-ε kèránlɔ wè. » ^{v 50} É Yiezu é jé mù á khie bie lé á Zayirisi ò ne: « Bí zan wè; de sǐ á Bén fuen. » ^{v 51} É bòo le é bé van dɛ̀u ò Zayirisi yíe, É Yiezu é yí fùansí nìnbíro dò ò ne a yòó zɔ̀ le zũnù àá mí ké a ben yí Pieri àá Zǎn àá Zaaki àá ɔ̀ zĩncáahó bà yàá àá bà nín. ^{v 52} É bé nìnbirìe bé-kùì é wíríke ké bè é jinwike á hǎací jún hũn. É Yiezu zɔ̀n bie ne: « Mì bí wírí wè. Ò yí hí wè, ɔ̀ wiè le dũmua. » ^{v 53} É bé zɔ̀n ò yáake iè mù le é bé dũ ké á húrun. ^{v 54} É Yiezu é síe zēnkea piè núnú ò à zɔ̀n bere ne: « Zĩncáahó, síe híní! » ^{v 55} É piè mekēni é khùá ɓere, é piè yie síe

tēu, á síe húnà mù lòn. É Yiezu ne ße lé mú b̀-ðíe ò ñ ne á dí. ^{v 56} É ßà niè é h̀ ðí cōūn é híihúiló, ké Yiezu den ne ße bí lé ne ñinbíro ðò è jí mú bòo le wó wè.

\c 9

\s **Lè t̀rè bienù le é Yiezu lé mí k̀rán-zèbè píru àá niè-ðè-ju ñ**

\r *Mat 10.5-15 ; Mariki 6.7-13*

\p ^{v 1} É Yiezu é von mí k̀rán-zèbè píru àá niè-ðè-ju é ßen koo ßán lòn à lé hó p̀nké àá lé núnú ßà ñ ne ße dàá je ße ñjíkíniè, è ßè wiení hí duò. ^{v 2} À t̀re ßè ne ße ve buie le D̀fin bé-záanú bòo, è ßè wiení bé ðriè. ^{v 3} À bie lé ßà ñ ne: « Mì bí mìi bòo ðò è dàá lé bè lè wún wè: mì bí dàá lànle tàá l̀kò tàá díe tàá màa, è mì bí dàá p̀nkòniè b̀n-ðè-ju wè. ^{v 4} È vii íée vii le mii ve zo hūn, ké ßé pere mie ñ zunū le hūn, è lèpe iè pe é mí kañ hūn fúu fúà è mì zo lé lé vii mu hūn. ^{v 5} È vii íée vii le é ñinbirie van p̀é mie hūn, è mì zo lé pebè lóo mu hūn è lé ßánbé mí zehí khūnkhūnù è kóosí yón è dàá źní lé ßà ñ ké ßé wó khon. ^{v 6} É ßé k̀rán-zèbè é húnà ć, é van b̀ h́ lóoniè ñ mí-k̀i é lè Ben-t́nù è buie, ké ßè é ßè ðriè è wiení vii mí-k̀i hūn.

\s **Er̀di é Yiezu bòo le é ßé bie è jí, á hūn c̀ mii mi é**

\r *Mat 14.1-12 ; Mariki 6.14-22*

\p ^{v 7} É Er̀di le iè hò Kalile bé-zuú é jé mú pe bòo le é wé mí-k̀i, é bòo le á mii bie á yí dū wè; iè mù le é ßé ðò é wòò ne Zān Batiisi é vié. ^{v 8} È ßè ðò ne a iè D̀fin b̀-háaníro Eli é temu khūa ßere hò ðimíjé hūn, è ßè ðò ne ßé iè ßè pe hàarí D̀fin b̀-háaníriè le khie hūn á ðò é temu vié. ^{v 9} Ké á Er̀di é den é bie ne: « ð Zān é í lé é ßé búo jún. Ápe le s̀n iè ð h́so é ñin bòo jí k̀a mu? » À hūn c̀ é mii mi Yiezu.

\s **Bòo le é Yiezu dàa díniè ñinbí-dūmu**

\r *Mat 14.13-21 ; Mariki 6.30-44 ; Zān 6.1-14*

\p ^{v 10} É ßé t̀nkeriè é van khūa ßere é ßen khé mú bòo le é ßé van wó mí-k̀i é lé Yiezu ñ. É Yiezu é húnà f́ ßé, é dàa ć ßé-ðòonún é van hò lóo le é ßé wòò ne Betisayida p̀hē hūn. ^{v 11} Ké ßé ñinbí-dūmu é den jé mú é ßé húnà b̀ piè

máahú. É Yiezu é khie f3 bé, à khie é Dɔfɪn bé-záanú bòo è bie àá bé, à lò wienie bè le é dɔke. ^v12 É bòo le é lé wurù é van mii tè, é bé kèrán-zèbè píru áá niè-bè-ju é bere lúwinie Yiezu n è bè bie lé à n ne: « Bie lé bé ni-zàamá n ne be lan ve zɔ hĩ lóonie áá hí mehẽ hũn, è ve zɔ làake yón è bè cè mù bò-díe; iè mù le é lé pe vii mu le é ké wi hũn é iè maa le é bòo dɔ é míne hũn wè. » ^v13 É Yiezu zɔn bie lé bà n ne: « Mipe mite n è lé mú bò-díe bà n ne be dí. » É bé zɔn kónie ò ne: « Hò iè búru huanú áá ciè biè-ju é ké dàa mí-dòonún, ié ké kɔ iè wiè ne ke lan ve yè mù bò-díe~è ben lé bé pe ni-zàamá le n bé-kùì? » ^v14 Bè nìnbirìe le hàarí wi yón é bé báa é hàarí é dẽ muasíe-hònú. É Yiezu é bie lé mí kèrán-zèbè n ne be bie ne be nìnbirìe síe kankesí áá júnhẽ dèwé áá píru píru. ^v15 É bé khie wó mù kèa mu, é bé nìnbirìe é síe kekesí. ^v16 É Yiezu khie f3 hó búru huanú mu áá bé ciè biè-ju, à yòo húi áá hí hóohũn, à dɔ Dɔfɪn berike hĩ díe mu bòo hũn, à yòo bùenkea hò é khie lé mí kèrán-zèbè n ne be khíi sanke lé bé nìnbirìe n. ^v17 É bépe bé-kùì é dú tù, è mù bò-júnhẽ le ké é khue tú síkíe píru áá bòn-bò-ju.

\s Pieri é dũne zénie ké Yiezu é iè Kirisa. Yiezu é mí húmú áá mí viéró bòo é bie

\r Mat 16.13-28; Mariki 8.27-9.1

^vp ^v18 Wurù dɔ zɔn é Yiezu é van Dɔfɪn hẽunin mí-dòonún ké piè kèrán-zèbè é wi yón áá ò. Á bè ònin ne: « Bè ni-zàamá é wòò ne npe iè wieni? » ^v19 É bé zɔn kónie ò ne: « Bè dɔ é wòò ne kó iè Zàn Batiisi, è bè dɔ wòò ne kó iè Eli, è bè dɔ ne kó iè bè hàarí Dɔfɪn bò-háanirìe le khie hũn á dɔ é temu vié. » ^v20 É Yiezu zɔn ne: « È mipe lò, mí wòò ne niè wieni? » É Pieri é zɔn ne: « Kó iè ò Kirisa, ò fueníro le é Dɔfɪn é tɔre. » ^v21 É Yiezu é bie mù lé bà n hiènie ne be bí lé ne nìnbíro dɔ è jí mú wè.

^vp ^v22 À bĩnie zɔn bie ne: « Ò Nìnbíro Yènú é f3bán à lòn be cẽun, è bè ni-kíe, áá bé khén-dàariè hán-díe áá bé làndé kèránliè è pí piè bòo, è bè khíi bí é , ké pemù wihí bòn-bò-tínín zɔn, à vié. »

\s Yiezu máahú bènló bòo

\r Mat 16.24-28 , Mariki 8.34- 9.1

\p ^v 23 À khie bie àá bé nìnbirìe bé-kùì é ne: « Nìnbíró ké á ne mii bè niñ máahú, è bàaso è ne mí hūn bé mí kùrú yèré tīl bòo ò, à mii mí báalén dāanù tiè àá sītīnló mí-kùì è dàá bè niñ máahú. ^v 24 Iè mù le é nìnbíró le ne mii fuení mí mekēnì ò é bèn vīiní lé, à le ké á vīinie mí mekēnì òpe yènsénín á bèn yí lé mekēnì le é yá vé. ^v 25 Nìnbíró ké á hūn yú hó dīmíjé bòo mí-kùì ké á vīinie mí mekēnì ~è pemù tūnú é wi yí hūn? ^v 26 Ké nìnbíró dō é òpe àá niñ biehi é lūwiè baá, é bàaso lūwiè biè bèn baà òpe Nìnbíró Yènú* pēhú le ké í vaá ben niñ bàaró hūn, àá kìe Yàá Dōfīn àá bé melekebé tentiè bàaró hūn. ^v 27 Nin khé mú lé mie ò àá bō-bín ne bépe le dī hūnún é bé dō é yá bèn hí ké bé yí mi Dōfīn bé-záanú vé wè. »

\s Yiezu tekèa yèrèméró bòo

\r *Mat 17.1-8 ; Mariki 9.2-8*

\p ^v 28 É bòo le é Yiezu bie hí pe biehi sí wó, é pemù wihí hùctīlán, à fó Pieri àá Zān àá Zaaki é dàa van yòó lé búkiè dō lòn é mii yòó ve hēun Dōfīn. ^v 29 É mu le Yiezu é Dōfīn è hēunin, é piè híehó é yòó yèrèma è piè tiè é yòó yèrèma wó bō-può pánpán. ^v 30 É nìnbirìe biè-ju dō é bere ben dikimú àá wó: ò iè Moyiizi àá Eli, ^v 31 é te béte ben zēnie Dōfīn bàaró hūn. Bè hūn dikimú àá Yiezu bòo le á mii dàá hí hó Zerizalemu lóo hūn, è dàá tīnín mí tōnló junù. ^v 32 Búrósi è Pieri àá bá níkhí é hūn dūmua; é bé yie síe fé, é bé meu ò Yiezu bàaró àá bé nìnbirìe biè-ju le hūn dī àá wó. ^v 33 É pēhú le é bàasiè mu fūerēsí Yiezu ò è bē khie vaá-lan, é Pieri é zōn bie lé Yiezu ò ne: « Kèránlō, mù é sāa è kè kañ hūnún; ké te kùdāahē bōn-bō-tī, dī-cóoní é kópe é te, è dī-cóoní iè Moyiizi, è dī-cóoní iè Eli. » Mù pe bòo le á bie á yí dū wè. ^v 34 É mu le á bie kèa mu, é lé dùindùí dō van bere ben hie bà ò. É mu le é bé kèrán-zèbè é be húi è lè dùindùí é bere bè hieniñ, é bé zere. ^v 35 É mu temu dō zōn tē lè dùindùí hūn é ne: « Òpe le iè niñ Yènú le í mué. É mí jí piè bòo. » ^v 36 É bòo le é mú temu é tē wó, á wó Yiezu mí-dōonún é temu dī. É bé kèrán-zèbè é lù bé hūn é yí bie mu bòo le é bé meu é yí lé nìnbíró dō ò pemù yìi hūn wè.

\s Zīncáahó dō le é òpíkíró é lòn biení wieníró

\r *Mat 17.14-18 ; Mariki 9.14-27*

\p ^v37 É pemù sí le é tĩ, é bòo le é bé van yòó ló lé búkìe lòn é síe, é bé nì-
 zàamá é bere ben sé Yiezu híehó. ^v38 É nuún dò bè nì-zàamá tíihú é zɔn é béré é
 ne: « Kèránlɔ, wé bɔnbɔn è kò húi niñ yènú, ò iè pe niñ yènú mí-dòonún. ^v39
 Njíkírɔ dò é wi è ò; ò ben húnà ò ò, à pepe á zɔn wāame, à njíkírɔ mu è
 zèkènie àá pànké è piè nɔn-tíní è khùbán lé, à jínkea cèun, à yá vún tè lé piè
 lòn fùà fùà wè. ^v40 É n hēne kò kèrán-zèbè ò ne be pe a njíkírɔ mu è líení-ε ò,
 ké bé den yí dàñ mú é yí wé wè. » ^v41 É Yiezu é zɔn bie lé mí kèrán-zèbè ò ne: «
 Nìnbirìe le nídesìnló mí, mí wie dàa jekèa dèu kēamu? Nin kan àá mie fúu è ve
 dē wuàwurù? Nin hè niñ hūn àá mie fúu è ve dē wuàwurù? À khie bie lé á
 zīncáahó bà yàá ò ne: « Dàá kó yènú mu dàá ben hūnún. » ^v42 É mu le á
 zīncáahó é van ben, á njíkírɔ é mò a síe lòrèsí à zèkènie ò àá pànké. É Yiezu
 tíné~ò njíkírɔ mu, à wienie ò zīncáahó é khie lé bà yàá ò. ^v43 É Dɔfín pànké
 bɔ-behó le bé meú é hè yòokea bèpe~bé-kùì lòn.

\s Yiezu sìn mí hómú àá mí vìeró bòo è bie

\r *Mat 17.22-23 ; Mariki 9.30-32*

\p É~Yiezu bòo le á wé mí-kùì é hè bèpe~bé-kùì lòn yòoke kēamu, á zɔn bie
 lé mí kèrán-zèbè ò ne: ^v44 « Mì té mí jekèa sāaní è mì jí mú bòo le é nin bie lé
 mie ò mù pe le lòn: Ì Nìnbírɔ Yènú é bé bèn dé bé nìnbirìe núnú hūn. » ^v45 Ké
 bé kèrán-zèbè hūn yí dū lé bienù mu kúéré wè; lè pe bienù mu hūn tànkɔnie bà
 ò, bòo le é wé è bè bí dūñ pelè kúéré wè; è bè lò den hūn zan è bè diè Yiezu ò
 pemù bòo hūn. »

\s Ì nìnbírɔ le jún lì é pɔ bé le ké

\r *Mat 18.1-15 ; Mariki 9.33-37*

\p ^v46 É bé kèrán-zèbè é khie wūaní bán tíihú é ne bé dūñ ó le jún lì pɔ bé le
 bé-kùì. ^v47 É Yiezu é dūne pebè bòo le é bé lieníke, á khie mò zīncáahó dò é ben
 bɔsí mí senù, ^v48 à zɔn bie àá bé ne: « Nìnbírɔ ké á pere ò pe zīncáahó le nímaà
 ò niñ yèrè lòn, è mù iè òpe é bàaso é perenin, à le ké á pere mi ò è mù iè ò le
 tɔre mi á perenin. Á le mìnìe pɔ mie mì-kùì é temu iè ò le é bààn pɔ mie mì-kùì.
 »

\s À le yí pí ke bòo é bòo sè ke ò

\r Mariki 9.38-40

\p \v 49 É Zǎn zɔn bie ne: « Kèránlɔ ké meu nùún dò ké àá bè ñjíkíniè je ko yèrè lòn, é ké pǎ́ ne a bí wè mù iè mù le á mí bánlòn àá kie wè. » \v 50 É Yiezu zɔn bie lé à ñ ne: « Mì bí si bàaso wè, iè mù le é ñinbíɔ ké á yí pí ke bòo à wi bán lòn àá kie. »

\s Samari lóo dò niè é pǎ́ ne bé yá pen Yiezu wè

\p \v 51 É mu le é lé pèhú le é Dɔfin é mii~leñ Yiezu lé hó dímiǎé hūn è yòó viení hó hóohūn é ben lúwi, é Yiezu ne mí hè fóbán è mí yòó ve ho Zerizalemu. \v 52 Á tɔre bè ñinbirie dò ne be dí mí híéhó. É bàasiè mu é có van zɔn hò Samari lóo dò é ne bé ve zɔ sésé piè làalén ké à ben. \v 53 É hó lóo mu niè é van zɔ pǎ́ ne bé yá pen Yiezu ñ we, iè mù le á khie vaá ve àá Zerizalemu. \v 54 É mu le é piè kèrán-zèbè Zaaki àá Zǎn é je mú, é bé zɔn bie ne: « Núnso, kó we ne ke bie ne ho hóohūn dú è lé ben síe cíní~hó pe lóo mu niè è viení? » \v 55 É Yiezu bñie míte é khie fi àá bé ne: [« Mí yí dū hécírí le wi mie ñ wè. \v 56 Iè mù le á Ñinbíɔ Yènú é yí ben é mii ben vīníní ñinbirie mekēnèa wè; ké á bere é mii ben fuení hò ñ.] É bé wo khie có van ló-buè hūn.

\s Bè ñinbirie le é cè ne bé bè Yiezu máahú bòo

\r Mat 8.19-22

\p \v 57 É mu le é bé wi ho wūn lòn é ve có, é ñinbíɔ dò zɔn bie lé Yiezu ñ ne: « Nin bè kò máahú fúu è dàa ve vii le é kó vaá ve hūn mí-kui. » \v 58 É Yiezu é zɔn bie lé à ñ ne: « Bè ñbéhooni é dàa bé kúuhě, è bè ñjízàani é dàa bé ñwíehě ké ñpe ñinbíɔ Yènú é den yí dàa niñ jún benlén wè. » \v 59 Á khie bie lé ñinbí-buè ñ ne: « Ben bè niñ máahú. » Ké bàaso é den zɔn ne: « Núnso, fùansí ne ñ ve wūún kìe yàá vé. » \v 60 É Yiezu é zɔn bie lé à ñ ne: « Fùansí bé ñi-hiè ne be wūún bé ñi-hen; è kòpe lan ve bie Dɔfin bé-záanú bòo è lé bé ñinbirie ñ. » \v 61 Á dò sìn zɔn ne: « Núnso, ñpe we nin bè kò máahú, ké kó fùansí ne ñ ve fòoní kè zūnú niè vé. » \v 62 É Yiezu zɔn bie lé à ñ ne: « Ñinbíɔ le é zēnkea lè nèbè liinú ñ~à bñie khie húi àá mí máahú é tūnú míne Dɔfin bé-záanú hūn wè. »

\c 10

¶ **Bè tɔnkeriè báatĩ àá píró àá niè-bè-ju tɔrè bienù le é Yiezu lé bà ò**

¶ ^{v1} É mú khie ló yón, é Núnso khie lere nínbí-buà, niè báatĩ àá píró àá niè-bè-ju, ~à sankea bè~àá niè-bè-ju ju é tɔnkea ne be dí mí híehó è ve hí lóoniè àá hí vuò~le mí bèn ve zɔ hũn mí-kùì. ^{v2} À bie lé bà ò ne: « Hò bɔ-díe le é mìí é buò, ké bé bɔ-mìriè é den yí buò wè. É mí hẽun ò mún bàaso ò ne á tɔn bè bɔ-mìriè dò ne be ben piè mun hũn. » ~À bĩnie zɔn bie lé bà ò: ^{v3} « Le iè mipe é ò tɔre kèa pi-zàani ne mi ve be maa bɔhĩ tíihú. ^{v4} É mí bí dàa màa tàá lòkò tàá naahĩ, è mì lò bí lé dĩn wún lòn, è bie ne mi zɔ fòoní nínbíro dò wè. ^{v5} Mí ben van mii zɔn zũnù le, è mì wóo bie lé bé nínbirìe le zɔn wi yɔn ne: “Ne hũn wiè kañ~àá mípe le wi le pe zũnù mu le hũn.” ^{v6} Ké nínbíro le é hũn wiè è cè é wi le pe zũnù mu hũn, á yí mí hũn wiè; ké dàa bòo mí é mí hũn wiè é khũa ben mì viì. ^{v7} È lè pe zũnù le é bé perè mie ò hũn iè pe é mí kañ hũn, ké bé pere mie àá~bòo le, è mì dí è mì ju, iè mù le á tɔn-té é fóbán àá~mí sàanín. Ké mí~bí ve wé hí zĩhĩe è bènín~wè. ^{v8} Ké mí ben van zɔn lóo le, ké bé pere mie ò, è mù bòo le é bé lé mie ò iè pe é mí dí, ^{v9} è mì khíi wiení bé dɔriè le wi hó lóo mu hũn, è mì bie lé bé lóo niè ò ne Dɔfín bé-záanú ben lúwí bà ò. ^{v10} Ké mí van zɔn lóo le, ké bé p̣é é yí fé mie, è mì ve hí wúuhẽ lòn lè fónú hũn è ve zɔ bie ne: ^{v11} “Le iè mì lóo khũnkhũnù le can kè zehĩ ò é ke bánbé kóosí mí lòn; ké mí dĩn ké Dɔfín bé-záanú é ben lúwí.” ^{v12} Nin khé mú lé mie ò àá bɔ-bín ne le liè lènló zɔn, è mù bòo le mii wé hò lóo mu niè ò é pɔnĩ mú le mii wé Sodɔmu* lóo niè ò.

¶ **Bòo le bèn wé hí lóoniè le yí de sɔ Yiezu ò**

¶ *Mat 11.20-24*

¶ ^{v13} É Yiezu bĩnie zɔn bie ne: « Mipe Korazini niè mì yìi bèn mi mu, è mipe Betsayida niè mì yìi bèn mi mu. Iè mù le é mu pe yéréké bòo le wó mí tíihú é hũn wó Tire àá Sidɔn* lóoniè hũn ne pebè lóo niè é yèrèma bé bɔ-werà hàari; ne bè zɔn hí bùaniè, é khue hí sãani é kóo bé lòn è bè síe kesí é dàa é zéní ké bé yèrèma bé tíè. ^{v14} É sí iè pe temu lé, é hí liè lènló zɔn, è mù bòo le mii wé mie ò é dàa bèn pɔnĩ mu le mii wé hó Tire àá Sidɔn lóo niè ò. ^{v15} È mì Kaperenayimu niè, mí tĩ è mì ne mí bèn dẽ fúu é yòò ve dẽ hóohũn íee? Níbùè dé! Mí bèn síe fúu é síe ve dẽ be ni-hiè lóo. »

\p ^v16 É Yiezu bĩnie zɔn khé lé mí kèrán-zèbè ò ne: « Ò le ben tɛ̀ mì bienù bòò, è mù iè òpe bienù á tɛ̀ bòò; à le ben pɛ́ mie è mù iè òpe á pɛ́~; à le ben pɛ́ mi è mù iè ò le tɔre mi á pɛ́. » É bé tɔnkeriè mu é wo khie có.

\s Bè tɔnkeriè báatĩ~àá pírú~àá niè-bè-ju khùá-benlɔ

\p ^v17 É bé tɔnkeriè báatĩ àá pírú àá niè-bè-ju mu é van khùá bere àá tĩ-wiè é bere bie lé Yiezu ò ne: « Núnso, hɛ̀rí bè òpíkĩniè é ké ben ne bé wé bòò le kò yèrè lòn, è bè wòò wé mù. ^v18 É Yiezu zɔn bie lé bà ò ne: « Nĩ meu Sitũane ké á yòò van hí hóohũn è kùén síe kèa hó-jiinírɔ̀ bòò sí. ^v19 É mí húi~: nĩ lé hó pànké mie ò ne mi wòò ve be hóohĩ àá bé naabè lòn, è mì lò yáake á Sitũane pànké mí-kùi, é bòò dɔ̀ lò yá wé mie wè. ^v20 É mí bí wení míte iè mù le é bé òpíkĩniè é mì bòò è jí,~ké mí wení míte iè mù le é mí yèhĩ é yòò van wé hí hóohũn. »

\s Yiezu é Dɔ́fĩn è zéni lé mí kèrán-zèbè ò

\r *Matiyé 11.25-27 ; 13.16-17*

\p ^v21 É pemù yìi hũn, é Dɔ́fĩn Heciri é tíniè Yiezu tĩ àá tĩ-wiè á zɔn bie ne: « Yàá, hóohũn àá sú̀sù̀nù Núnso, nín kò bàanínin iè mù le é kó tánkòniè kò bé-záanú bòò àá bé bɔ̀-dũmunù àá heciri bàasiè, è kò zéniè mù é lé bé le ò kè be zĩncãahẽ ò. Ũun, Yàá kó wenie ne mu wé kèa mu. »

\p ^v22 É Yiezu khie bie ne: « Kie Yàá é mɔ̀ hò bòò mí-kùi é dɔ̀ nĩn núnú hũn. É nĩnbírɔ̀ le dũ a Yè̀nù é mí ké á Yàá ben bòò míne, è nĩnbírɔ̀ le dũ a Yàá é mí ké á Yè̀nù é ben bòò míne, àá be le á Yè̀nù é zéniè ò nin. » ^v23 É Yiezu bĩnie míte é khie sé mí kèrán-zèbè à bie àá bé bé-dòonú é ne: « Mĩpe le é loo mu bòò le é mípe é loo é~júnhẽ é tĩ. ^v24 Iè mù le é nin khé mú lé mie ò ne Dɔ́fĩn bɔ̀-háanírìè cèrìèè àá bé-zèbè cèrìèè é hàarí we ne bé mi mu pe bòò le é mí loo ké bé den yí mi mu wè, è bè hàarí we è bé jí mú pe bòò le é mí é jí, ké bé den yí jí mù wè. »

\s Lè wĩi le é Yiezu wè à Samari nùún bɔ̀-tente-wé dɔ̀ bòò hũn

\p ^v25 É Mooyize làndé kèránlɔ̀ dɔ̀ é hũn we ne mii vĩ Yiezu mí biemu; á zɔn ò òienin ne: « Kèránlɔ̀! mù iè òbùò é ò fɔ̀bán è ò wé è dàá yí lé mekèni le yá vé~? » ^v26 É Yiezu bie lé à ò ne: « Mù iè òbùò temu wé hó làndé vèhũ hũn? Kó ben

hò kèrán è hò ne were? » ^{v 27} Á nùún mu zɔn ne: « Hò landé hũn é wě ne: *\qt* Kó fɔ̀bàń è kò wení hó Dɔ̀fĩn le iè kò Núnso àá kó tũ mí-kùì, àá kó mekēnì mí-kùì, àá kó pànké mí-kùì àá kó hécírí mí-kùì~; è kò fɔ̀bàń è kò wení mì níkwù kèa bòo le é kó dàa we kò kùrú sehú. *\qt** » ^{v 28} É Yiezu zɔn bie lé à ò ne: « Kó bie sãanie. É kó ve wé mù é kó yí mekēnì mu. » ^{v 29} Ké á landé kèránlɔ é den we ne mí bòo tĩini á zɔn ne: « É kè níkwù é iè wieni~? » ^{v 30} É Yiezu é zɔn ne: « Nìnbíró dò é hàarí van yòó ló Zerizalemu é vaá síe Zeriko. É wú-siriè dò é ló sun ò, é vua piè bòo mí-kùì, è bè nàa ò fúu á sɔ̀bɔre è bè fùrèsí-e ò è bè khie có. » ^{v 31} Búrɔ̀sí è Dɔ̀fĩn khě̀n-dàarɔ̀ dò biè ló bò hò wún mu~; á ben meu ò nùún mu, á pě̀ne ò khie có. ^{v 32} É Levi* máahú nùún~dò é biè van bere é ben meu ò nùún mu á zɔn làa van ló có. ^{v 33} É Samari* nùún dò é biè hũn bò hò wún mu;~á ben deũ lè vii mu, á meu ò nùún mu, é piè miinè yòó baa ò. ^{v 34} Á síe van lúwinie ò ò, à tie piè tekèa le wĩmikea àá hó divě̀n à koo hò yuró lòn, à bé hĩ ò, á mò à yòó bò mí ínèkě̀biì lòn é dàa van bè nì-hãà làalén zũnù hũn, é van húie piè bòo yón. ^{v 35} É mu le é sí tẽu, á pe Sámari nùún hũnà lere hĩ màa é khie lé á le te le nì-hãà zũnù bòo é húi ò à bie lé à ò ne: « Húì ó nùún mu le bòo. Ké kó bĩnie khie lè màa dò é sĩinie piè vúaníró bòo hũn, é ò ben van khũa bere é niñ sàaní hí é lé kò ò. » ^{v 36} É Yiezu é zɔn ò landé kèránlɔ dienin ne: « É kópe kò vii è bè pe niè-bè-tĩ sí tíihú á hósɔ̀ é temu~húie ó~pe nùún le bé wú-siriè sun, kèa bòo le é nìnbíró húi bá~níkwù~? » ^{v 37} Á landé kèránlɔ zɔn ne: « Ì iè ò le wó mú bò-tente àá wó. » É Yiezu zɔn bie lé à ò ne: « É kó lan ve wé mú bà ímàa. »

\s Maate àá Maari é pere Yiezu ò

\p ^{v 38} É mu le é Yiezu àá mí kèrán-zèbè é ló bò hò wún, á van zɔn lóo dò, é húnu dò le yèrè bé ne Maate é zɔn pere à ò mí yíe. ^{v 39} Ì Maate bà hãá dò hũn wi yón le yèrè bé ne Maari. Á Maari é ben kesí Yiezu senù é piè bie hí è jí. ^{v 40} Búrɔ̀sí à Maate é temu hè yie míne hò díe tánlɔ hũn. Á van bere é bie àá Yiezu ne: « Núnso, kó hĩe è kò ké á pe kè hãá á kesí ké ípe te ho tɔ̀nlɔ é té niñ-dòonú? Bie lé à ò ne a híni sĩini mi. » ^{v 41} É Núnso zɔn bie lé à ò ne: « Maate, Maate, kó é kò kuò hiení ké kò~kírín bòo cèrìe lòn; ^{v 42} ké bò-cóoní dò é temu bòo hie. Maari é iè mù le sãa á muié, é nìnbíró dò é yí dè mù yá vúa piè vii wè. »

\c 11

\s Yiezu é mí kèrán-zèbè kèrán àá Dɔfɪn hēnló

\r Mat 6.9-13 ; 7.7-11

\p ^v1 Wurù dɔ zɔn, é Yiezu é Dɔfɪn hēunin vii dɔ. É bòo le á hēne vɔ, é piè kèrán-zuú~dɔ zɔn bie lé à ò ne: « Núnso, kení kie àá Dɔfɪn hēnló kèa bòo le á Zān dāa kenie mù àá mí kèrán-zèbè. » ^v2 É Yiezu zɔn bie lé bà ò ne: « Mí ben mii hēun Dɔfɪn, è mì wóo bie ne:

\q1 “Yàá,

\q1 Lé ne nìnbirìe bé-kùì è dūn ké kó iè Dɔfɪn le é ce;

\q1 Lé ne kɔ bé-záanú è ben síe.

\q1 ^v3 Lé ké junù dínló kie ò sítĩnló mí-kùì hūn;

\q1 ^v4 Dé ké bɔ-koohe séwérí è lé kie ò, iè mù le ké biè wóo dé séwérí lé bé le é wó kie khɔn ò;

\q1 È kò bí fùansí kie ò kie ò hò hàníró hūn wè.”»

\p ^v5 É Yiezu bĩnie zɔn khé lé bà ò ne: « É mí húi lò! Mipe mì tíihú ké á dɔ dāa pàá; ké á van yú bá pàá mu hò sínèhēn, é van bánbéa piè diè à bie lé à ò ne: “Kè pàá, híní ke díe bì-cínboó lé mi ò, ^v6 iè mù le é ké pàá dɔ é ló hó wún lòn é ben dēu niñ yíe, ké ò den yí dāa bòo le é nin le à ò wè.” ^v7 É mí húi, ké bà pàá mu le zɔn wi mí zūnù hūn é zɔn bie lé à ò ne: “Bí kébí mi wè. Lè zĩnù pɔn vó, è òpe àá niñ niè é dūmua, é ní yí dè yá bie ne nin híní cè díe lé kò ò wè.” ^v8 É nin khé mú lé mie ò ne hèrí ké á yí mii híní lé hó díe ò ò iè mù le á iè bà pàá, á bèn híní lé bòo le á cè mí-kùì ò ò iè mù le á dĩ ò kébí. ^v9 É òpe é bie àá mie ò ne mi hēun Dɔfɪn, é hó é lé bòo mie ò; è mì cè, é mí bèn mi bòo; è mì bánbé lé zĩnù, é bé é hán lé é lé mie ò. ^v10 Iè mù le é nìnbírɔ le wóo hēun é wóo yí, à le é wóo cè é wóo mi, á le é wóo bánbé lé zĩnù é bé wóo hán lé è lé nin. ^v11 Ì iè yàá hòsò mì tíihú é temu é tè khíi lé hóonú mí yènnù ò, ké á lò iè ce á hēne piè vii? ^v12 Tāá à tè khíi lé naa ò ò ké lé lò iè fūì á hēne? ^v13 É mípe le iè bè mekēn-jiì bàasiè é ben dū bòo le sāa é wóo lé mí niè ò, è mì dūn sāaní ké mì Yàá le yòo wi ho hóohūn, é bèn lé hó Dɔfɪn Heciri bè le é lè hēunin piè vii? »

\s Yiezu pànké wi pɔ Sitūane

↘ *Mat 12.22-30 ; Mariki 3.22-27*

↘^{v 14} Yiezu é hàarí é ñjíkírɔ̀ dɔ̀ è ɲe líení nùún dɔ̀ ñ. Ǿ ñjíkírɔ̀ mu é hàarí lé á nùún mu é yí dè~yáà bie wè. É mu le á ñjíkírɔ̀ mu é ló, á nùún mu é yú bie. É mú hè yòokea bè nìnbirìe lòn. ^{v 15} Ké bé dɔ̀ é pe khie bie ne: « Ǿ iè Belizebuli le iè bè ñjíkínìe bé-zuú le bé wód ne Belizebuli é te ho pànké lé à ñ á dàa bè ñjíkínìe è ɲe. » ^{v 16} È bè dɔ̀ hún cè ne bé vī Yiezu mí bie hí hūn, é bé ne á wé yéréké bò dɔ̀ le é zéní ké piè pànké é ló àá Dɔ̀fin vii ne bé mi. ^{v 17} Ké Yiezu den dū pebè hūn bò, á zɔn bie lé bà ñ ne: « Ké bé-záanú dɔ̀ niè é hī hīè té bán hūn, é lé bé-záanú mu é wua lò; è pehī zīhīé é búuke síe bán hūn. ^{v 18} Ké Sitũane máahú niè é hī hīè té bán hūn, é piè bé-záanú wo wie dàá wé yón? É mí dàa ne nín bè ñjíkínìe ɲe àá Belizebuli pànké! ^{v 19} Ké ñpe é hún bè ñjíkínìe ɲe àá Belizebuli pànké, è mì niè pe é bè ɲe àá wieni pànké? É sí iè mu pe é mí niè dàa temu Bén zéní ké mí bòoo yaa. ^{v 20} Ké mú le é mú bɔn è hò iè Dɔ̀fin pànké é ñ dàa bè ñjíkínìe ɲe, é Dɔ̀fin bé-záanú é ben dēu mì vii vó. ^{v 21} Ké nìnbírɔ̀ le pànké wi le dàa hī hīè tīe é mí zūnù è hiénin mite ñ, é piè zūnù tīe mí-kùì é bò dɔ̀ yí dè yá wé wè. ^{v 22} Ké nìnbírɔ̀ dɔ̀ le pànké é ɲɔ̀ á, é van bere, á vúa piè hīè tīe le á sienie àá mí jún, à dí piè zūnù tīe mí-kùì é khíi sanke lé yón. ^{v 23} Ǿ le mí bán lòn àá mi, é fi àá mi, à le yá bè nìnbirìe ve è ben kóo bán lòn àá mi é wie bè saaníke.

↘ **À ñjíkírɔ̀ ve khúá benlón á nìnbírɔ̀ hūn bò**

↘ *Mat 12.43-45*

↘^{v 24} É Yiezu zɔn bie ne: « Ñjíkírɔ̀ é ben ló nìnbírɔ̀ ñ, à wód ve bè hī vuò le hɔn ñ è cè lè ñvũùnín vii. Ké á ben cè tan, à ne mii khúá ve mí zū-kíi hūn. ^{v 25} Ké á ben khúá van, à ve yí lé zūnù mu ké lé tàa, é wookéa sãa sãa. ^{v 26} À khúá lan ve fé ñjíkínìe hùoɲu le mekēn-ɲiì wi ɲɔ̀ a, è bè ben lè zūnù mu hūn, è zɔ pání kansí yón; è bàaso bò le á dàa hún dĩ è bīnī wóoke kénkénló. »

↘ **Bè lé é wóo ve bè Dɔ̀fin bie hí ñ é júnhē é tī.**

↘^{v 27} É mu le é Yiezu é bie kèa mu, é hūnu dɔ̀ bè nì-zàamá hūn é zɔn bere ne: « Ǿ hūnu le te kɔ̀ púo tù, à lé mí yenlè kɔ̀ ñ é kó yie é hè jún tī. » ^{v 28} É Yiezu é zɔn bie ne: « Ũun! Ké bé nìnbirìe le wód jí lé Dɔ̀fin bienù è bè ve bè lè ñ é temu

hè júnhẽ wookẽa tĩ. »

¶ Nĩnbirĩe é ne Yiezu wé yéréké bòo le é Dɔfĩn pànké è zéńí

¶ *Mat 12.38-42*

¶ ^v 29 É mu le é bé nì-zãamá é ben Yiezu kírinin, á zɔn khé lé bà ñ ne: « Bè pe zoòni nè mu le é hè yí sãa hùúu; yéréké bòo le é Dɔfĩn pànké è zéńí iè pe é bé wóo ne bé mi. Ké yéréké bòo dò é yí mii wé lé bà ñ ké Dɔfĩn b̀-háanĩrɔ Zonasi bòo le wó à ñ é ben bòo mí. ^v 30 Kèa bòo le é mú bòo le wó á Zonasi ñ é dàa hàarí iè yéréké le é Dɔfĩn pànké é zéńí bé Ninive nè yìe hũn, á Nĩnbirĩ Yènú bòo é biè bèn wé yéréké lé é Dɔfĩn pànké è zéńí hò pe zoòni mu le nè yìe hũn. ^v 31 Pèhũ le ké Dɔfĩn mii lè b̀è nĩnbirĩe liè, é Saba* cèmèné bé-hãá é bèn síe híńí é bie ne hò pe zoòni mu le nè é wó khɔn, iè mù le ápe é hàarí van ló vii le ni ni é dàa bere ne á Salomɔn b̀-đũmunù biehĩ. Á pe nĩnbirĩ le wi hũnún é den pɔ a Salomɔn. ^v 32 Pèhũ le ké Dɔfĩn mii lè b̀è nĩnbirĩe liè, é Ninive lóo nè é bèn síe híńí é bie ne hò pe zoòni mu le nè é wó khɔn, iè mù le é bé pe Ninive nè é hàarí yèrèmea bé b̀-werà pèhũ le é bé dàa jé á Zonasi bòo le á hàarí buie pebè lóo hũn. Á pe nĩnbirĩ le wi hũnún é den pɔ á Zonasi. »

¶ Nĩnbirĩ tekèa pèntĩní bòo

¶ *Mat 5.15 ; 6.22-23*

¶ ^v 33 É Yiezu é bĩnie zɔn bie ne: « Nĩnbirĩ é yáa jĩ pèntĩní è khĩi ve tànkd̀nĩ wè; tàa è khĩi ve dé sóo fii hũn wè. Ké á den wóò yóò bisí lé mí bènłén, è b̀è le è lè zũnú zò è dàá mi mu nípiemu. ^v 34 Nĩnbirĩ yìe é temu iè piè tekèa pèntĩní. Ké kó yìe é dĩ sãa, è kò tekèa mí-kùi é wi nípiemu hũn. Ké kó yìe é yí sãa, búrcsí è kò tekèa mí-kùi é wi síbĩrú hũn. ^v 35 É si iè mù pe é kó dàa bébé kóte ñ ne mu nípiemu le wi kɔ ñ è bí wé síbĩrú wè. ^v 36 Ké kó tekèa mí-kùi é mú nípiemu é cienínin, le ké senù dò é mí síbĩrú hũn, é hí pe kò tekèa mí-kùi é kań mú nípiemu hũn, kèa bòo le é lé pèntĩní dàa wóò ciení kò ñ àá mí nípiemu bòo sí. »

¶ Yiezu é b̀è Farizĩe àá bé làndé kèránliè kúeré è kán

¶ *Mat 23.1-36; Mariki 12.38-40*

¶ ^v 37 É mu le é Yiezu é bie vó, é Farizĩe nùún dò é khie vɔn ò ne á ben dí bòo mí yíe. É Yiezu é khie van yón, é van zɔn kesí é dí. ^v 38 Á Farizĩe nùún mii híi è

Yiezu é dí ké á yí tie míte vé kèa bòo le é bà làndé dàa khé mú wè, é mú hè yòokèa piè lòn. ^{v 39} É Núnso Yiezu é zɔn bie lé à ñ ne: « Mipe Farizīeβε, mí wòò wé lé junlén diè àá lé díe diè máahú è mì tie, ké mí hūn den zɔn tú àá kēmíhí ɔnù àá mekēn-jiì. ^{v 40} Mí hè iè bēnbúa àá b̀-̀bín! Mí yí dū ké hó Dɔfín le te le máahú mé é lò biè te le hūn zɔn mé? ^{v 41} É mú bòo le wi mi junlén t̄ie hūn àá mú le wi mí díe t̄ie hūn iè pe mí lé bé ñ-kherà ñ, é mú bòo mí-kùì é den é ce mi viì. ^{v 42} Mì yìi b́en mi mu mì pe Farizīeβε, iè mù le é hó zín-pekèa àá mú bòo le é mí wòò vè lè kɔnló hūn mí-kùì bòo píru jún-cóoni é mí wòò leñ è lé Dɔfín, ké mú den ben ké mú bòo le é bé ne mi t́erén àá bé ñinbirie è mì lò wení hó Dɔfín, è mì den é hóɔ è khèránke mi zehí hūn; ké sí lò den iè mù le é mí hūn f́óbán è mì wé, le ké mí lò yí f̀ansí mú sí ké ñ wè. ^{v 43} Mipe Farizīeβε mì yìi b́en mi mu! Iè mù le é hí hán kañsílénbè iè pe é mí we hò mì níkoobánlòn zīhíe hūn, è mì lò b́nie we ne be ñinbirie wóo hùenkesí è f̀oníke mie hì f́hí hūn. ^{v 44} Mì yìi b́en mi mu, iè mù le é mí kekèa hì búo le bé ñinbirie yáà dé bòo, è bè ve khíi pehì lòn ké bé yí dū mu wè.

^{v p} ^{v 45} É Moyiizi làndé k̀eránlɔ d̀ zɔn bie lé Yiezu ne: « K̀eránlɔ, kɔ ben khé kèa mu è mù lò biè iè k̀epe é kó é t̀oke lò. » ^{v 46} É Yiezu zɔn khé lé à ñ ne: « Mì yìi lò biè b́en mi mu mipe làndé k̀eránliè! Iè mù le é mí wòò bè hò t̄ieró le l̀kúkú bè ñinbirie lòn, ké mí den yá wòò t̄e ne mi níké-zuú è he hò ñ wè. ^{v 47} Mì yìi b́en mi mu, iè mù le é mí wòò te be Dɔfín b̀-̀háaniriè búo sãa sãa, ké bé lò iè mì zíkínbè é te bé b̀-̀háaniriè mu é bó. ^{v 48} É mí iè biè é źení ké mí t̄e mì zíkínbè bòo le é bé wó ñ lò; iè mù le é bépe é bó bé Dɔfín b̀-̀háaniriè, è mipe é pebè búo è te. ^{v 49} É sí iè mù pe é Dɔfín le dū bòo mí-kùì é dàa hàarí khé mú é ne: “Nin tɔn ñin b̀-̀háaniriè àá ñin tɔnkerie ne be ve pebè viì; é bé b́en ve bé bé d̀, è bè d̀ é bé é vé pekèa.” ^{v 50} É Dɔfín b́en diè be pe b̀-̀háaniriè cãani bòo àá hó pe zoòni mu le ñie, bè b̀-̀háaniriè le é bé bó be-kùì è dàa ve lé dí míjé fii b́ánlén; ^{v 51} è dàa ve mìi ó Abeli b́enló yìi ñ f̀uu è ben bì-e Zekeri le é bé bó hó sérékè lenlén b̀ui àá lé Dɔfín zū-behó p̀entíhú. Ûun, ñin khé mú lé mie ñ, ne Dɔfín b́en diè bepe sí bé-kùì cãani bòo àá ho pe zoòni mu le ñie. ^{v 52} Mì yìi b́en mi mu mipe làndé k̀eránliè! Iè mù le é lé h̄i le wòò hán hó b̀-̀dūmunù junù é mí te m̀; mí lò yá cè mii zɔ, è mì lò sun bè le é cè ne be zɔ ne be bí zɔ wè. » ^{v 53} É bòo le é Yiezu zɔn ló á Farizīe nùún mu zūnù hūn, é bé làndé k̀eránliè àá bé

Farizãeβε é hê tĩè sun sun àá wó, é bé ò òiekenin àá bòo cèrìèè. ^v54 È bè hũn piè biehi è cí, é we ne be yí ben-koo hó dò le mii lé àá piè junù.

\c 12

\s **Yiezu ne mí kèrán-zèbè sésé bé te è bè bí wé nihí-dériè wè**

\r *Mat 10.26-27*

\p ^v1 É pemù yìi hũn é bé nìnbirìe le ben koo bán lòn é hè buò buò hèri é bé hè é bán laà è nàa. É Yiezu khie bé mí biehi fii àá mí kèrán-zèbè é ne: « Mì bí wé nihí-dériè kèa be Farizãeβε wè; pebè nì-jàámu é kékèa je-fini le wódò zìenì bé le ké. ^v2 Bòo le é bé tànkònie é bèn mi, è bòo le é bé nìnbirè yí dũ é lò bèn dũn. ^v3 É sí iè mù pe é mú bòo le é mí zòn khé lé síbírú hũn é bèn lé jí hó ñpiemu hũn, È mù le é mí hũmekea koo nìnbíró jekèhú hũn lè zũ-bónu hũn, é bèn yòó buie le lòo hũn. »

\s **Ò le é mí fóbàn è mì wóo zán**

\r *Mat 10.28-31*

\p ^v4 « Nin khé mú lé mie ò mipe ke biebè ne mi bí wóo zán bé le iè hĩ tekèa mí-dòmún é bé dè é bé, ké bé yí dè bòo dò é yá bĩní wé wè. ^v5 Nin zénì-e le é mí fóbàn è mì zán è mèndè: mì zán è mì mèndè ho Dofin le yá bé bénló mí-dòonún, ké á lò dè bĩní à nìnbíró é khíi vé dé hò càámìné hũn. Ûun, sí iè òpe le é mí fóbàn è mì zan. ^v6 Nìnbirìe bé-kùì é dũ ké ñpízàanì bì-cíini hùanú é wóo~yìenì tàmanbé bòn-bò-ju lò. Ké hèrì pebè wì-cóonì dò é Dofin hũn yáà bé nin wè. ^v7 Hèrì mì júnhè ñjiihí é Dofin é mè~é dũ jún. É mí wo bí zánke wè; mì bòo é tú ñpízàanì bì-cíini bì-kuì. »

\s **Ñtè bie ne kò bòo sè Yiezu ò**

\r *Mat 10.32-33, 12.32, 10.19-20*

\p ^v8 É Yiezu bĩnie zòn bie ne: « Nin khé mú lé mie ò ne nìnbíró ké á tè bie bè nì-zàamá yìe hũn ne mí bòo sè òpe Nìnbíró Yènú, é ñ biè bèn yìrì bie ne bàaso bòo sè mi ò hò Dofin melekeβε yìe hũn. ^v9 Ké á le é bie bè nì-zàamá yìe hũn ne mí yí dũ mi, é ñpe~biè bèn yìrì bie hò Dofin melekeβε yìe hũn ne ñ biè yí dũ bàaso wè. ^v10 Nìnbíró ké á khé khon lé á Nìnbíró Yènú ò, á dè pemù séwérì é yí

Dɔfɪn vii; ké á le é too Dɔfɪn Heciri, è pemù séwérí míne wè.

\p ^v11 Pèhú le ké bé Zuifube é ben dàa mie dàa vaá ve le lie lènlén bé nkoobánlòn zĩhíe hũn tàá ké bé dàa mie dàa vaá ve be lóo hán-díe áá bé pánké bàasiè vii, è mì bí ne mi hũn yenke mì yèré junù sanló bòo hũn wè; ~tàá mù bòo le é mí bèn ve bie lòn wè. ^v12 Iè mù le é pemù yìi hũn, è Dɔfɪn Heciri é bèn zéńí mie áá mú bòo le é mí sãawi è mì bie. »

\s Lè wii le é Yiezu wè à pàamán bėnbú dò bòo hũn

\p ^v13 É nĩnbíro dò bè nĩ-zàamá hũn é zɔn bie lé Yiezu n ne: « Kèránlo, bie lé kiè zuú n ne a~sãanke hĩ yíré~le é kè yàá húrún à ké lé ke n àá mi. » ^v14 É Yiezu zɔn khé lé à n ne: « Kè biè, ò iè wieni temu bie lé mi n ne n wé~mí tĩ-mì? tàá è sãanke mi yíré è lé mie n? » ^v15 À khie é bie áá~bépe bé-kùí é ne: « Mì bébé míte n è mì bí wení lé pàamánú wè; iè mù le é nĩnbíro yèré hũn dàa bòo kèa níbuò, è piè mekēni é mí piè pàamánú mu hũn wè. » ^v16 À khie wè lè wii mu le é lé bà n é ne: « Pàamán dò mehē hàarí lé à yú bòo cèun. ^v17 Á bie mí tĩ hũn ne: “N wo nin wiewieló? N wo yí dàa le vii le é nin kóo niñ díe hũn wè.” ^v18 Á bĩnie khĩa zɔn ne: “Le iè mù bòo le nin wé: nin wua niñ náa è n khíi te bɔ-buà le baaakèa pɔ hĩ, è n mii niñ bɔ-díe mí-kùí áá niñ yíré mí-kùí è zɔ kóo yón. ^v19 È n den wóò bie lé niñ ten ne: kèa sáale é kó wo dàa hí yíré bɔ-kui, le dè kɔ é díini fúu lólíe cèrìèe. É kó wo kansí è kò vūini, è kò dí, ké kò ju, è kò wení kóte è wé kó tĩ bòo.” ^v20 Ké Dɔfɪn é den khé lé à n ne: “Bébbú! Hòpe zòni súnúhú le è kò mekēni mii vé. É mú pe bòo sí é kó wo yú zɔn bɔsí mí-kùí é bòo bèn sɪ wieni n?” » ^v21 É Yiezu é zɔn bie sīini ne: « É sí iè pe bòo le é wóò wí-e pe nĩnbíro le wóò wé hí yíré à bè máahú è cè kóo bán lòn mí yèré bòo hũn, ké Dɔfɪn vii, à yí pàamán wè. »

\s Mì síeni mí jún áá Dɔfɪn

\r Mat 6.25-34

\p ^v22 É Yiezu é khie bie áá mí kèrán-zèbè n ne: « É sí iè mù pe é ní dàa nin khé mú lé mie n ne mi bí wóo ne mi kuò hè mì junù díe bòo hũn è mì lò bí wóo ne mi kuò hè hĩ tĩe le mi wóo zɔ bòo hũn wè. ^v23 Áá bɔ-bín, lè mekēni é bòo hie pɔ hĩ bɔ-díeb, è hĩ tekèa é bòo hie pɔ hĩ tĩe. ^v24 Mì húi bé níkhūà lò: bè yáà zì bòo è bè lò yáà mii bòo wè. Bè yí dàa bòo bìsílén, è bè lò yí dàa náa wè.

Ké Dɔfɪn é wòd dííní bé. É mipe mì bòo lò tú bé ñpíizàani cɛ̃un. ^{v 25} Ì iè wieni mì tíihú é temu dè mí mekēni é vé viení híehó fíi àá mí kɔ-hiè? ^{v 26} Ké bòo dɔ le mí dè wé é dàá vé mí mekēni é viení híehó fíi é ben mí, è mì bí hièní mí kuò mù sí ké bòo hūn lò. ^{v 27} Mì húi hí mehē ñmuunín lò: hì yáà té tɔnɔ è hì lò yáà tí tìe wè. Ké ñ den nin khé mú lé mie ñ ne a Bé-zuú Salomɔn àá mí pàamámu tìe mí-kùì é yí zɔ tìe le sãa yú hĩ pe ñmuunín mu dì-cóoní dɔ ñ wè. ^{v 28} É hó Dɔfɪn é ben wòd lé è hì mehē ñpíínín è sãàní kèa mu, hì pe ñpíini le wi yón zòoni ké yìrì è hò dūn bèn cìní hó, è mì dūn sãàní ké Dɔfɪn bèn húi mí bòo lò. Mí menkea hè ñdesìnló mìnìe cɛ̃un! ^{v 29} É mí bí wóo cé mí kuò è wé~mù bòo le é mí wóo dí àá mú le é mí wóo ju è mì cè wè. ^{v 30} Bè iè bè nìnbirìe le yí dū Dɔfɪn é temu pe sí mí-kùì é wòd ce bé kuò è cè. Mipe é dàa Yáá le dū ké mí mèkóo é wi hò ñ. ^{v 31} Mì wé Dɔfɪn bé-záanú è mì ce mi kuò è cè, é mú pe le ké é hó bèn lé mie ñ.

↘ Hóohūn pàamánnú bòo

↘ *Mat 6.19-21*

↘ ^{v 32} Mì bí zán wè mipe le kekèa bé piriè biè-yiení, iè mù le é mì Yáá Dɔfɪn é wenìe ne mii dé mie mí bé-záanú hūn. ^{v 33} Mì yiení mí yíré mí-kùì è khíi lé màa bè nì-kherà ñ; búrosí è mù ke kèa bòo é mí koo mì yíré mu hì lùkùo le yáà yaa hūn wè. ~É mí cè mì yíré è kóo bán lòn bìsí Dɔfɪn vii, é mú yá v́ yá mi wè; bè kè̃múá é yí dè mù yá yínin è bè bēnló é lò yí dè mù yá yáake wè. » ^{v 34} Iè mù le é lé vii le mí yíré é wi hūn iè pe é mí tìe biè é wòd kán hūn.

↘ Yiezu kèrán-zèbè fɔ́bán è bè wóo piení bé yie è dàá hiè bé Núnso

↘ ^{v 35} É Yiezu bñie zɔn bie lé mí kèrán-zèbè ne: « Mì bùó mí tíihē~dàá dñ, ~è mì lé ne pè̃tíhí è cì. ^{v 36} Mì wé kèa tɔn-tériè le é bé júnso le van lè yaamu sérí è hiè, bòo le é wé ké á ben bere dɛ̃u é lè zínù è bánbé, é bè hán lé à zɔ. ^{v 37} Bè tɔn-tériè le é pebè júnso é bèn ben tère ké bé yie é pe é júnhē é tĩ. Nin khé mú lé mie ñ àá b̀-́bín ne pebè júnso mu é bèn bùó mí tíihú, à~bie ne be kansí, à lé hí b̀-́díe bà ñ é bé dí. ^{v 38} Hèrì ké á júnso mu é van khùa bere sínèhēn tàá sítèhēn, ké á bere tèrea bè tɔn-tériè ké bé yie pe, è bè hè júnhē tĩ. ^{v 39} Mì dūn sãàní ké á zūnù bàaso é hūn dū pè̃hú le á kè̃mú é mii dàá ben, á yá de à fùansí é ñ á ben zɔ piè zūnù wè. ^{v 40} É mí biè sésé míte dñí è dàá hiè~́ nìnbíro

Yènù*; iè mù le~é pèhù le é mí yá lieníke ne a ben hūn, iè pe á den wo vaá ben hūn. »

↘ **Ò tòn-té é sãawi à wóo wé mú bòo é pebè júnsɔ ne a wé**

↘ *Mat 24.45-51*

↘^{v 41} É Pieri é zɔn Yiezu òienin ne: « Júnsɔ, lè pe wǐi mu sí iè kèpe kè-dòonú é kó nè àá lé íée ké lé nè bè nìnbirìe bé-kùì? »^{v 42} É Júnsɔ é zɔn bie lé à n ne: « Ò tòn-té le jún é téréen à lò hécírí wi é iè ò hósó? Ò iè ò le é pebè júnsɔ é bèn bie lé nin ne a piení mí yìe à húi mí zūnù bòo, à wóo lé hí bð-díe bè tòn-tériè le ké n pebè díe dínló yìi hūn. À có van wún lòn. »^{v 43} Ké á tòn-té sɔ é pebè júnsɔ é van khúa ben tereá ké á can mí kuò é hò tɔnló mu è té, à jún é tǐ. »^{v 44} Nin khé mú lé miè n àá bð-bín, ne pebè júnsɔ é bèn dé mí yíré mí-kùì huiró bòo piè núnú hūn. »^{v 45} Ké á tòn-té mu é bie mí tǐi hūn ne bé~júnsɔ é hè van~mie cèun ké á yá ben, à húnà é bè tòn-tériè sí ké, bè báa àá bé háa bé-kùì è hé, tàá ké á húnà é wóò dí à ju baà, »^{v 46} é pebè júnsɔ é bèn vé khúa ben lè wurù le á pe tòn-té mu é yá lieníke ne a~ben hūn, lè yìi le á yí dū hūn, é bèn yòoke piè lòn. Á júnsɔ mu é bèn ben je a, à lé é mú bòo le wóò wé bé tòn-tériè le junhē yá téréen n é biè wí-è n. »^{v 47} Ò tòn-té le é dū bé júnsɔ tǐi bòo, ké á lò pé yáa mìní mí yìe é wé mù, é bé bèn he é lenke lókó. »^{v 48} À tòn-té le é pe yí dū bé júnsɔ tǐi bòo, ké á wó bòo dð le é bé fóbán è bè he á bòo hūn, é bé yá menke é he a cèun wè. Nìnbírɔ le é bé lé~bòo bð-kùì nin é bé biè bèn òienin àá bòo bð-kùì bòo.~À le é bé dó bòo bð-kùì núnú hūn ne a húi, é bé biè bèn~òienin àá bòo bð-kùì~kùì bòo. »

↘ **Nìnbirìe bèn sanke bán Yiezu yènsénín**

↘ *Mat 10.34-36*

↘^{v 49} N bere nin ben jíi dún lè súsùnù, è n den hún we ne ké nìkeani hó zèu. »^{v 50} Ké bé den fóbán è bè líiní mi hò sé-jíi hūn é niñ kuò hè é hè ké yí bòo le é mú van wó wó. »^{v 51} Mì bí lieníke è mì bie ne mu iè hūn wiè n dàa é dàa bere lè díímíjé hūn dé! Nbùé, mù iè nsankebán é dàa é dàa bere. »^{v 52} Kèa sáale é zū-cóoní niè ké bé iè huanú, é bé é sanke bán: niè-bè-tǐ é wé bé junù àá dì-cóoní, è bè é pí bé niè-bè-ju sí ké bòo, le biè wó bé junù àá dì-cóoní. »^{v 53} Yáa é bèn pí

mí yènù bòo, à yènù é biè pí bá yàá bòo; ~è nín é bèn pí mí hãá bòo, à hãá é biè pí bá nín bòo; ~è he-hũnu é bèn pí mí yè-hũnu bòo, à yè-hũnu é biè pí bá he-hũnu bòo. »

\\s Mì dũn hó zoòni bòo le é wé jún

\\r *Mat 16.2-3*

\\p \\v⁵⁴ É Yiezu é khie bie àá bé nì-zãamá ñ é ne: « Mí ben loo hí hoo ké hó khie van lon san-cóoní dò, ~è mì zèní bie ne ho mii tè; è mù biè wé kèa mu. \\v⁵⁵ È mì ben loo ké lé pinpirù é van zè ló àá lóo fi hũn, è mì ne~semu bèn wé; è mù biè wé kèa mu. \\v⁵⁶ Nihĩ-dériè, mí wie dāa dũ le sũsũnù àá hí hóohũn bòo le é hó te dāa wi é wòò wieke, ké mí den yí dũ hò pe zoòni pèhũ mu le bòo é hó é zèní jún? »

\\p \\v⁵⁷ Mí wie dāa yāa dũn mu bòo le é téréen mite ñ, le mí sãawi è mì wé? \\v⁵⁸ Ké nìnbíro dò é van von ko pánké bàasiè vii, ké mí páanié ló bò hò wũn é vaá ve ho lie lènlén, è kò bánbé è kò lè tè àá ò bòo le é wé à bí ve lé ko ò lie lèro ñ, à lie lèro è biè bí khii lé ko ~ò kèsí zũ-hiero ñ ~à kèsí zũ-hiero è biè bí fé ko è ve dé hó kèsí hũn wè. \\v⁵⁹ Nin khé mú lé ko ñ, ne ké kó yí sàaní kó kè è vianí mí-kùì, é kó yá lé hó kèsí hũn wè.

\\c 13

\\s Mì yèrémé mí bò-werà ké dāa bòo mí é mí é hí

\\p \\v¹ É pemù pèhũ hũn é nìnbirìe dò é ben yú Yiezu è bè bie bòo le é Pilati hàarí wó àá bé Kalile nìe dò. Ò hàarí bó bé, pèhũ le é bé bè bì-laasiè è fũà lé Dofin, é pebè cãani é kánkea bán àá bé bì-laasiè mù cãani. \\v² É Yiezu von bie lé bà ñ ne: « Mí tĩ è mì ne bépe kalile nìe le húrùn kèa mu é temu hàarí iè bò-kon-wériè é po be Kalile nìe le ké? \\v³ Níbùé lò, é nin khé mú lé mie ñ ne ké mí yí yèrémé mí bò-werà é mí bèn hí mí-kùì kèa be. \\v⁴ È bè pe nìnbirìe píru àá nìe hũctĩ le ho Silowe núnkó-zũnù é buo síe fùerékea, é mí tĩ è mì ne bepe é temu hàarí iè bò-kon-wériè é po be Zerizalemu lóo nìe le ké bé-kùì? \\v⁵ Níbùé lò, é nin khé mú lé mie ñ ne ké mípe mí-kùì é yí yèrémé mí bò-werà é mí bèn hí kèa be.

»

¶ Lè luunù le yí dāa biè wǐi

¶ ^v6 É Yiezu é khie wè lè wǐi mu le é lé bà ò ne: « Nùún dō hàarí fé nluunù mí mún hūn. É wurù dō zōn, à húnà bεε ne mii ben fua hī nbinbi-tòró, á ben khon. ^v7 Á bie lé á le te hō mún bòo húi ò ne: « Le iè lólíe bòn-bò-tĩ ké n wóo ben ne nin ben fua nbinbi-tòró, è ò ben khe. É kó búu lé téviení, iè mù le é lé vii è fé kùn. ^v8 Ké ápe le te hō mún bòo é húi é den zōn kǒníe ò ne: « Núnso, bīnī fùansí lè ò hò pe duòni; nin cí hó kún è kírí lè ò, è ò kóo hó duuró lè ò. ^v9 É wó khon é lóo le é lé è lè é he bie~; ké lé den péwi yí he bie, è kò den wo fùansí ne n búu lé.

¶ Hūnu dō le á hóonú háakea wieníró lè nǐvũùnín sí zōn

¶ ^v10 Zuifuβε nǐvũùnín sí dō zōn, é Yiezu é zōn bē nǐnbirie è kèrán pebē nǐkóobánlòn zūnù dō hūn. ^v11 È hūnu dō hàarí wi yón ké nǐjíkírō é wi è ò le iè pemù lólíe pírú àá bòo hùctĩ; á wo hàarí~kūne, é yí dē yáa yòo téréen wè. ^v12 É mu le é Yiezu meu ò hūnu mu, á vōn ò à bie lé à ne: « Hūnu, kò lòn-biè é ló kó lòn. » ^v13 À yòo bò mí nǐhí piè lòn, é mú lòn á hūnu yòo ténie, á khie é Dōfin è bāanínin. ^v14 Á nǐkóobánlòn zūnù hán-dí é tĩ síe húnà iè mù le é Yiezu é wienie nǐnbíró hò nǐvũùnín sí zōn. Á khie bie lé bē nǐ-zāamá le wi yón ò ne: « Hò tōnló tánló wihí é iè huézí, é mí wóo ben ne bε wiení mie hǐ pe wihí mu hūn, ké mí bí wóo ben nǐvũùnín sí zōn wè. » ^v15 É Núnso Yiezu é zōn bie lé à ò ne: « Mí iè nǐhí-dériè lò! Nǐ ne mipe àá nǐ-cóohē, é hóró wód fuen mí nàa tàá mí nēkēnbì è ve juuní hó nǐvũùnín sí zōn! ^v16 Á pe hūnu mu le, le iè ò Abarahamu máahú hāá dō le á Sitūane é can dīnie le iè pemù lólíe pírú àá bòo hùctĩ, iè pe é n yí fóbán é ò fuen hò nǐvũùnín sí zōn? » ^v17 É mu le é Yiezu é khé keà mu, é lùwiè é yòo baa piè zúkúsiè bē-kùì, ké bē nǐ-zāamá é pe den we bēte mù bō-bēhē le á wé mí-kùì bòo hūn.

¶ Bòo le é Dōfin bé-zāanú é dāa lóbán

¶ *Mat 13.31-33 ; Mariki 4.30-32*

¶ ^v18 É Yiezu zōn bie ne: « Dōfin bé-zāanú é lóbán àá nǐbùo, mù iè nǐbùo é n wo niñ dàá màaní lé? ^v19 Lè lóbán àá mutaade bìl le mǐnie fǐi, le é nǐnbíró dō van zu mí kōnló hūn. É le síe húnà é yòo wó hó viihú, é bē nǐjízàani é wód ben

tí bé níwihē pelè ínehē hūn. »

¶ ^{v 20} É Yiezu é bīnie zɔn ne: « É í den nin màaní lé Dɔfīn bé-záanú àá íbùò? ^{v 21} Lè lóbán àá hí je-fīni le é hūnu dò mò khie koo mù dūmu le buò hūn, é hó pe dūmu mí-kùì é hūnà pùó yòó.

¶ Lè zīnù punù le mīnie bò

¶ *Mat 7.13-14, 21-23*

¶ ^{v 22} É Yiezu khie bò hī ló-bēhe àá hí ló-cíni ò, é bè nīnbirie kèrán ké á kǎa ho Zerizalemu. ^{v 23} É nīn bíro dò zɔn ò dīenin ne: « Núnso, bè yí niè-bè-yieni é~temu bēn fuen? » É Yiezu zɔn bie lé à ò ne: ^{v 24} « Dɔfīn bé-záanú zīnù-punù é mīnie, é mì pīnī míte è mì zɔ àá lé, iè mù le é nin khé mú lé mie ò ne nīnbirie cèrìè è bēn bie ne be zɔ àá lé, ké bé den yá bēn dàn zɔ wè. ^{v 25} Pèhú dò vaá ben à zūnù bàaso é bēn síe hīnī é khī híe lè zīnù, à pe lè. Ké mípe~é wi le yíe, é mí den ben khī bānbé lé zīnù è mì bie ne: “Núnso, hán lé zīnù ne ke zɔ.” Á den zɔ bie lé mie ò ne: “Ní yí dū mi lénlén wè.” ^{v 26} É mí den é zó bie lé à ò ne: “Ké páanie dú è kè jún àá kò, è kò kèrea bè nīnbirie kè lóo fǒhī hūn.” ^{v 27} Á sìn zó bie lé mie ò ne: “Ní yí dū mi lénlén wè. Mì ví lé niñ senù mipe le iè bè bòn-wériè mì-kùì.” ^{v 28} Sí den iè lè vii le é mí bēn mí ε Abarhamu àá àá ó Zakobu àá bé Dɔfīn bòn-háaniriè bé-kùì nin ké bé wi hò Dɔfīn bé-záanú hūn, búrosí ké mípe é bé den ló fùerèsínin lè yíe. É mí den bēn wírí ké mí é mi jiè khī. ^{v 29} É bé nīnbirie é wóo bēn ve lé àá lé wurù hànlen àá pelè línlén àá lè súsùnù sehíe le khie ké hūn, é bēn páaní kansí è bè é dí Dɔfīn bé-záanú hūn. ^{v 30} É bé nīnbirie dò le iè mén-díe hò zoòni é bēn wé hán-díe, è bè dò le iè bè hán-díe hò zoòni é bēn wé mén-díe. »

¶ Yiezu hūn yaa bè Zerizalemu niè bòo hūn

¶ *Mat 23.37-39*

¶ ^{v 31} É pemù yìi hūn, é bé Farizíeβε dò bere yú Yiezu è bè bie lé à ò ne: « Híní lan ve àá vi-buè, à Erɔdi é kò cè, à we mii bé kò. » ^{v 32} É Yiezu zɔn bie lé bà ò ne: « Mì lan ve bie lé á íbànzèn so ò ne hò zoòni àá yírí é nín bè íjíkíniè je líení bé nīnbirie ò, è bé dɔriè é~n lò wiení, ké pemù wihí bòn-bò-tínin zɔn, è nin víení niñ tɔnló. ^{v 33} Ké~n sāawi è ò bè niñ wún zoòni àá yírí àá yírí hórosí,

iè mù le é mú yí fóbàń è Dɔfĩn b̀-háanírɔ è hí vi-ɓuè ké Zerizalemu hũn é ben bòo mí. ^{v 34} Mĩpe Zerizalemu nìe, mĩpe le é wòò bé bé Dɔfĩn b̀-háanírìe, è mì táa bépe le é Dɔfĩn tɔre ne ɓe ben mì viì è bé, le iè pemù yìe-hĩ-ye ké n̄ d̀a wòò ne nín fé mie è ben kóo bán lòn niñ senù k̀ea bòo le é k̀ué d̀a wòò hie mí n̄e n̄ àá mí maa bòo sí, ké mí den p̀é. ^{v 35} É mì lóo é b̀en f̀uansínin é lé mie n̄. Nin khé mú lé mie n̄~ne mí yá b̀en b̄íní mi mi f̀úu è ve d̀ē le ỳi le é mí wóo b̀en bie ne: *\qt Ne Dɔfĩn Núnsw è duɓe á le ben piè yèrè lòn! \qt**

\c 14

\s Bòo le é Yiezu d̀a wienie d̀ɔrɔ d̀ò n̄vũ̀nín sí zɔn

\p ^{v 1} É Zuifuɓe n̄vũ̀nín sí d̀ò zɔn é Yiezu van bè Farizĩeɓe bé-zuú d̀ò ỳie, é mii ve dí ỳón. É bé n̄nbirìe le wi ỳón é ò nii c̀eun. ^{v 2} É ǹúun d̀ò le hòokea é hũn d̀ì Yiezu híehó. ^{v 3} É Yiezu zɔn bè l̀andé k̀eránliè àá bé Farizĩeɓe d̀ienin ne: « Kè l̀andé é s̀un ne ké d̀è n̄n bírɔ é wiení hó n̄vũ̀nín sí zɔn íee ké hó ne ké ỳi d̀è yá wé ? » ^{v 4} É bé h̄ie. É Yiezu khie wienie ò d̀ɔrɔ mu à ne a lan. ^{v 5} À khie bie àá bé~ne: « Ì iè wieni mì t̄ihú ké piè ỳenù tàá piè naà é k̀uere zɔn bui á yá leń wó f̀uà f̀uà h̀erí ké hó iè n̄vũ̀nín sí zɔn~? » ^{v 6} É bé h̄e ỳi d̀ań wó ỳi k̀óní àá bòo d̀ò wè.

\s Te-síeníró bòo

\p ^{v 7} É Yiezu mii h̄uí, è bè n̄nbirìe le bé vɔn h̄i díe d̀ínlén~é wó h̄i hán vuò iè pe é bé~cè é bé ve kankesí hũn, á zɔn wè lè w̄i mu le lé bà n̄ ne: ^{v 8} « Kè n̄n bírɔ d̀ò é vɔn kɔ yaamu díe d̀ínlén, è k̀ò ỳènbí bí ve kansí lé hán wànlè lòn wè; iè mù le é wó khɔn à d̀ò le j̀ún lì pɔ kɔ é bé biè vɔn. ^{v 9} Ápe le te mie vɔnke é b̀en bie lé kɔ n̄ ne: « Sié h̄íní è k̀ò lé lé wànlè ò le n̄. É kɔ woó síe h̄íní àá kó l̀uwiè é kh̄i vé kansí lé máahú wànlè lòn. ^{v 10} Ké bé ben vɔn kɔ yaamu díe d̀ínlén, è k̀ò ve kansí lé máahú wànlè lòn; ké á le te kɔ vɔn é ben ɓere, á den b̀en bie lé kɔ n̄ ne: « Kè biè, h̄íní ben ỳòò àá híehó. É kó den dí ỳèrè bè le kesí àá kɔ bé-k̀ui ỳie hũn. ^{v 11} É n̄n bírɔ le wòò b̀aaní míte n̄ é Dɔfĩn b̀en síenínin, à le wòò síení míte n̄ é Dɔfĩn é b̀en b̀aanínin.

\p ^{v 12} É Yiezu é khie bie àá ó pe ǹúun le tie vɔn van perɛnin ne: « Kɔ ben kɔ té wisɔn-díe tàá s̀únúhú díe è ve ɓe n̄nibirìe è ben pennin, è k̀ò bí wé mì bièbè tàá

mì zèbè, tàá mì niè, tàá mì yíe pãamánbé è kò ve wè, iè mù le é bépe biè dè kò bèn yìrí ve é ve pennin, é kó wo yí mú bòo le é kó lé bà ò sàanín. ^v13 Ké kó den ben kò té sérí díe è ve bé nìnbirìe, è bè fàntánbé àá bé nìnbirìe le tekeà lè, àá bé lóohí àá bé muabè iè pe é kó ve è ve pennin. ^v14 É kó jún bèn tĩnì iè mù le é bé yí dè kó yá sàanì wè. É bé bò-tente-wériè vieró zòn, é Dofin é lé kó bò-tente wénlò sàanín kò ò.

↘ Bè nìnbirìe dò le é bé vòn hò sérí díe vii é bé pè bòo

↘ Mat 22.1-10

^p ^v15 É bépe le kesí é dí é jé mú le é Yiezu bie, á dò é zòn bie lé à ne: « Nìnbíró le bèn dí lé sérí hò Dofin bé-záanú hūn, é hè jún tĩ. » ^v16 É Yiezu é zòn wè lè wii mu le é lé à ne: « Nùún dò é té bò-díe bò-kui, à vòn bè nìnbirìe cèrìe. ^v17 É hí díe dínló yìi van dēu, á tɔɔ mí tɔn-té ne a ve bieke lé bé nìnbirìe le mí vɔnke ò ne be ben, ne mu bòo mí-kui é wo sèsea vó. ^v18 Ké bépe le á vɔnke bé-kui àá bé nì-cóhē-cóhē é hè ne bé yí dè yá bèn wè: à hán nìnbíró é bie lé a tɔn-té ò ne: “Ní yè mún dò, é ní fóbán è ò ve híi lé, é kó ve bie lé mí júnso ò ne ní hè dè yá ben ben wè, ne a hè wé mì hiì.” ^v19 Á dò bĩnie van bie lé à ò ne: “Ní yè nè-vèriè júnhē hùanú, é ní le pe wo có vaá ve pebè hàanílén; é kó hè wé kó hiì.” ^v20 Á dò bĩnie van bie lé à tɔn-té ò ne: “Ní le iè pe wo yan ò hūnu sáale, sí iè pe temu lé è ò dàa yí dè yá ben wè.” ^v21 Á tɔn-té é khūa van bie mù bòo le é bàasiè mu khé é lé bé júnso ò. Á júnso mu hè tĩ síe hūnà, á bie lé mí tɔn-té ò ne: “Kèa sáale é kó wo fuie ve~hɔ fóhí hūn àá hí wūuhē lòn, è ve dàá bé fàntánbé àá bé le tekeà lè àá bé muabè àá bé lóohí dàá ben hūnún.” ^v22 Á tɔn-té van à khūa bere bie lé bé júnso ò ne: “Júnso ò wó mú bòo le é kó ne ní wé mí-kui, ké hí~kañsílénbè dò é péwi ké wi yón.” ^v23 Á júnso é bie lé mí tɔn-té ò ne: “É kó ve hò me-wūuhē lòn, àá hí kɔnló sehíe, è ve memeke be nìnbirìe le kò mí bé-kui ne be ben niñ zūnù hūn, bòo le é wé è lè tí.” ^v24 Nin khé mú lé mie ò ne bepe le é hún sènéhà vòn bé-kui é hèrí nìnbíró é yá bèn díndí niñ díe wè.” »

↘ Bòo le é nìnbíró le we ne mí wé Yiezu kèrán-zuú fóbán à wé

↘ Mat 10.37-38

^p ^v25 É wurù dò zòn, é nìnbí-dūmu dò é bò hò wún àá Yiezu. Á bĩnie mite é

khie bie àá bé é ne: ^v26 « Ké nìnbíró é we ne mii bè niñ máahú, ~à fóbán à wení mi è póní bá yàá àá bá nín àá bá húnu àá mí niè àá bá zèbè àá bá híini, à bīnī wení mi è póní mí kùrú te, ké dàa bòo mí, á yí dè yá wé niñ kèrán-zuú wè. ^v27 È nìnbíró ké á yí mii mí báalén dāanù é yí tiè è dàa bè niñ máahú, á yí dè yá wé niñ kèrán-zuú wè.

\p ^v28 ð iè wieni mì tíihú ké á mii te núnkó zūnù, á yá síe kansí à zèsí pelè màa è húi, ~ké á dè lè bèn booní? ^v29 Ké dàa bòo mí ké á síe jè pelè fii à khie yí dè lè yá booní, é bé nìnbirìe le be mi le bé-kùì é yaakea, ^v30 ké bè é bie ne: “ð pe nùún mu le é bé mí zūnù fii, à den yí dè lè yá booní wè.”

\p ^v31 É sí iè mù pe bà nímaà ké bé-zuú dō le iè hī-tériè muasié píru á dàa é mii ve té hīè àá bé-zuú wì-buè dō le pe mii ben síbán àá wó àá hī-tériè musié bēnlé, á den síe kansí à húi ké á dè é vé síbán àá wó àá mí hī-tériè muasié píru. ^v32 Ké á huie ké á yí dè mù, á sēnhāá tōn mí nìnbirìe dō é bé vé sí-ε pe bé-zuú le mii ben té hí hīè àá wó híehó ké pie vii van ni, bòo le é wé è bè jí bán, è hò hīè tánló dàa yiè bí lé wè. »

\p ^v33 É Yiezu é zōn khé sīinie ne: « É sí iè mù pe, ké á le mì tíihú é yí fùansí mú bòo le á dàa mí-kùì n, á yí dè niñ kèrán-zuú yá wé wè. »

\p

v Mat 5.13 ; Mariki 9.50

\p ^v34 « Mù yémú iè bòo le sāa. Ké mú yémú tīmù ben wó, è n̄bùo iè pe é nìnbíró ~dè é wé àá mù é mú dàa bīnī tīiní? ^v35 È pemù tūnú é wo bīnie mí súsùnù n, è mù lò yí dè duuró yá wé wè; é bé é mii mú é lé teviení lé yie. Nìnbíró ké á dàa jekèa é dàa wòò jí bòo à jí mu le é nin khé sāàní. »

\c 15

\s Lè wii le é Yiezu wè à píro le vūnun bòo hūn àá lé vēhú le vūnùn bòo hūn

v Mat 18.12-14

\p ^v1 Bè lànpo-fériè àá bé bō-kōn-wériè bé-kùì é hàarí wòò ben Yiezu vii, è ben jí piè biehi. ^v2 É bé Farizīeβε àá bé làndé kèránliè é Yiezu wan é ne: « ð pe nùún mu le é wòò fùansí è bè ~bō-kōn-wériè è kansí àá wó, ~à lò dí àá bè. » ^v3

É Yiezu khie wè lè wǐi mu le é lé bà ò ne: ^v4 « Ò iè wieni mì tǐihǔ ké á dàa piriè khǐiminù, ké wì-cóoní dō vǔnun, á yá fùansí bé kǐmí àá pírú àá bie dǐiní sí ké ò hǐ maa hǔn á lan vé cè a le vǔnun fúu fúà ké á meu ò~? ^v5 Ké á ben van meu ò, á weni míte, à mìi wó é yòó bè mí bè-khea lòn, ^v6 à é lan bō, é vé ve bá bièbè àá bá yíe niè à bie lé bà ò ne: “Mì ben kè páaní weni kéte, iè mù le é~ń meu niñ pǐrō le hǔn vǔnun.” ^v7 É nin khé mú lé mie ò ne sí biè iè mù pe bà nímaà, ké bō-kōn-wé wì-cóoní é yèrèmea mí tǐi à fùeresí mí bō-koohe wénlō ò, ~è lè tǐ-wiè le wòò yòó wé hó hóohǔn piè bòo hǔn é pō le le wòò wé ni-tentiè kǐmí àá pírú àá niè dǐiní bòo hǔn, bèpe le é ne bé mèkó mí te-yèrèmélo ò. »

^vp ^v8 « Tàá ké hǔnu dō é dàa wó-zèbè bin-biè pírú, ké~dì-cóoni é vǔnun piè zǔnù hǔn, á yá jíi mí pèntǐnì à tàa mí zǔnù à cè lè fúu fúà ké á van meu lè? ^v9 Á ben meu lè, á ve bé bàabè àá bá yíe niè à bie lé bà ò ne: “Mì ben weni míte àá mi iè mu le é niñ vèhú le hǔn vǔnun é ń meu.” ^v10 É nin khé mú lé mie ò ne sí biè iè mù pe bà nímaà é Dōfǐn melekebe é biè wòò weni béte~à bō-kōn-wé wì-cóoní bòo hǔn, le ké á fùerèsí mí bō-koohe wénlō ò. »

^vs Ò nùún dō le yènú vǔnun ké á khǔa meu ò bòo

^vp ^v11 É Yiezu é bǐnie zōn khé ne: « Nùún dō hàarí dàa niè biè-ju. ^v12 Á fōrō é bie lé bá yàá ò ne: “Nè yàá, sanke mu yíre è kò lé niñ hón.” Á yàá é sankea mí yíre é lé mí niè biè-ju mu ò. ^v13 É mú yí khíi mii wè, à fie é yienie mí hón à có van cèmèné dō le ni hǔn àá mí màa, é van yaakea hò mù níwékekūn hǔn. ^v14 É mu le á lè mí màa mí-kùì wó, é hǐn-behó dō é ló hó cèmèné mu hǔn, é mú bòo mí-kùì é wo yòó ò yèn nin. ^v15 Á hǔnà van wó hó cèmène mu nùún dō tōn-té, á nùún mu é fó á vienie mí mún hǔn, ne a ve hē mí nèn bùehí. ^v16 É bé nèn bùehí díe le bé wòò dí á yèré hǔn we mii wòò dí, ké nìnbíró dō den yá mu lé à ò wè. ^v17 Á síe mí hǔn vè é bie ne: “Nè yàá tōn-tériè bé-kùì é wòò dí bé díe te è mù yá vé, ké òpe le é hǐ hǐnì mii bé hǔnún. ^v18 Nin khǔa ve ò yàá vii è ve bie lé à ò ne~ń wó bō-koohe àá Dōfǐn, è ò lò wó bō-koohe àá wó, ^v19 ne~ń wo yí bǐnie fóbán è ò wé piè yènú wè; ne a dàa mi kèa mí tōn-té dō.” ^v20 À hǔnà khǔa vaá ve bá yàá vii. É bòo le á van bá yíe è lúwínínin, le ké piè vii lò pewi van ni, é bà yàá meu ò, é piè míne yòó baà ò cèun, á hǔnà zō van sé piè híehó, é van siè ò

mí b̄aanì h̄un. ^{v 21} Á yènù z̄on bie ne: “N̄ yàá, n̄ h̄e wó b̄ò-kooḥó àá D̄of̄in, è n̄ l̄ò wó b̄ò-kooḥó àá k̄o, é mú yí f̄óbán è k̄ò wóo b̄iní ve mi ne k̄o yènù w̄è.” ^{v 22} Ké b̄à yàá é den khie bie lé mí t̄on-t̄ériè n̄ ne: « Mì h̄íní f̄ùà f̄ùà è ve dàá lé p̄onk̄òró le s̄āa p̄o h̄ĩ t̄iè le ké mí-k̄uì è ben zooní-ε, è mì dé lé ninké-zuú diè piè núnú n̄, è mì koo h̄ĩ naahí piè zehí n̄. ^{v 23} È mì b̄aà ò nè-b̄áa le jiini wi è ben bé è mì ne ké dí lé sérí è k̄è wení kéte, ^{v 24} iè mù le é niñ zuú le mí loo é iè wiè le tan h̄un h̄urun ké á vié, ò h̄un v̄unun ké ké kh̄uà meu ò. È b̄è wo khie b̄é b̄é sérí dínló f̄ii. ^{v 25} Búr̄osí àpe n̄ún mu zu-kiih̄ú é van wi ho mún h̄un. É b̄òo le á van kh̄uà ló hó maa h̄un é ben, á mii ben lúwiní yíe n̄, á j̄é hó ȳoró àá h̄ĩ yánb̄éh̄í t̄iè le é t̄è n̄. ^{v 26} Á khie v̄on ò t̄on-t̄é d̄ò é ben dienin ne mu iè níb̄ùo temu é wé. ^{v 27} Á t̄on-t̄é mu z̄on ne: « Mì f̄ōr̄o é kh̄uà b̄ere, é mì yàá b̄ó á nè-b̄áa le jiini wi, iè mù le é piè zuú é kh̄uà b̄ere àá seke-hiè. » ^{v 28} Á zu-k̄ī é t̄ī síe h̄únà, á p̄é ne mí yá z̄o l̄è z̄ūnù w̄è. É b̄à yàá é ló van ne mii h̄ēun ò n̄ à ben z̄o. ^{v 29} Á z̄on khé lé b̄á yàá n̄ ne ne: « Le iè l̄ólie c̄èr̄ièe ké nin k̄ò t̄onl̄ó è té, é n̄ j̄eun yí p̄é yí mi ne n̄ yá jí k̄ò b̄òo w̄è. É k̄ó ȳeré j̄eun yí lé h̄erí w̄i-zuú mi n̄ ne n̄ fé dàá dí sérí àá k̄è bie b̄è w̄è. » ^{v 30} Ké àpe k̄ò yènù le van yaakea k̄ò yíré mí-k̄uì àá b̄é h̄ē-b̄é-f̄eriè den van kh̄uà b̄ere, è k̄ò den khie b̄ó a nè-b̄áa le jiini wi. » ^{v 31} É b̄à yàá z̄on bie lé à n̄ ne: « Niñ yènù, k̄òpe é wi ȳón f̄úu àá mi, é niñ b̄òo le n̄ dàa mí-k̄uì é k̄ó te. ^{v 32} É ké f̄óbán è k̄è wení kéte è dí lé sérí iè mù le á pe mì zuú mu le iè wiè tan h̄un h̄urun ké á vié, ò wiè tan h̄un v̄unun, ké ké kh̄uà meu ò. »

\c 16

\s P̄aamán d̄ò yíré h̄uír̄o le h̄écírí wi b̄òo

\p ^{v 1} Wurù d̄ò z̄on, é Yiezu é bie àá mí k̄èrán-z̄èb̄è ne: « P̄aamán d̄ò hàarí dàa n̄inb̄ir̄o d̄ò le te piè yíré b̄òo é h̄uí; é b̄é n̄inbir̄iè é ben khé lé á p̄aamán mu n̄ ne piè yíré h̄uír̄o é piè yíré yáake. ^{v 2} Á p̄aamán é v̄on ò é ben bie lé nin ne: “N̄ j̄é è b̄è ne k̄ó niñ yíré yáake. É k̄ó ben z̄éní mú b̄òo le é k̄ó wó àá niñ yíré, hó le z̄on àá hó le ló mí-k̄uì é k̄ó ben mì ne n̄ h̄uí iè mù le é k̄ó yí k̄o b̄iní h̄uí niñ yíré w̄è.” ^{v 3} Á yíré h̄uír̄o mu é bie mí h̄un ne: “Kè j̄únso b̄én téviení mi; é n̄ wòd b̄én wiewieló? N̄ l̄ò wo yí dàa p̄anké le v̄è b̄òo; è b̄òo h̄ēnkeró l̄ò l̄uwiè wi mi n̄.” ^{v 4} Á b̄inie kh̄uà z̄on ne: “Āa, n̄ d̄ū b̄òo le é nin wé è b̄è n̄inbir̄iè dàá wóo penke mi

ò bé zīhíe hūn pēhú le ké ké júnso é teviení mi.” ^{v5} É bé nìnbirìe le é pebè júnso kehí é wi nin á vónke àá nì-cohē cohē ne be ben. Á ò hán-hón dienin ne: “Kè júnso kiè le wi ko ò iè ye?” ^{v6} Á ne~hò iè yuró pēn-behē khīminù. Á yírè húiro zón bie lé à ò ne: “É kó fé kó kiè vēhú le è kò síe kansí fùà fùà è kò wí bie ne ho iè pēn-behē dèwé àá pírú.” ^{v7} Á bīnie khie ò dò dienin ne: “È kòpe, kò kiè le kó dú é iè ye?” Á ne~hò iè bò-díe bùanìe khīminù. Á yírè húiro zón ne “É kó fé kò kiè vēhú è kò síe wí bie ne ho iè bùanìe kīmí.” ^{v8} À pe yírè húiro bòo le á wó é yí sãa wè; ké pebè júnso é den pé bāanie ò ò iè mù le á wó mù àá hécírí. É hó pe dímiré mu le niè é den hécírí wi cèun bán tíhú bé bò-werà hūn é pò be nípiemu niè. » ^{v9} É Yiezu zón bie sīnie ne: « É òpe é bie lé mie ò ne ho pe dímiré mu le pāamánú le yí jún siení lán iè pe é mí mì è dàá cè mì bièbè, ké pēhú le ké hó wó, é Dōfín é pen mie ò mí viì, pēhú lé yá vé hūn. »

^{v10} É Yiezu bīnie zón bie ne: « Ké á le é ténie mí jún bòo bò-cíni hūn, é piè jún é térén bòo bò-bēhē hūn~; à le jún yá térén bòo bò-cíni hūn é lò biè jún yí dè yá térén bòo-bò-bēhē hūn wè. ^{v11} É mí ben yí dàñ mí júnhē yí é térén hó pe dímiré mu le pāamánú le yá siení àá jún hūn, é Dōfín é yá dé pāamánú le sãa hèlèlè mì núnú~hūn lò! ^{v12} Ké mí ben yí dàñ mí júnhē é yí térén mú hó yírè le é bé dó mí núnú hūn, é Dōfín é yá é lé hó yírè le bòo sè mie ò wè. ^{v13} Tòn-té wì-cóoní é yí dè júnhēsìe biè-ju tónló yá páaní té wè; À bèn hán ó wì-cóoní, à wenié sí ké, tàá à cebán àá ó wì-cóoní, à sí ké á yìe yá tí wè. É mí yí dè Dōfín àá màa tónló é yá páaní é té wè.

√ **Moyiizi làndé àá Dōfín bé-záanú bòo**

√ *Mat 11.12-13, 5.31-32 ; Mariki 10.11-12*

^{v14} É bé Farizīeβε é jé mú pe sí mí-kùì é bé é Yiezu yáake, iè mù le é bé we hí màa. ^{v15} É Yiezu zón khé lé bà ò ne: « Mí iè nìnbirìe le wóò wé kèa biè le é térén bé nìnbirìe híhó, ké Dōfín pe dū bòo le é mí lieníké mi tíè hūn. Mù bòo le é bé nìnbirìe é wóo líi è bè ne mu iè bò-behó é den iè bò-cēhē Dōfín viì. ^{v16} Ò Moyiizi làndé àá bé Dōfín bò-háanírìe biehí é kèrea bè nìnbirìe fúu é ben bò à Zān Batiisi pēhú ò. È dàá mii ó Zān Batiisi pēhú ò, é bé nìnbirìe é lè Dōfín bé-záanú Ben-tīnù bòo è jí, é hōro é wóò pīnì míte è dàá ve zo le bé-záanú mu hūn. ^{v17} Ké mú den wuawi è hì hóohūn àá lé súsùnù è khíi; mù wuawi pò ho

làndé bòò b̀-čí d̀ khíró. ^{v 18} Ǹn bíró ké á ɲeu bá h́nu à khie yan h́-ɲuè, à iè h́-fé. À le é khie yan h́nu le é bà béro é ɲeu, à k̀uso iè h́-fé. »

¶ P̀amán d̀ àá f̀ntán d̀ le yèrè Lazare bòò

¶ ^{v 19} É Yiezu é b̀nie z̀n bie é ne: « P̀amán d̀ hàarí wi ỳn le h́n wód z̀ mí p̀amánú t̀e le yaamu hie hie fúu. Síntinĺ mí-k̀i h́n, à wód dí hí dín-t̀e, ké á mí bòò le á we è wé. ^{v 20} È f̀ntán d̀ biè h́n wi ỳn le yèrè é bé ne Lazare. Piè tekèa mí-k̀i é~h́n iè ńékèa à h́n wód desí-e p̀amán z̀ínù ɲunù. ^{v 21} Ò p̀amán mù díe wèrànbè le é piè t̀n-t̀eriè é h́n wód tàa è ve lé kóosí, á h́n we ne mí wóo dí. È b̀ní páa ỳn, è bè b̀h́ é h́n wód ben danke piè ńékèa. ^{v 22} Á f̀ntán é ben h́run, é bé melekèbe é ben f́ á dàa van yòo hí hóoh́n ó Abarahamu senù. Á p̀amán é biè khie h́run é bé mò ẁne. ^{v 23} Á p̀amán é van wi be ǹ-hiè h́n, é hè lòn van be àá b̀-ín. Á mii h́i ve ỳoní, á meu ò Lazare ké á yòo van kesí vii, ò Abarahamu senù. ^{v 24} Á z̀n bere ne: « K̀ie Yàá Abarahamu, me ǹn miinè; t̀n ò Lázáarè ne a ve dé mí ńnke-zuú ɲún hò ɲumu h́n, è ben síe wiení ǹn dienù, iè mù le é ǹn lòn hè é be c̀eun hò dú mu le h́n. ^{v 25} É Abarahamu é z̀n bie lé à ǹ ne: Ǹn yènù, bí ne k̀ h́n bé mú le é kó yú hó bòò mí-k̀i lè s̀s̀nù, ké á Lazare pe wó lòn-buò c̀èr̀e á yú. É mu le lòn, á biè wi mí teke-wiè h́n, ké kópe é biè wi le lòn-biè h́n. ^{v 26} È b̀ní páa ỳn, lè ńk̀nkún dè-behó d̀ é wi ke t̀ih́, é bé le wi h́nún ké bé h́n we ne bé ben mì vii é yí dè mù yá wé, è bè le wi mi vii le ké bé h́n we ne bé ben kè vii é lò biè yí dè mù yá wé wè. ^{v 27} Á p̀amán é z̀n ne: “Ké mú ben kie, è kópe kè yàá wé b́n b́n è kò t̀n ò Lazare ne a ve Kè yàá z̀nù h́n, ^{v 28} le é kè zèbè h̀anú é wi h́n, è ve bie lé bà ǹ ne be bí wé kèa mu bòò le é ń wó, è bè dàá bí ben lè pe lòn-biè vii mu le h́n wè.” ^{v 29} É Abarahamu é z̀n bie lé à ǹ ne: “Ò Moyiizi làndé àá bé D̀fin b̀-háaniriè biehi é bé~mì zèbè é dù bòò, é bé jí pemù bòò lò!” ^{v 30} Á p̀amán é z̀n ne “K̀ie yàá, bè yí we ne bé jí mù wè. Ké ǹn bíró d̀ é h́n ló bé ǹn birie le h́run vii é kh̀a van khú bé, é bé é yèrèmé bé b̀-werà.” ^{v 31} É Abarahamu é z̀n bie lé à ǹ ne: “Bè ben yí bé jí-ε Moyiizi làndé àá bé D̀fin b̀-háaniriè bòò, è hèrí ké ǹn bíró le h́run é yèré h́n é van pebè vii, é bé pé yá t̀e piè bòò wè.”

\c 17

\s **Mì bí fiiní nìnbíro ne a wé b̀-koohó, è mì~wóo dé séwé́rí è lé bé nìnbirìe ò**

\r *Mat 18.6-7, 21-22 ; Mariki 9.42*

\p ^v1 É Yiezu é khie khé àá mí k̀rán-zèbè ò ne: « M̀ bòo le wóo súuní bé nìnbirìe è b̀e dàá khe ho D̀fín wún é pe wóo b́en wé fúu. Ké nìnbíro le temu wóo lé é mú dàa wé é pe yìi b́en mi mu. ^v2 Ké bé hún can s̀en-behó b̀aaso fonù ò è b̀e m̀ à é té d́o mú jun-behó hún, è mù bòo é tú piè vii, é p̀ mu bòo le é mii wí è ò, le ké á lé é z̀ncáahó d̀ é khon hò D̀fín wún. ^v3 É mí pé míte bòo. Ké mì zuú é wó b̀-koohó, è k̀ wàaní é. Ké á tè d̀ne ne mí wó b̀-koohó, à yèrèma mí b̀-werà è k̀ ninsĩnĩ hó b̀-koohó le á wó ò. ^v4 Ké á wó ko b̀-kooho àá ko yìe c̀rìèe wi-cóoni hún, ké á wóo khúá b́en è ben bie lé k̀ ò ne mí bòo yàá, è k̀ dé séwé́rí è lé à ò. »

\s **Ídesìnló é dè yéréké bòo é wóo wé, ké képe é iè t̀n-tériè~mí-d̀onún**

\p ^v5 É bé t̀nkeriè z̀n bie lé á Núnso ò ne: « S̀inĩ ké ídesìnló. » ^v6 É Núnso é z̀n ne: « Ké mí dàa ídesìnló h̀rĩ ké hó ke fii k̀a nípièhĩ bìi bòo sí, é mí dè wóo bie é lé lé v̀ihú mu le b̀a ǹmà ò ne: “B̀uí kóte è khíi ve zo fé d̀in hó jun-behó hún”; é lé é wé mù. »

\p ^v7 Ké á d̀ mì tíihú é dàa t̀n-té le wóo ve vè piè mún hún, tàá le wóo si piè bì-laasiè, é p̀hú le ké á pe t̀n-té mu é van ló hí maa é ben, é b̀aaso iè wiè bie lé à ne á ben síe kansí f̀a f̀a à dí? ^v8 Ǹùè lò! Ò den bie lé à ò ne~á sésé mí díe, à yèrémé mí t̀e, à dàá hí ben lé mí ò ne mí dí è mí ju. Ké mí ben dú vó, á biè den khíi dí à ju lò. ^v9 Á yá~dé mí t̀n-té mu berike mù pe bòo le á wó bòo hún, iè mù le é hó iè piè t̀nló á té. ^v10 É mú biè ké k̀a mu àá miè ; bòo íe bòo le bé ne mi wé, ké mí wó hó vó, è mì bie ne: “Ké iè t̀n-teriè mí-d̀onún. É hó iè k̀ t̀nló le é ké f̀bàn è k̀ té é ké té.” »

\s **Bòo le é Yiezu dàa wienie b̀eríe píru d̀**

\p ^v11 É bòo le é Yiezu é b̀ hò wún vaá ve Zerizalemu, á z̀n b̀ hó Samari àá hó Kalile p̀hẽ ǹtúnú ò. ^v12 Á van mii zo ho lóo d̀, è b̀iríe píru d̀ é ben ló piè

híehó sí. Ké bé den wo khēne van dĩ ^v13 è bē é bēnke é ne: « Yiezu, Núnso, mi ke miinè! » ^v14 É Yiezu é meu bē á bie lé bà ñ ne: « Mì ve be khēn-dàariè vii ne be húi mie ne bò é mí wan. É mu le é bé khie bò hò wún é bé ló wán. ^v15 É mu le é bé be húi è bē wan, é wì-cóoní pebè tíihú, é khie khùu kãa Yiezu ké á bēnke é Dofin yèrè bàaní. ^v16 Á bere ben búresí lé súsunù Yiezu híehó à dó piè berike. Ì nùun mu hàarí é lé Samari. ^v17 É Yiezu é zɔn ne: « Bè pe bèrie píru mu bé-kùì é yí we? é bé dĩníní sí ké é wi àá yí? ^v18 É mú iè ñbùo temu lé é bépe é dàa yí liení bie ne mii ben dé Dofin berike ké á pe ñhēnù le bēn bò mí? » ^v19 É Yiezu é khie bie lé à ñ ne: « Sie hĩnĩ, kó dè é lan, kò ñdesìnló é fuenie kò ñ. »

¶ Yiezu é mù bò le bēn é wé lé yì le á mii khùá ben hũn bò è bie

¶ ^v20 É bé Farizĩebe é khie Yiezu dienin ne mu iè wawurù é Dofin dàa mii síe bìsí mí bé-záanú bé tíihú. É Yiezu zɔn bie lé bà ñ ne: « Dofin yí mii síe bìsí mí bé-záanú kèa diè dō è bē ñinbirie è mi wè. ^v21 É bé ñinbirie yá wóo bēn bie ne: “Mì húi lè le wi hũnún, tàá lè van wi hũnyeniń!” Mì dĩn sãanĩ ké Dofin bé-záanú é wi mi tíihú. » ^v22 À khie bie lé bé kèrán-zèbè ñ ne: « Lè pèhú dō vaá ben è mì bēn cànke ne mi mi ε Ñinbírɔ Yènú, hèrĩ wi-cóoní dō hũn, ké mí den yá mi ε wè. ^v23 Bè ñinbirie é wóo bēn bie é lé mie ñ ne: “Mì húi, ò wi hũnún” tàá “Ì van wi hũnyeniń!” É mì bí ve yón wè, è mì bí tè pebè bò wè. ^v24 Kèa bò le é hó hóo-ñiiníkèa dàa wóo yòó wánsí lé hóohũn fúu khíi ve è bē ñinbirie bé-kùì è mi, iè pe á Ñinbírɔ Yènú é ben vaá ben, ~è mù biè bēn wé kèa mu. ^v25 Ké á fóbán à lòn be cēun vé, è bē zoòni ñinbirie è pí-ε téviení. ^v26 Ì Ñinbírɔ Yènú khùá benlɔ yì hũn, è mù bò le hàarí wó á Nowe pèhú hũn bà ñmaà, é biè bēn wé. ^v27 Bè ñinbirie hàarí é dí ké bē é ju, è bē báa àá bé háa é hàarí ye bán fúu fúà é lé wurù le á Nowe dàa yòó zɔn lè wiè~é bēn dēu. É hí hó-behó é bere tò tò é bó bé bé-kùì. ^v28 È mú bò le hàarí wó à Loti pèhú hũn, bà ñmaà é bēn bĩnĩ wé: bē ñinbirie hàarí é dí ké bē é ju, é mù bò yè ké bē é yienĩ, é hĩ vèhē é fé ké bē é hĩ zĩhĩ è te; ^v29 ké lé wurù le á Loti dàa zɔn ló hó Sodɔmu lóo hũn zɔn, é hó dĩn àá hó cìribí le zēu é yòó ló hí hóohũn é tò síe pebè lòn é síe bó bé bé-kùì. ^v30 É mú bà ñmaà é biè bēn wé à Ñinbírɔ Yènú khùá benlɔ zɔn. ^v31 Pemù zɔn ké ñinbírɔ é yòó wi mí zũnù lòo hũn, á bí bie ne mii síe zɔ khui mí tĩe le zɔn wi mí zũnù hũn vé wè; à le é van wi ho maa hũn è bí bie ne mii khùá

ben mí zūnù hūn wè. ^{v 32} Mì síe liení-ε Lɔti bà hūnu* bòo le wó à n. ^{v 33} À le ké á ne mii fuení mí mekēnì n á bèn vīnì lé; à le ké á vīnie mí mekēnì á bèn yí lé. ^{v 34} Nin khé mú lé miε n ne pemù yì hūn, è bè nìnbirìe bìe-ju le páanie dūmua le demu diε dì-cóoní lòn hò súnúhú, é nì-cóní bèn mì à sí ké é fùansínin. ^{v 35} È bè háa bìe-ju le páanie é mù bòo ni, é nì-cóoní é bèn mì, à sí ké é fùansínin. [^{v 36} È bè báa bìe-ju le van wi le mún hūn, é nì-cóoní bèn mì à sí ké~é fùansínin.] » ^{v 37} É bé kèrán-zèbè é ò dienin ne: « Núnso hò iè yí é mú mii wé hūn? » Á zɔn bie lé bà n ne: « Lè vii le á wì-laaso le húrún é wi hūn iè pe é bé dúriè é wód ve kóo bán lòn hūn. »

\c 18

\s Lè wii le é Yiezu é wè à liè lèrɔ dò àá ó me-hūnu dò bòo

\p ^{v 1} É Yiezu é bīnie khie wè lè wii mu le è lé mí kèrán-zèbè n é dàa mii zēnì lé bà n ne be fóbán è bè wód hēun Dɔfín fúu é bí te mi wè. Á zɔn ne: ^{v 2} « Liè lèrɔ dò é hàarí wi ho lóo dò hūn ké á yá Dɔfín zán à lò yá kànbi nìnbíɔ wè. ^{v 3} È me-hūnu dò é biè hàarí wi ho lóo mu hūn. Á me-hūnu mu é hūn wód ben ò liè lèrɔ mu vii fúu è ben bie lé à n ne a mì mí tìé mípe bá zúkúso le wó mí khon tíihú. ^{v 4} Ké fúu, à liè lèrɔ den wód pí ne mí yá mù wé wè. Á wó yú á ne: “Mù bon ké n yá Dɔfín zán è n lò yá kànbi nìnbíɔ wè; ^{v 5} ké mú le á me-hūnu mu é wód ben tiení mi fúu, é nin mì piè tǐjé è lé à n, bòo le é wé à bí wóo ben tiení wè.” » ^{v 6} É Núnso Yiezu é zɔn khé sīnie ne: « É mí húi mu bòo le á pe liè lèrɔ le yá téréen bie lò! ^{v 7} É ben mu ké hó Dɔfín, è dūn saaní ké hó bèn~hó mì hò tìé sāaní é lé be le hó mué n le ké bè é ò bènkenin súnúhú àá wiehɔ. Hò yá bèn mī ké hó sīnì be. ^{v 8} Nin khé mú lé miε n~; ne ho bèn mì pebè tìé é lé bà n fúa fúa. Ké á Nìnbíɔ Yènú é ben bēnkiè khúa vaá ben, á iè wiè bèn bèn yí nìnbirìe le dūmua sè à n lè súsùnù? »

\s Farizīe dò àá lànɔ-féɔ dò Dɔfín hēnnè

\p ^{v 9} É Yiezu é bīnie khie wè lè wii dò è nè bè nìnbirìe le wód nún è bè ne bé é téréen hó Dɔfín híehó, le yìe yáà tí bé sí ké é ne: ^{v 10} « Nìnbirìe bìe-ju dò é van yòó lé Dɔfín zūnù hūn é ne be yòó ve hēun Dɔfín. ~À wì-cóoní iè Farizīe à sí ké iè lànɔ-féɔ*. ^{v 11} Á Farizīe é van dĩ dĩnló à Dɔfín è hēunin ne: “Dɔfín nín kò

berike è dé iè mù le é ò yí kekèa bé nìnbirìe le ké, le iè bè kèmuá àá b̀-̀k̀n-
wèriè àá bé hē-fériè; nín k̀ò berike è dé iè mù le é ò yí kekèa ɔ pe lànɔ́-féɔ sí
wè. ^v12 Ní wòò lì nìn junù wihí b̀n-b̀-̀ju sítìnló hùoju hūn. Nìn bòò le ní wòò
yí mí-k̀uì, é pemù pírúlán é ò wòò leñ è lé k̀ò ò.” ^v13 À lànɔ́-féɔ pe khène van
dì, à yèré yí tè ne mí yòò húi àá hóohūn wè, ké á~f̀nesí mí jún é dàá mí
ǹwékemù è z̀éní lé D̀ɔ́fìn, à bie ne: “D̀ɔ́fìn, mi nìn miinè, òpe le iè b̀-̀k̀n-wé.” »
^v14 É Yiezu z̀n khé s̀inìe ne: « É nín khé mú lé mie ò ne a pe lànɔ́-féɔ é D̀ɔ́fìn
è tè bòò á dàa kh̀uá síe van mí yíe ké hó yí tè~à Farizīe bòò wè. Iè mù le é
nìnbíɔ le wòò b̀aaní míte ò é D̀ɔ́fìn bèn siení nín, à le é wòò siení míte ò é
D̀ɔ́fìn bèn hóoní.

↘ D̀ɔ́fìn bé-záanú é bòò s̀è b̀è le é ké k̀èa b̀e z̀incāhē

↘ *Mat 19.13-15 ; Mariki 10.13-16*

↘ ^v15 É bé nìnbirìe d̀ò é van dàa b̀e z̀incé-c̀ini é dàa b̀ere ne Yiezu bè mí níhí
pebè lòn, à dúbé b̀à ò. É bé k̀èrán-zèb̀è é meu mù, é khie sun bé b̀asiè mu. ^v16
Ké Yiezu den ne b̀e dàá bé z̀incāhē dàá ben à khie bie lé mí k̀èrán-zèb̀è ò ne: «
Mì f̀uansí bé z̀incāhē ò ne b̀e ben nìn viì, è mì bí si b̀e wè; iè mù le é D̀ɔ́fìn bé-
záanú é bòò s̀è b̀èpe nìnbirìe le ke k̀èa b̀e ò. ^v17 Nín khé mú lé mie ò àá b̀-
b̀ín~ne nìnbíɔ ké á yí tè D̀ɔ́fìn bé-záanú bòò k̀èa z̀incāhó bòò sí, á yí d̀è yón
yá z̀ò wè. »

↘ Zu-f̀ie p̀aamán d̀ò bòò

↘ *Mat 19.16-30 ; Mariki 10.17-31*

↘ ^v18 É Zuifub̀e hán-dí d̀ò é z̀n Yiezu d̀ienin ne: « K̀èránlò s̀aanù, níb̀uò iè pe é
ní f̀óbàn è ò wé è dàá yí lé mek̀èni le yá vé? » ^v19 É Yiezu z̀n ò d̀ienin ne: « K̀ò
wie dàa nìn ve ne nì-s̀aanù? Nìnbíɔ d̀ò le s̀aa é mí wè, D̀ɔ́fìn mí-d̀oonún temu
s̀aa. ^v20 K̀ó d̀ũ D̀ɔ́fìn bòò le ho ne k̀ò f̀óbàn è k̀ò wé lò: “Bí fé háa ; bí bé nìnbíɔ;
bí k̀emèke; bí búu búo è bè nìnbíɔ lòn ; m̀èndè mì yàá àá mì nín.” ^v21 Á ǹún
mu z̀n ne: “É mú pe sí mí-k̀uì é nín wé è dàá mì àá nìn z̀in-cemu f̀úu è ben bè
zoòni ò. » ^v22 É mu le é Yiezu jé mú wó, á z̀n bie lé à ò ne: « B̀-̀c̀ooní d̀ò ké wi
yón iè pe é k̀ó f̀óbàn è k̀ò b̀íní wé: ve ỳení k̀ó yíré mí-k̀uì, è k̀ò sanke pehí màa è
lé bé f̀antánbé ò, é k̀ó den bèn yí p̀aamánú hò hóohūn, è pemù máahú è k̀ò ben

bè niñ máahú. » ^{v 23} É mu le á nùún é jé mú, é piè híehó hè yòó yàá mí-kùì, iè mù le á hún dàa bò cèun. ^{v 24} É Yiezu é meu mù le é piè híehó yàá á ne: « Mù hè lòn-biè wi è bè pàamánbé è zɔ Dɔfɪn bé-záanú. ^{v 25} Núkúmì nɔ khíi àá mísímí kúú é wuawi pɔ pàamán nɔ Dɔfɪn bé-záanú hūn. » ^{v 26} É béle é hún ɔpe Yiezu bò le á bie jí, é bie ne: « Á wo iè wie temu dè bèn fueñ~? » ^{v 27} É Yiezu zɔn ne: « Mù bò le é nìnbirìe yí dè yá wé é Dɔfɪn pe dè wóò wé lò. » ^{v 28} É Pieri zɔn ne: « É kó húi, le iè kèpe é fùerèsí ké bò mí-kùì n, è kè bɔ kò máahú. » ^{v 29} É Yiezu zɔn ne: « Nín khé mú lé miè n àá bɔ-bín~ne~nìnbírɔ ké á fùerèsí mí zūnù n, tàá bá hūnu, tàá bá zèbè, tàá bá yàá àá bá nín tàá mí zĩncāahē n Dɔfɪn bé-záanú yènsénín, ^{v 30} á bèn yí hó bà nímaà yìe cèrìèe hò pe zòni wihí le hūn, ké yírí máahú àá bĩní yí lé mekēnì le yá vé. »

↘ Yiezu é mí húmu àá mí vìeró bò bie kèa yìe-hĩ-tĩnín

↘ *Mat 20.17-19 ; Mariki 10.32-34*

↘ ^{v 31} É Yiezu é vɔn bé kèrán-zèbè píru àá niè-bè-ju mu à khène khie van bie lé bà n ne: « Mí loo le iè kèpe é wo yòó vaa-ve hó Zerizalemu, é mú bò le bé Dɔfɪn bɔ-háanírìe wé mí-kùì á Nìnbírɔ Yènu bò hūn é junù mii yòó ve tí. ^{v 32} Bè Zuifube bèn yòó dí é bè nìnbirìe le yí bé Zuifube núnú hūn, é bàasiè mu é fí-é khíi yáake, é tòoke, é khàaníkè é kóo lòn. ^{v 33} Bè bèn nàa wɔ àá hí níhùehí è bè é khíi bí é, è pemù wihí bòn-bɔ-tĩ nín zɔn, á vìe. ^{v 34} Ké bé kèrán-zèbè den yí dūn bò dɔ mù pe le á bie hūn wè. Hĩ bie hí mu jún é tànkdònie bà n é bé yí dūn bò le é Yiezu nè wè.

↘ Mui dɔ wieníró Zeriko lóo hūn

↘ *Mat 20.29-34 ; Mariki 10.46-52*

↘ ^{v 35} É Yiezu é van hò Zeriko lóo è lúwiní nin. È mui dɔ hún kesí hó wún junù é hēnke. ^{v 36} Á jé bé ni-zàamá le é khíi temu n, á diè ne mu iè níbuò? ^{v 37} É bé ne a iè Nazareti nùún Yiezu temu ben. ^{v 38} Á zɔn berè ne: « Davide yènu Yiezu, mi niñ miinè. » ^{v 39} É bé le wi hó híehó é khie ò fii àá wɔ ne a hĩ; ké á den wookèa zɔn bènke cèun ne: « Davide Yènu, mi niñ miinè. » ^{v 40} É Yiezu é dĩ à ne be dàá wó dàá ben. É bò le á mui é van dèu Yiezu viè, é Yiezu é ò diènin ne: ^{v 41} « Mù iè níbuò é kó we ne n wé lé kò n~? » Á ne: « Núnɔ, lé ne n bĩní

wóo mi bòo. » ^v42 É Yiezu zɔn ne: « É kɔ wo wó mi bòo! Kò ndesinlɔ́ é wienie kɔ. » ^v43 É mú lòn é piè yie é yòó loo bòo, á khie bò Yiezu máahú, é Dɔ́fín é bàanínin, é bé nì-zàamá é meu mù, é bé khie é Dɔ́fín bàanínin.

\c 19

\s Yiezu àá Zaase bòo

\p ^v1 É Yiezu van zɔn hò Zeriko lóo hūn, é zɔn hò cánké é dàa mii lé lan. ^v2 É nùún dò hūn wi yón le yèrè é bé ne Zaase. ~Dò hàarí iè làn-pó-fé-riè han-dí d,ò, ~à hàarí iè pàamán cèun. ^v3 Á Zaase mu é hàarí é cè ne mí mi Yiezu è mí dūn wó, ké mú le é bé nì-zàamá le bò Yiezu máahú é den buò, á yí dè piè viè é yá ve zɔ dē~iè mù le á~búwi. ^v4 Á khie zò dú hó híéhó, é van yòó lé nluunù dò, é mii yòó dīn è dàá mi Yiezu, iè mù le á mii ben khíi àá yón. ^v5 É bòo le é Yiezu van dēu yón, á yòó huie ò Zaase à bie lé á ne: « Zaase, ben síe fùu fùu iè mù le é zoòni é n fóbán è n làá kó yíe. » ^v6 Á Zaase é yòó ló ben síe fùu fùu, à khie~van pere Yiezu n mí yíe àá tī-wiè. ^v7 É bé nìnbirìe le meu mù bé-kùì é khie Yiezu wan ké bè é bie ne: « Dò pe nùún mu le é van làa bò-kɔn-wé yíe. » ^v8 É Zaase é síe hūnà ben dī~Núnsɔ́ Yiezu híéhó, ~à bie le à n ne: « Núnsɔ́, ~nín láake niè yíré mí-kùì è n lé pemù tíihú bè fàntánbé n. Ké n wèré nìnbírɔ́ dò n é vua bòo, é nín sàaní pemù yie-hī-né é lé bàasɔ́ n. » ^v9 É Yiezu zɔn bie lé à n ne: « Fuerè é zɔn lè pe zūnù mu le zoòni, iè mù le é kópe é lò biè iè Abarahamu* máahú nùún dò. ^v10 É Dɔ́fín tɔre mi, npe Nìnbírɔ́ Yènú ne~n ben cè bè nìnbirìe le vūnun è fuení niè . »

\s Dò nùún dò le ne mi ve cèmèné dò è bè ve wé mí àá bé-zuú wii

\r Mat 25.14-30

\p ^v11 Bè nìnbirìe hūn té bé pekèa é Yiezu biehi è jí, á bīnie zɔn wè lè wii dò é lé bà n, iè mù le á hūn van lúwi Zerizalemu n, è bè nìnbirìe lò hūn tī è bè ne Dɔ́fín bén síe bìsí mí bézáamú mú lòn. ^v12 Á wo zɔn bie ne: « Bézèbè zūnu yènú dò é hàarí hūnà ne mí ve cèmèné dò le ni hūn, è be ve wé mí àá bé-zuú, è mí khúá ben. ^v13 É mu le á vaá-lan, á vɔn mí tɔn-té-riè píru à sankea hò séní júnhē bò-cóohē cóohē é léké bà n à bie lé bà n ne be híní dan àá hó ké mí vaá ben. ^v14 Ké bà cèmèné niè é den hére à cèun; é bé hūnà tɔre bé nìnbirìe dò vienie piè

máahú, ~ne ße ve bie ~ne ßé yí we ne a pe nùún mu è wé ßé bé-zuú wè. ^{v 15}
 Ké ~ ßé lò den péwi yú ó pe nùún mu é wó àá bé-zuú, á khùá ßere áá cèmèné
 hūn. Á ßere wɔn mí tɔn-tériè le á hūn sɛní lé hó nin ne hóɔ wóò ßen zɛní mú
 bòo le á yú. ^{v 16} Á hán tɔn-té é van ßere à wɔn bie ne: “júnso, ñ ðere áá kó sɛní
 jún, é ñ yú pehò júnhẽ pírú.” ^{v 17} Á bé-zuú wɔn bie lé à ñ ne: “Mù sãa, kó iè
 tɔn-té sãanù; kó terie kò jún bòo b̀-čí hūn, é nín wé kɔ àá lóoniè pírú hán-dí.”
^{v 18} Á ñjuunín é van ßere à ßiè wɔn bie ne: “júnso ñ ðere áá kó sɛní jún, é ñ yú
 pehò hùanú.” ^{v 19} Á bé-zuú é wɔn bie lé à ñ ne: “Kòpe é ñ lò ßiè nin wé áá lóo
 niè hùanú hán-dí.” ^{v 20} Á le sè é ßere à wɔn bie ne: “júnso, kò sɛní jún le. Ní fɔ lé
 van tànkhònie pɔnkò hūn. ^{v 21} Ní wó mù iè mù le é nín kò zan, ñ ðũ ké kó iè
 nìnbíɔ le ðerè bòo hie. ~Kó wóò mìí mú bòo le kɔ yí ten yí bìsí, è kò wóò mìí
 mù bòo le kɔ yí ten yí zì.” ^{v 22} Á bé-zuú wɔn bie lé ne: “Tɔn-té koohó, nín mìí kó
 kùrú biehí dàá zɛní lé kò ñ ké kó wó khɔn. Kó lò ðũ ké iè nìnbíɔ le ðerè bòo
 hie, le wóò mìí mú bòo le ñ yí ten yí bìsí, è ñ mìí mú bòo le ñ yí ten yí vè. ^{v 23} É
 kɔ wie dàa yí ve bìsí niè sɛní jún hò màa bìsílén, ké ñ ßen ßere è ñ ve fé lé ké
 bòo ~ yòò b̀ lè lòn.” ^{v 24} Á khie bie lé ßé le wi yɔn ne: “Mì khíi vúa hó sɛnní mu
 è khíi lé á le dàa hò sɛní júnhẽ pírú ñ.” ^{v 25} É ßàasiè mu wɔn bie lé à ñ ne:
 “júnso, àpe dàa hò júnhẽ pírú lò.” ^{v 26} Á bé-zuú wɔn ne: “Nin khé mú lé mie ñ
 ne a le dàa mu bòo é ßé ßén lé nin é sīnín, à le yí dàa bòo ðò, é hèrí mù pe bì-
 cínbóo le ké piè núnú hūn é ßé pɛ ßén fé.” ^{v 27} È ßèpe niè zúkúsiè le hūn yí we
 ne ñ wé ßé bé-zuú é mí ßaake dàá ßen hūnún, è ßen ßé niè híéhó.

↘ Yiezu yòò vaá ve Zerizalemu

↘ *Mat 21.1-11 ; Mariki 11.1-11; Zãñ 12.12-19*

↘ ^{v 28} É mu le é Yiezu bie mú pe sí vó, á khie dú hó híéhó é ßé nìnbirìe b̀
 máahú é ßé dàa yòò vaá ve hò Zerizalemu. ^{v 29} É bòo le é ßé van lúwi Betefaase
 áá Betani looniè ñ, lè búkie le ßé wóo ne Olive vīinì búkie senù, é Yiezu khie
 tɔre mí kèrán-zèbè niè-bè-ju ðò ne ßé dí ßé híéhó lan. ^{v 30} À bie lé ßà ñ ne: « Mì
 lan ve wɔ hò lóo le van wi mi híéhó hūn. Mí ßen van ðũ, é mí ßén tère
 ñnèkēñbi-fie ðò le é nìnbíɔ jɛùn yí yòò mi wè. È mì fuen ð dàá ßen hūnú. ^{v 31}
 Ké nìnbíɔ ðò é mì ðienin ne mí wie dàá ð fuen, è mì bie lé ßàaso ñ ne ~ a Júnso
 mèkóo wi è ñ. ^{v 32} É ßé kèrán-zèbè le á tɔre é van yú mú bòo mí-kùì kèa bòo le é

Yiezu dāa khé mú lé bà ò. ^{v 33} É mu le é bé ò ònèkenbi-fie fuen, é bé le é ti-é é bè dienin ne: « Mí wie dāa ò pe ònèkenbi-fie mu fuen? » ^{v 34} É bé zɔn ne: « Kè Núnso mèkóo wi è ò. » ^{v 35} É bé dāa ò ònèkenbi-fie mu é bere lé Yiezu ò, è bè yòó bé bé mùakúo piè lòn, è bè lé é Yiezu yòó kesí piè lòn. ^{v 36} É mu le bé khie ve có, é bé nìnbirìe é wòò síe bé bé mùakúo hò wún lòn ne a ònèkēnbi-fie ben khíi lòn. ^{v 37} É mu le bé bò lè wún le yòó ló hó Olive vìinì búkie lòn é dāa vaá síe hó Zerizalemu, é bé nìn-bí dūnu le iè piè kèrán-zèbè bé-kùì é hè we-béte cèun, é bé é bènke é Dɔfín yèrè bàanínin hò yéréké bòo le bé meu mí-kùì bòo hūn. ^{v 38} É bé wòò ne: « Ne Núnso Dɔfín dúbé á bé-zuú le é ben piè yèrè lòn. Ne hūn wiè é wé hó hóohūn, ne Dɔfín yèrè bàaní. » ^{v 39} É bé Farizíεbe dò le wi be nì-zāamá hūn é khie bie lé Yiezu ò ne: « Kèránlɔ, bie ne kɔ kèrán-zèbè ò ne be hīi. » ^{v 40} É Yiezu zɔn ne: « Nin khé mú lé mie ò ne ké bé hīe, é hí sìnna é khíi bènke ké hī bàanínin. »

↘ Yiezu é wírí Zerizalemu lóo bòo hūn

↘ ^{v 41} Bòo le é Yiezu van hò Zerizalemu lóo dē, á hue lè, á wírie pelè bòo hūn. ^{v 42} À zɔn bie ne: « Mípe Zerizalemu lóo nìe, í den hūn we ne mi biè dūn mú bòo le mii lé hó hūn wiè mie ò hò pe zoòni! Ké kèa sáale é mú den wo tànkònie mie ò. » ^{v 43} É wihí dò é vaá ben, è mì zúkúsiè é bèn ben te le toohó é kíríke mie ò, è bè òa mie àá vìi mí-kùì. ^{v 44} Bè bèn wúa mì lóo, è bè é bé mie é é víení mí-kùì, è bé yá fùasí hèrí sèn-cóoní é lé kansí bá íkɔnù sènlè lòn wè. Iè mù le é mí yí dūn lé pèhú le é Dɔfín bere ne mii ben yíiní mie hūn wè.

↘ Yiezu é bè b̀-̀yieníriè è ɲe líení lé Dɔfín zūnù d̀nk̀ hūn

↘ *Mat 21.12-17 ; Mariki 11.15-19 Zān 2.13-22*

↘ ^{v 45} É Yiezu é van zɔn Dɔfín zūnù d̀nk̀, é zɔn é bè b̀-̀yieníriè è ɲe, ^{v 46} ké á é bie àá bé ne: « Dɔfín é bie mí bienù vēhú hūn é ne: *↘qt Niñ zūnù é wóo bèn wé lé vìi é bé nìbirìe é wóo bèn hēun mi ò hūn.* *↘qt** Ké mípe é den wó lé àá kèmuá te-t̀nk̀ǹíkelén vìi. »

↘ ^{v 47} É sítĩnló mí-kùì hūn, è Yiezu hūn wòò kèrán bé nìnbirìe hò Dɔfín zūnù d̀nk̀ hūn, é bé khěn-d̀ariè hán-díe, àá bé làndé kèránliè àá bé lóo hán-díe é hūn cè ne bé bí é. ^{v 48} Ké bòo le é be wé é bé den yí dū wè; iè mù le é bé nìnbirìe bé-kùì é hūn wòò té bé ɲekèa s̀aní è dàá jí piè biehí.

\c 20

\s Yiezu pànké é lé àá yí?

\r *Mat 21.23-27 ; Mariki~11.27-33*

\p ^v1 Sí dò zɔn, é Yiezu zɔn bè nìnbirìe è kèrán lé Dɔfìn zūnù hūn, ké à lè Bentiñù bie lé bà ñ. É bé khě̃n-dàariè hán-díe, àá bé làndé kèránliè, é van bòbàn àá bé lóo nì-kíe, ^v2 é bεre ò òienin ne~« Kó yú hó pànké yí é dāa é mù pe bòo le é kó~wé è wé? Ì iè wieni é te le junù é lé kɔ ñ é kó dāa é hò wé? » ^v3 É Yiezu zɔn kóníe bè ne « Ní biè nin diè miè ñ~è mì kóní mi : ^v4 Ì iè wieni tie Zān tɔre ne a ben líinike bé nìnbirìe mu pumu hūn? Hò iè Dɔfìn íe ké bé iè bè nìnbirìe~? ^v5 É bé khie van wūaní bán hūn é ne: « Ké ké ne hɔ iè Dɔfìn á zó diè kie ñ ne mu wie é ké dāa yí tē à~Zān bienù bòo. ^v6 È kè ben ne bε iè nìnbirìe, é bé nì-zāamá é taa kie é bé àá hí sìnna iè mù le é bé dū bé tīè hūn ké á Zān é iè Dɔfìn bō-háanírɔ. » ^v7 É bé zɔn ne bé yí dū a le ti-e tɔre ne a ben líinike bε nìnbirè hò pumu hūn wè. ^v8 É Yiezu biè zɔn khé lé bà ñ ne: « Āa! é ñ biè yí nin zéñí bàasɔ le te le junù lé mi ñ é ñ dāa mù pe bòo mu le wé wè. »

\s Lè wǐi le é Yiezu wè bè tɔn-tériè dò le meken-jiù wi bòo hūn

\r *Mat 21.33-46 , Mariki 12.1-12*

\p ^v9 É Yiezu khie lè wǐi le è wǐ è lé bé nìnbirìe ñ é ne: « Nùún dò hàarí lere òivén vǐinì mún, à khie dó lé bè tɔn-tériè dò núnú hūn ne bε húi bòo, à có van wún lòn é mii ve mǐ. ^v10 É mu le é hó bòo mǐiró pēhú van dēu, á tɔre mí tɔn-té dò ne a ve lé mí tɔn-tériè mu vii è ve fé mí hón vènu bòo. É bé tɔn-tériè mu é van baa ò han, è bè khùanie ò ñ vienie àá mí nín-kiemáa. ^v11 Á mún bàasɔ é bǐnie tɔre mí tɔn-té buè dò; é bé tɔn-tériè é sìn van han ò è bè tookea ò, è bè khùanie ò ñ ké bé yí lé bòo dò ò ñ wè. ^v12 Á sìn khie tɔre ò dò kèa niè-bè-tílán, é bé van han ò é wímíkèa è bè jεu ò. ^v13 Á mún bàasɔ é bie mí hūn ne: « É mú wo iè ñbùo é nin bǐní wé? Nin tɔn niñ yènu le ní wε ne a ve bε pe tɔn-tériè~mu vii. Wie-wie é bé vé mēndē ape. » ^v14 É mu le é bé tɔn-tériè é van meu ò é bé bie bán hūn ne: « Le iè òpe le é lé mún bòo bèn yírí sǐ nin; mì híñí ne ke bí é, é lé wo bòo é sǐ kie ñ. » ^v15 È bè húnà baa ò é van lienie hò mún máahú é van ló bó. É Yiezu zɔn diè ne: É kèa sáale é mú iè ñbùo á mún bàasɔ é wo bèn wé~àá bé?

» ^v16 Ì bèn híní ben, é bèn bé bé tɔn-tériè~mu, à khíi lé hó mún tɔn-tériè bì-buà ñ. É mu le é bé nìnbirìe jé mú é bé zɔn ne: « Píi! ne mu pe sí bà ímaà è bí wé wè. » ^v17 Ké Yiezu den huie bè à zɔn ne: « É mí ben ne mu pe sí bà ímaà è bí wé, è bòo le é Dɔfín bie mí bienù vèhú hūn é den jún iè mù búso? Hò ne:

\q1 \qt Lè sènlè le é bé zū-teriè é lere tévieníe \qt*

\q1 \qt É temu khūa wó lé sènlè le bòo hie, le te le zūnù é zēnkeanin \qt*

\p ^v18 Nìnbíro íe nìnbíro ké á kùeré síe lè sènlè mu lòn, á síe b̀uenke míte, è ké lé kùeré síe à le lòn, é lé síe f̀uecéke bàaso. » ^v19 É bé làndé k̀eránliè àá bé khén-dàariè hán-díe é hūn cè ne bé baà Yiezu, pemù ỳi hūn iè mù le é bé dūne ké bé iè bèpe á nè àá lé ẁi mu, ké bé den bè nìnbirìe zan.

\s Hò lànpóo le wóò sàaní lé á Romù Bézubehó ñ bòo

\r Mat 22.15-22 ; Mariki 12.13-17

\p ^v20 É bé làndé k̀eránliè àá bé khén-dàariè hán-díe é wo khie Yiezu nii, ~è bè khie yè bè nìnbirè d̀o junù ne be ve wé béte k̀ea nì-tentiè, è bè ỳi-é v̀i mí biehi hūn, bòo le é wé è bè dàń wó dí é kóméndán le dàa le núnú àá hó p̀anké núnú hūn. ^v21 É bé nìnbirìe le é bé~tore é van bie àá Yiezu ne: « K̀eránlo, ké dū ké mú bòo le é kó wóò bie àá mu le è kó k̀erán k̀aá bé nìnbirìe iè bòo le é t́eren. Kó ỳaà k̀e nìnbíro d̀o ỳie, ké Dɔfín wún iè pe é kó wóò k̀erán àá t̀ie. ^v22 É kópe k̀o vii, è mù sūn te mí ỳie è k̀e wóo sàaní hó lànpóo è lé á Rɔmu bé-zu-behó ñ íe ké íb̀ué? » ^v23 Ké Yiezu den dūne ké bé iè biè cè be v̀i é á zɔn bie lé bà ñ ne: ^v24 « M̀i ve dàá hí màa v̀en-zuú d̀o dàá ben ne í húi. » É van dàa lè é dàa bere. Á zɔn bè dienin ne: « Ì iè wieni híehó àá mí ỳerè é~temu wi pelè lòn? » É bé ne a iè ò Rɔmu bé-zu-behó. ^v25 É Yiezu zɔn ne: « É mú bòo le é d̀e a bé-zu-behó é mí lé à ñ, è mù le bòo s̀e Dɔfín é mí biè lé hò ñ. » ^v26 É bé ỳi dàń wó ỳi v̀i mí biehi hūn bè nìnbirìe ỳie hūn wè, ké piè bòo le á bie é h̀e ỳookea pebè lòn, é wo ỳoó d̀i c̀ũn.

\s Bè Sadusíebe bòo le bé die àá Yiezu bè nì-hiè v̀ieró bòo hūn

\r Mat 22.23-33 ; Mariki 12.18-27

\p ^v27 Bè Sadusíebe é iè bèpe le wóò ne be nì-hiè ỳa bèn vié wè. É pebè d̀o é van bere Yiezu vii è bè ò dienin é ne: ^v28 « K̀eránlo, le iè lè junù bienù le á é

Moyiizi é~wě é lé kie ñ. À ñe: \qt Ké nìnbíró é húrun à ké bá hũnu ké á yí yí yènú àá wó, à pele húrun bà zuú è khíi mùí ́ hũnu mu è yè è dàá lé máahú bá zuú ñ. \qt* ^{v 29} É zèbè hùoju dò hàarí wi yón. Á kíi é yan bá hũn à khie húrun ké á yí yí zĩncáahó wè. ^{v 30} Á ñjúunín é khie mò à hũnu mu yan, á biè khie húrun ké á yí yí zĩncáahó wè. ^{v 31} Á tĩnín é khie sè. É mú wó kèa mu fúu é bépe zèbè hùoju mu bé-kùì é húrunke wó ké á dò é yí yí zĩncáahó ò pe hũnú mu ñ wè. ^{v 32} É pemù máahú à hũnu é biè khie húrun. ^{v 33} É bé ñi-hiè vièró zón, á pe hũnu mu é wo Bén wi-é hósò bà hũnu~? Bè pe zèbè hùoju bé-kùì lò wo yánke à. » ^{v 34} É Yiezu é zón bie lé bà ñ ñe: « Hò pe dí míjé mu le ñiè é wóò ye bán. ^{v 35} Ké bé pe nìnbirìe le é Dɔfĩn Bén lé é bé vié, é khíi kań h́ dí míjé le vaá ben hũn, é pe yá Bén ye bán wè. ^{v 36} É bé yí dè yá bĩní hí, iè mù le é bé ke kèa bé melekebé, bè iè Dɔfĩn ñiè,~é Dɔfĩn viènie bè. ^{v 37} Ké mú ben iè bè ñi-hiè vièró bò, à Moyiizi lò é zéniè mù wíèe ñe be Bén vié. Hò Dɔfĩn bienù vèhú hũn, é lé vii le é mú wé nin ñe le vĩn-cíi é cĩ hũn, á Moyiizi é Núnso è ve ñe \qt Abarahamu Dɔfĩn, àá Izaaki Dɔfĩn àá Zakabu Dɔfĩn. \qt* ^{v 38} Ké Dɔfĩn é ben iè pebè Dɔfĩn, è mù é zéni ké bépe é yie pé wi. Iè mù le Dɔfĩn é yí nìnbirìe le húrun Dɔfĩn, ké hó iè bé le yie wi Dɔfĩn. É Dɔfĩn vii è bèpe bé-kùì é yie wi. » ^{v 39} É bé làndé kèránliè dò é zón bie lé à ñ ñe: « Kèránlò, kò bienù tĩ. » ^{v 40} É bé nìnbirìe wóò yí bĩní híení bé tĩè è zón diè ò ñ àá bò dò bò wè.

\s Ò Kirisa iè Davide hũn Yènú?

\r Mat 22.41-46 ; Mariki 12.35-37

\p ^{v 41} É Yiezu é khie bie àá bé nìnbirìe é ñe: « Mù wo ke wíe é bé nìnbirìe dàa wóò ñe à Kirisa iè ò bé-zuú Davide yènú~? ^{v 42} À Davide míte ñ é bie piè bò lè Dɔfĩn bienù vèhú dò le é bé wó ñe Yánbehí vèhú hũn é ñe:

\q1 \qt Núnso Dɔfĩn é bie lé niñ Núnso ñ ñe \qt*

\q1 \qt Ben Síe kansí niñ ñdóonín, \qt*

\q1 ^{v 43} \qt Nin lé è kò zúkúsiè è wé kó zehí bènlén wànlè. \qt*

\p ^{v 44} Ké á Davide é wo ò Kirisa ve ñe mí Núnso, é piè Núnso é wo wíe dàa dè é bĩní khíi wé piè yènú? »

\s Yiezu é ñe mí kèrán-zèbè è pe béte bò àá bé làndé kèránliè

\r Mat 23.1-36 ; Mariki 12.38-40

\p ^v45 É mu le é bé nì-zãamá bé-kùi é té bé ñekèa é Yiezu biehi è jí, á zɔn bie lé mí kèrán-zèbè ñ ne: ^v46 « Mì pe míte è mí bí wé kèa be làndé kèránliè le we hí tí-bèhè zɔnló è dàá múaké; bè we ne è bè nìnbirìe den wóo fòoníke hí fóhí hūn; ho kànsílénbè le é bé nìnbirè bé-kùi loo iè pe bé we bè Zuifube níkoóbánlòn zīhíe hūn, è bè lò bīnie we ho han vuò hò sé-behè díe dínlén. ^v47 Bè me-háa zīhíe é bé te wòò dí mí-kùi; ké bé lò den ben be hēun Dɔfīn, è bè temu dĩn hēun míi, bòo le é wé è bè nìnbirìe è mi be. É mu pe sí bòo hūn, é Dɔfīn é bèn vé pebè ñekèa cēun.

\c 21

\s Me-húnu dò hēmù bòo

\r Mariki 12.416-44

\p ^v1 É mu le é Yiezu wi le Dɔfīn zūnù hūn é húike khíiní, á meu bè pàamánbé dò ké bè é bé hēmù bòo kóo lé bɔnbuè le é bé wòò kóo hí hēmù bòo hūn è lé Dɔfīn. ^v2 Á bīnie meu me-húnu fàntán dò ké á bere ben vèn-cíni bòn-bò-ju è kóo lé bɔnbuè hūn. ^v3 É Yiezu zɔn bie ne: « Nin khé mú lé mie ñ àá bò-bín ne a pe me-húnu fàntán mu le é lé é pɔ bepe le ké bé-kùi. ^v4 Iè mù le é bépe sí ké bé-kùi é iè hí màa le é bé mèkóo mí nin é bé bere lé é wó àá bé hēmù bòo. À pe me-húnu mu le mí fànté-yamu hūn é iè mù bòo le wi piè núnú hūn le á hūn mii dàá dí á mò ben lé mí-kùi.

\s Wihí mí-kui vénlò àá~Zerizalemu lóo wúaró bòo

\r Mat 24.1-2 ; Mariki 13.1-2

\p ^v5 É bé nìnbirìe dò é khie Dɔfīn zūnù bòo le é lé dàa tɔn sãa bòo è bie, bè ne pelè sìnna hè tan sãa, è mù hēmù tìe le bé nìnbirìe é lé Dɔfīn, é bé mò é dàa wookèa lé sãa sãa. Ké Yiezu den zɔn bie lé bà ñ ne: ^v6 « Wihí dò vaá ben è mù pe bòo le mí loo mí-kùi, é hèrí sèn-cóoní é yá bèn dĩn bán kɔnù sènlè lòn wè ; hò mì-kùi é bèn khèréke síe súsùnù. »

\p

\r Mat 24.3-14 ; Mariki 13.3-13

\p ^v7 É bé zɔn ò dienin ne: « Núnso, mù bòo mu é bèn wé wuàwurù, è mù iè

ńbùo temu b́en źení lé yìi le é mú mii wé hūn? » ^{v 8} É Yiezu zɔn khé lé bà ñ ne: « Mì b́ébé míte ñ ne ñinbírɔ d̀ò è bí khèní mie yínin wè. Iè mù le é ñinbirie cèrìèè é wóo b́en h́íní ben ñin yèrè lòn, è h́ɔɔ é wóo b́en bie ne mípe é temù iè ò pe Kirisa, ie mú bòo mí-kùì vénlò p̀èhú é wo lúwi. È mì bí bè pebè máahú wè. » ^{v 9} Mí ben van h́i h́iè le é té bòo è jí, è mì lò~é bè~cènènáa ñie le wóo h́íní khíi pí bé júnhēsìè bòo è jí, è mì bí ne mi hūn yenke wè, iè mù le é mú pe sí mí-kùì f́óbán è mù wé vé, ké hó j̀eùn yí hó d́ímíjé vénlò é temu d̀eũ mùlòn wè. ^{v 10} Á b́inie zɔn bie lé bà ñ ne: « É cèmèné d̀ò siè é wóo b́en h́íní é va té hí h́iè àá cèmèné buè d̀ò siè, è bézáanù d̀ò siè é h́íní té hí h́iè àá bé-záanú buè d̀ò siè. » ^{v 11} È lè súsùnù é wóo b́en vé zèke c̀eun h́i vuò d̀ò hūn, è hò pinpi-duò àá hí h́íní é wóo b́en wé, è hò b̀-šũmúa bòo wóo wé, è mù bòo le wóo zaaníkè be ñinbirie le wóo yòò lé àá hí hóohūn é wóo b́en wé. ^{v 12} Ké le è mù pe sí mí-kùì é j̀eùn yí wé, è bè ñinbiriè é wóo b́en baake mie é vé mí biení lòn, è bè wóo b́en dàá mie é dàá ve bé ñkóobánlòn źihíe hūn, é vé lè mì liè, è bè wóo b́en koo mie hò k̀esí hūn, è bè wóo b́en baake mie é dàá ve be bézébè àá bé k̀umɛdabè vii ñpe Yiezu ỳensénín. ^{v 13} É mú b́en lé é mí yí ñin bòo é bie é lé bà ñ. ^{v 14} É mí bí wóo hiení mí kuò mù bòo é mí wóo mii ve bie be liè lèriè híehó è dàá~se mi junù wè. ^{v 15} Iè mù le é hí biehí àá mú b̀-đũmunù le b́en lé é bé pe mì zúkúsiè é dàá yá yí t́jé mì lòn é ñpe ñinte ñ é te b́en lé mie ñ. ^{v 16} Hèrí mì yàábé àá mì ñinbé àá mì zèbè àá mì nen-siè àá mì bièbè é wóo b́en bé mie é lé, é bé baake, è mì t́ihú, é cèrìèè é bé b́en bé. ^{v 17} Bè ñinbirie bé-kùì é b́en hán mie ñin yèrè bòo hūn. ^{v 18} Ké mí tán mí f́híe, iè mù le é mí jún ñpiihí é hèrí d̀i-cóoní é yá b́en ví wè. ^{v 19} È mì ce mi kuò è de s̀i s̀àaní, é mí mí mènèk̀èa é den é fuení.

¶

¶ *Mat 24.15-21 ; Mariki 13.14-19*

¶ ^{v 20} P̀èhú le ké mí loo ké bé h́i-tériè é kírìè Zerizalemu ñ, è mì d̀úñ ké pehò wuarɔ lúwi. ^{v 21} É pemù yìi hūn, è bè le wi hò Zude p̀èhē hūn è zè vè àá hí búkùo hūn, è bè le wi hò Zerizalemu lóo hūn è lé cè vii è zè ve hūn, è bè le wi hò maa hūn è bí bie ne bé khùá ben yíe wè. ^{v 22} Iè mù le é hí pe wihí mu so hūn, è Dɔfín b́en vé bé ñinbirie j̀ek̀èa pebè b̀-koohē le é bé wó bòo hūn, ~è dàá lé è mù bòo le wé lé Dɔfín bienù v̀ehú hūn mí-kùì é junù dàá tí. ^{v 23} Hì pe wihí mu so hūn, è bè háa le dàa hò póoniè àá bé le dàa be ñie le é yìé é lòn b́en be

cɛ̃un. Iè mù le é pemù yìi hũn, è lè cɛ̃mɛ̃nɛ̃ mu le niè lòn bɛ̃n be cɛ̃un, è Dɔ̃fɪn tĩ lò bɛ̃n hĩnĩ bà ò. ^v24 Bà zúkúsiè é bɛ̃n bé bé dò àá hí khé-tóhĩ, è bɛ̃n dò é bé bɛ̃n baake é vé wé àá bé wɔhĩ hĩ cɛ̃mɛ̃nɛ̃a mí-kùì hũn, è bɛ̃pe bà zúkúsiè mu le yí bé Zuifube é bɛ̃n nàa Zerizalemu bé laà hũn fúu fúà è lè pɛ̃hũ le é Dɔ̃fɪn é lé bà ò è ve vé.

\\s Nìnbíró Yènú khùá benlò bò

\\p ^v25 È bɛ̃n nìnbirìe é wóo bɛ̃n mi hó yéréké bòo lè wurù hũn, àá lé ñpĩihũ hũn, àá hí ñpĩinàwùo hũn. È lè súsùnù lòn é bé cɛ̃mɛ̃nɛ̃a niè é kuò wóo bɛ̃n hè, è bɛ̃n lò hũn wóo bɛ̃n yenke mù jun-behó temu, àá mú pe mù sànbòníkèa bòo hũn. ^v26 È bé nìnbirìe é ben mù bòo le mii wé lè súsùnù lòn bòo è nùún, é pebè bóhĩ temu hè wóo bɛ̃n lé lé, iè mù le é hí pànkéa le yòó wi ho hóohũn mí-kùì é bɛ̃n yòó zèke. ^v27 È bé nìnbirìe den wóo bɛ̃n mie Nìnbíró Yènú ké á ben lè dùindúì dò lòn àá pànké bò-behó, àá mí bàaró hũn. ^v28 Pɛ̃hũ le ké mú pe sí mí-kùì é ben van wé, è mì yòó niínìke mite è mì hièní mí tĩè~iè mù le é Dɔ̃fɪn mii fuení mie ò.

\\s Lè ñluunù kèránlò le é lé é lé bòo

\\r *Mat 24.32-35 ; Mariki 13.28-31*

\\p ^v29 È Yiezu khie wè lè wĩi mu le é lé bà ò ne: « Mì húi lé ñluunù àá hí vĩinì sí ké lò. ^v30 Mí ben mii húi ké pehò ñekèa é síe sè, è mì dũ ké hó wɔ-yénú é lúwi. ^v31 È sí biè iè mù pe bà ñmaà ké mí ben van loo mu pe bòo sí mí-kùì ké mù wé, è mì dũn ké Dɔ̃fɪn bé-záanú biè ben lúwi. ^v32 Nin khé mú lé mie ò àá bò-bín~ne ho pe zoòni mu le nìnbirìe é yá bɛ̃n hí vé bé-kùì le ké mú pe bòo mu é ñeùn yí wé wè. ^v33 Lè hóohũn àá lé súsùnù é bɛ̃n khíi, ké niñ biehĩ é pe yá khíi yá mi wè.

\\p ^v34 È mí pe míte bòo sàànì! Mì bí ne ho séhĩ dínlò àá ho ñe-baakerɔ àá lé pe mekèni mu le ko-hiè bòo è vĩinì mí hécírí wè. Ké dàa bòo mí, é le pe sí mu é bɛ̃n ben é yòoke mi lòn, ^v35 kèa bòo le é lé tàarí dàa wòd yòoke á có lòn bòo sí, iè mù le é lé pe sí mu é vaá ben lè súsùnù nìnbirìe bé-kùì lòn. ^v36 È mí piení mí yie~è mì wóo hẽun Dɔ̃fɪn fúu, é mí den yí hó pànké le mii lé è mì dàá yí fuen lé mú pe bòo le vaá ben mí-kùì hũn, è lò é dàñ ve dìñ ó Nìnbíró Yènú híehó.

\\p ^v37 Hò wièhó, è Yiezu hũn wòd kèrán bé nìnbirìe lè Dɔ̃fɪn zũnù hũn, ké hó

súnúhú, à ve cãà lè búkìe le é bé wóo ve ne Olive v̄ĩnì búkìe lòn. ^{v 38} È yunbín dùdù, è bè nìnbirìe bé-kùì é wóo ben piè v̄ì lè Dɔf̄in z̄unù h̄un, è ben jí piè biehí.

\c 22

\s **Zudasi é we mii lé è~bé Zuifube hán-díe è yí Yiezu ò baà**

\r *Mat 26.1-5; Mariki 14.1-2 ; Zãn 11.45-53*

\p ^{v 1} Hò búrú le é ñe-f̄ini mí h̄un sérí, le é bé wóò ne Nyíewèlòn* é wo h̄un ben lúwi. ^{v 2} É bé khén-dàariè hán-díe àá bé làndé kèránliè é h̄un bòo le é bé wé dàá bé Yiezu è cè, ké bé den bè nìnbirìe è zan. ^{v 3} É Sitũane é van zɔn ò Zudasi, le bé ne Isikariyɔti t̄ĩ. Ò h̄un iè bépe Yiezu kèrán-zèbè píru àá niè-bè-ju dò. ^{v 4} Á h̄unà van ñé bán àá bé khén-dàariè hán-díe àá lé Dɔf̄in z̄unù~z̄ũ-hìeriè han-díe, mù bòo le á mii wé è dàá dé Yiezu pebè núnú h̄un lòn. ^{v 5} É bé t̄iè wan cèun é bé ne bé lé màa ò ñ. ^{v 6} É Zudasi é tè, à wo lè yì dò le sãa è cè, é mii dàá dé Yiezu pebè núnú h̄un, ké bé nì-zàamá è lò bí d̄ún mú wè.

\s **Yiezu kèrán-zèbè é lè Nyíewèlòn sérí díe è sésé**

\r *Mat 26.17-25 ; Mariki 14.12-21 ; Zãn 13.13-30*

\p ^{v 7} É hó búrú le é ñe-f̄ini mí h̄un sérí wurù le é bé~wóo f̄ũa bé piriè è dàá dí lé Nyíewèlòn sérí é wo ben d̄eu. ^{v 8} É Yiezu é t̄ore Pieri àá Zãn à bie lé bà ñ ne: « Mì dí ké híhó lan ve té hó Nyíewèlòn sérí díe. » ^{v 9} É bé zɔn ò dienin ne: « Kó ne ke ve té hí yí h̄un~? » ^{v 10} Á zɔn khé lé bà ñ ne: « Mì té mí ñekèa~: mí ben van hò lóo è zɔ, é mí bèn sí núnú dò híhó ké á tiè ñumu b̄onù. È mì bè piè máahú è ve zɔ lé z̄unù le á mii ve zɔ h̄un, » ^{v 11} É mì bie lé á z̄unù bàaso ñ ne: « Ò Núnso ne ke diè kɔ ñ ne le z̄ũ-bónú le á mii dí lé Nyíewèlòn sérí h̄un àá mí kèrán-zèbè é wi yí h̄un~? » ^{v 12} Á bèn yòò z̄ení lé núnkɔ z̄ũ-bónú dè-behó dò le séséa vó mie ñ . Sí iè v̄ì le é mii té hí díe h̄un. ^{v 13} É bé có van yú mú bòo mí-kùì kèa bòo le é Yiezu dàa khé mú é bé té hó Nyíewèlòn sérí díe.

\s **Núnso hómú àá piè v̄ieró bòo lieníkeró díe bòo**

\r *Mat 26.26-30 ; Mariki 14.22-26 ; 1Kor 11.23-25*

\p ^{v 14} É hí díe dínló yì é van d̄eu, é Yiezu é síe kesí, ò pe àá mí t̄onkeriè ^{v 15} Á

zɔn khé lé bà ò ne: « Ní we àá b̀-̀b̀n ne nin dí lé Nyíewèl̀n s̀r̀í le àá mie vé è dàá l̀n be. ^{v 16} É n den nin khé mú lé mie ò ne n yá b̀nì dí Nyíewèl̀n s̀r̀í fúu fúu ké yí b̀o le é lé dàa wóo dí é juǹu van tú Dɔf̀n bé-záanú hũn. ^{v 17} Á síe mò hò b̀-̀juriè, à d́ Dɔf̀n berike à bie lé bà ò ne: « Mì fé è mì ju è mì léké bá ò. ^{v 18} Nin khé mú lé mie ò ne n yá b̀nì ju òv̀n fúu fúu ké yí b̀o le é Dɔf̀n é bere b̀s̀í mí bé-záanú mì tíhú. ^{v 19} À b̀nìe khie mò hò búru, à d́ Dɔf̀n berike, à buekea hò é lé bà ò, à zɔn bie lé bà ò ne: « Hò búru le iè niñ tekèa le é lé mí b̀o hũn. Mì wóo wé mù è dàá lieníke niñ b̀o. » ^{v 20} É mu le é bé dú v́, é Yiezu khie mò hò b̀-̀juriè é lé bà ò à ne: « Hò b̀-̀juriè le iè lè juǹu kiè dè-f̀i le é Dɔf̀n tè àá niñ cãani le koosí mí b̀o hũn. ^{v 21} Ké mí den húi, ò le é te niñ máahú bé é wi hũnún é dí àá mi. ^{v 22} Ò Nìnbíro Yènu é pe wo mii hí kèa b̀o le é Dɔf̀n dàa ne mu f́b́án è mù wé, ké á nìnbíro le te piè máahú bé é pe wo ỳi b́n mi mu. ^{v 23} É bé k̀rán-zèbè é khie òieke b́n ne a iè wiení bé tíhú é temu pe sí é mii wé.

↘ Ò iè ò h́so é temu jún li pɔ be le ké?

↘ ^{v 24} É Yiezu k̀rán-zèbè é khie ẁaní b́n hũn é ne be dũn ́ le jún li é pɔ be leké bé-k̀i bé tíhú. ^{v 25} É Yiezu zɔn bie lé bà ò ne: « Hì c̀m̀nàa bé-zèbè é wóo dàá núnú bé c̀m̀nà niè l̀n, è b̀e le te ho p̀nké dàa pebè l̀n é wóo ne be ve bé ne b̀-̀tente-wériè. ^{v 26} Ké mú yí f́b́án è mù wé k̀amù mì tíhú wè. Ò le jún li pɔ mie mì-k̀i é f́b́án à wé míte àá ́ le m̀niè, à le iè mì hán-dí é f́b́án à wé míte àá mí t̀n-té. ^{v 27} Ò le kesí dí àá ́ le te é ho díe wóo ve mii dàá ben, á h́so temu jún li pɔ? Ò yíe le kesí dí? É mí den húi lò, òpe wi mi tíhú kèa mi dí-kuike. ^{v 28} Mipe temu iè b̀e le é kere b́n l̀n àá mi fúu mù b̀o le é wó mi ò mí-k̀i hũn. ^{v 29} É sí iè mù pe, é kèa b̀o le é k̀e Yàá dàa lé lé bé-záanú mi~n, é biè nin lé lè mie ò. ^{v 30} É mí wo b́n páaní dí è mì é ju àá mi niñ bé-záanú hũn, è mì lò b́n kansí bé liè lèriè wànlà l̀n é dàá lè b̀e Izarayeli niè z̀h́e píru àá b̀n-̀-̀ju liè.

↘ Yiezu é bie ne Simɔn Pieri b́n pí é bie ne mí yí dũ mí wè

↘ *Mat 26.31-35 ; Mariki 14.27-31 ; Zãn 13.36-38*

↘ ^{v 31} É Yiezu zɔn bie lé Simɔn Pieri ne: « Simɔn, Simɔn! Té kó pekèa: Dɔf̀n é f̀r̀s̀í Sitũane ò ne a zánzé mie húi kèa b̀o le é be dàa wóo vie hó siè b̀o sí.

^v32 Ké ní hēne Dɔfɪn é lé kò ò bòo le é wé è kò òndesɪnló è bí yèñ kò ò wè. É pèhù le ké kó khùà bere tè niñ bòo, è kò sīnínì mì zèbè è bè yí pànké. ^v33 Á Pieri zɔn bie lé à ò ne: « Núnso, ní tè niñ ve zɔ kesí àá kò, è hí àá kò. ^v34 É Yiezu zɔn bie lé à ò ne: « Pieri nin khé mú lé kò ò ne hɔ pe zòni súnúhù le, é kó bèn bie ne kó yí dū mì yìe-hì-tĩ ké á kòbié jèùn yí wírí wè. ^v35 É Yiezu binīe zɔn bie lé bà ò ne: « Mù le é ní dàa tòre mie ne mì ve khé lé Ben-tĩnù è ò dàa ne mì bí dàa màa tàá lòkò tàá nahí, é bòo dò van yère mie ò? » É b́e ne bòo dò yí yèñ bá ò wè. ^v36 Á zɔn bie lé bà ò ne: « É kèa sáale á le ben dàa màa à mii hó, à le ben dàa lòkò à mii lé, à le ké á yí dàa khén-tónú è yiení mí mùakú à yè lè dò. ^v37 Iè mù le é ní den nin khé mú lé mie ò ne hó Dɔfɪn bienù bòo le é hó bie niñ bòo hūn é junù fóbán lè tĩ. Hò bie ne: *\qt Bè mè à dɔ b́e b̀-koñ-wériè hūn\qt** ^v38 É b́e kèrán-zèbè é zɔn~bie : « Núnso, kó loo hò le iè khén-tóhí b̀n-b̀-ju » Á zɔn bie ne: « Mì fùansí, mù yí dĩ kie wè. »

\s Yiezu é Dɔfɪn è hēunin Olive vīinì búkiè lòn

\r Mat 26.36-46 ; Mariki 14.32-42

^vp ^v39 É Yiezu zɔn ló yón, à khie káa lè Olive vīinì búkiè, kèa bòo le á dàa wóò wé fúu, é piè kèrán-zèbè é b̀b̀án àá wó. ^v40 É mu le é b́e van d̄eu lè viì le é b́e vaá ve hūn, á khie khé bie lé bà ò ne: « Mì hēun Dɔfɪn bòo le é wé è mì bí fùansí mí òndesɪnló hò hàaníró yìi hūn wè. » ^v41 Á fùerèsí bà ò, à khie khène van kèa s̄enlè òté ve síelén, à síe kesí mí nukún-yìe lòn, à Dɔfɪn hēunin ^v42 é ne: « Yàá, kó ben tè, lè pe s̄e-jíi mu le vaá ben niñ lòn é kó khèú viení è kò ké mì. Ké kó bí lé ne niñ tĩ bòo è temu wé, ké kó hón iè pe é kó lé ne mu wé. » [^v43 É meleke dò le é~yòó ló hí hóohūn é ben síe lé pànké ò ò. ^v44 É lé tĩ-yaalè àá hí záahí é yòó baá wɔ, á hè wookèa Dɔfɪn hēunin àá pànké. É piè fierú é yòó wó kèa caani é vì síe lé súsùnù.] ^v45 Á hēne vó, à húnà khùà bere b́e kèrán-zèbè viì, é ben yú be, ké b́e t̄ie yaa-yaá é dūmua. ^v46 Á zɔn bie lé bà ò ne: « Mí wie dàa dūmua~? Mì híiní hēun Dɔfɪn bòo le é wé è mì bí fùansí mí òndesɪnló hò hàaníró yìi hūn wè. »

\s Yiezu baàró bòo

\r Mat 26.47-57 ; Mariki 14.43-50 ; Zān 18.3-11

\p ^v47 Á ñeùn yí bie vé wè, è bè nì-zàamá dò é van bere, ké á Zudasi le iè pe Yiezu kèrán-zèbè píru áá niè-bè-ju dò é te pebè híehó dú. Á van lúwinie Yiezu ñ, à zòn siè ò mí bàani hūn. ^v48 É Yiezu zòn bie lé à ñ ne: « Kò sī ó nìnbíró Yènú kò bāanī hūn è dàá dí é bè nìnbirìe núnú hūn ? » ^v49 É bé le hūn wi yón áá Yiezu, é loo mù pe bò le mii wé, ~é bé ò dienin ne: « Núnso, ke cāa bé pe niè le áá ké khén-tóhí? » ^v50 Á dò pebè tíihú é yòó tere bè khén-dàariè junsò tòn-té ndóonín jekēhú. ^v51 Ké Yiezu den zòn bie lé bà ñ ne: « Mì wo fùansí, mì bí wé mu wè! » À yòó han ò nún mu jekēhú ñ é lé yòó wan. ^v52 É Yiezu khie bie lé bé khén-dàariè hán-díe ñ áá lé Dofin zū-hieriè hán-díe áá bé nì-kíe le bere é be ben baà ò ne: « Mi wie dàa dàa hí khén-tóhí áá hí lànlaa é dàa mii ben baà mi kèa bò é ní iè kēmí-bíe ? » ^v53 Sítinlò mí-kùì hūn è ñ hūn wòó kañ lé Dofin zūnù hūn áá mie, é mí yí baà mi wè. Ké kèa sáale é le iè mì pèhú, mipe áá hó síbíru pánké. »

\s Pieri bòo le á dàa pé ne mí yí dū Yiezu

\r *Mat 26.57-58, 69-75 ; ~Mariki 14.53-54, 66-72. Zān 18.12-18, 25-27*

\p ^v54 É bé khie baà Yiezu é dàa có van ò khén-dàariè wì-behó yíe. É Pieri é bò pebè máahú ké piè vii van ni. ^v55 È~niè dò hūn zīinie dūn lè dānkò tíihú é kēsí weni, é Pieri van kesí áá bé. ^v56 É tòn-té hūnu dò é meu ò hò dūn nípiemu ñ; á mò mí yí fé à ñ à zòn bie ne: « Ò pe nún mu le é lò biè hūn wi áá ó pe Yiezu. » ^v57 É Pieri zòn pé à ne: « hūnu, ní yí dū a wè. » ^v58 É pemù nífi à dò sìn meu ò á zòn ne: « Kòpe lò biè iè piè máahú nún dò. » É Pieri zòn khé lé á nún mu ñ ne: « Ní yí piè máahú nún dò wè. » ^v59 É mú khie míe fii, à dò é sìn zòn bie ne: « Mù hè bòn ò pe nún mu le é hūn wi áá wó, iè mù le á lé Kalile. » ^v60 É Pieri zòn bie lé á nún mu ñ ne: « Ní hè yí dū bòo le é kó bie wè. » É pe mù lòn, é mú le á bie kèa mu, ~á kò-bíe zòn wírie. ^v61 É Núnso Yiezu é bīnie míte é khie huie ò Pieri. Á Pieri síe lienie mù bòo le á hūn khé lé à ñ~ne: « Hò pe zòni súnúhú mu le, á Kòbíe yá bèn wíri wè búrosí è kò pé yìe-hĩ-tĩ ne kó yí dū mi wè. » ^v62 Á Pieri é húnà van ló yíe, é van ló wiriè cèun.

\s Bè é Yiezu tòoke ké bè ò nàa

\r *Mat 26.67-68 ; Mariki 14.65*

\p ^v63 É bé nìnbirìe le te Yiezu é hiénin é ò yáake ké be ò nàa. ^v64 Bè wòò yòò hié pié híehó ò áá lé pònkòrò, è bè zò lí-è ò è bè dié ò ò ne: « Dúnke dúnke ne a iè wieni te kò lú nin. » ^v65 É bé bīnie tookea ò áá bòò dò cèrìe.

\s É dāa Yiezu é dāa van bè Zuifube liè lèriè vii

\r *Mat 26.59-66 ; Mariki 14.55-64 Zān 18.19-24*

\p ^v66 Bòò le é hó sí van tēun, é bé Zuifube nì-kíe áá bé khén-dàariè hán-díe áá bé làndé kèránliè é ló koo bán lòn hò liè lènlén, é bé dāa Yiezu é dāa bere pebè híehó. ^v67 É bé zòn bie lé à ò ne: « Kó ben iè ò pe Kirisa, ò le é Dōfīn é tōre, è kò bie mu lé kè ò. » É Yiezu zòn khé lé bà ò ne: « Ké n khé mú lé mie ò, é mí yá de sī mi ò wè. » ^v68 Ké n lò zòn mì dienin áá bòò dò bòò é mí lò yá kóni mi wè. ^v69 É kèa sáale á Nìnbíro Yènú é mii kansí pánké bàaso Dōfīn ndóonín fúu. » ^v70 É bépe bé-kùì é zòn bie ne « É kó wiè iè pe Dōfīn Yènú~? » Á zòn ne: « Mí khé mú nin òpe. » ^v71 É bé zòn bie ne: « Ké bīnie yá cè ne nìnbíro dò ben bie bòò dò le á meu pié bòò hūn è lé kie ò wè. Kèpe kète ò wo jé pié kùrú biehi lò. »

\c 23

\s Bè dāa Yiezu é dāa ò kuvereneri Pilati vii

\r *Mat 27.1-2, 11-14 ; Mariki 15.1-5 ; Zān 18.28-38*

\p ^v1 É bé liè lèriè mu é páaníe síe húnà bé-kùì é fò Yiezu é dāa van ò kuvereneri Pilati vii. ^v2 É bé van é Yiezu junù è búuke ne: « Ké van yú ó pe nùún mu le ké á bè nìnbirìe vīnī, à ne bé bí sàaní hó lànpóo è lé á Rōmu bé-zu-behó ò wè, à ne mípe kùuso iè Kirisa, le iè ò bé-zuú. » ^v3 É Pilati é zòn ò dienin ne: « Hāà kó iè Zuifube bé-zuú? » É Yiezu zòn khé lé à ne « Kó khé mú. » ^v4 É Pilati khie bie lé bé khén-dàariè hán-díe ò áá bé nì-zāamá le hún wi yón ò é ne: « Ní yí loo bò-koochó dò le á pe nùún mu le é wó é mí dāa ne pie liè fóbán è lè lè wè. » ^v5 É bé den wóokea zòn bie áá pánké ne: « À é bé nìnbirìe sùkún ne be pí bé pánké bàasiè bòò áá mí kèránlò. À bé mí kèránlò mu fii hò Kalile pèhē hūn, é khie van ló hó Zude pèhē mí-kùì hūn, é kèa sáale á bere dēu hūnú. »

\s Bè dāa Yiezu é dāa van Erōdi vii

\p ^v6 É mu le á Pilati é jé hó biehi mu, á zòn dié iè pe nùún mu le é wiè lé

Kalile? ^{v7} É mu le á né è bèn ne Yiezu é lé Kalile le lé vii le á Erōdi te bòo hūi hūn, á tonie ò vienie ò Erōdi vii, iè mù le á Erōdi den hàarí bere wi hò Zerizalemu hūn pemù yii hūn. ^{v8} É mu le á Erōdi meu Yiezu, á wenie míte cèun, iè mù le á den hàarí é Yiezu bòo le bé bie è jí, á den hàarí we ne mi mie. Ò hàarí cè ne a wé yéréké bòo dò è mí mi. ^{v9} Á Erōdi mù é diekea Yiezu ò àà bòo cèrièe, ké Yiezu é dú mí junù à ké á. ^{v10} É bé khén-dàariè hán-díe àá bé làndé hán-díe é hūn wi yón é bánbaà Yiezu junù búuke ne a bò-koohó. ^{v11} É Erōdi àá mí sèndósíbé é khie dó lé lùwiè Yiezu ò, ~è bèn khie zoonie ò àá pònkò-sāanù dò è bèn yáake yáake ò, è bèn khūa tonie ò vienie Pilati vii. ^{v12} É pemù zòn, á Pilati àá ó Erōdi le hūn iè bèn zúkúsiè é wó pàábé.

¶ Bèn ne Yiezu fóbán à hí

¶ *Mat 27.15-26 ; Mariki 15.6-15 ; Zān 18.39-19.16*

¶ ^{v13} Á Pilati é zòn bèn khén-dàariè hán-díe àá bé lóo hán-díe àá bé nìnbirìe é ben koo bán lòn, ^{v14} à bie lé bà ò ne: « Mí dāa ò pe nùún mu le é dāa bere niñ vii è mì ne á bèn nìnbirìe è vīiní. É ñ diekea ò ò mì yie hūn mù pe bò-koohē le é mí ne á wé bòo hūn, é yí mi ké á wó hí pe bò-koohē mu dò wè. ^{v15} Á Erōdi lò biè yí mi bò-koohó dò ò ò wè, iè mù le á khūanie ò ò é ben lé kè ò. Á pe nùún mu le é den yí wé bòo dò le á dāa fóbán à hí wè. ^{v16} É nin bie ne be nāa wó àá hí hòohē, ké pemù máahú, è ò fùansí è ò. [^{v17} Lè Nyíewèlòn sérí hūn wóo ben dēu, à Pilatè fóbán à leñ wó kèsí nùún dò fùansínin.] ^{v18} É bé nì-zāamá bé-kùì é páanie zòn bènke~ne: « Bì-épe nùún mu le, à Barabasi iè pe kó leñ fùansínin è lé kie ò. » ^{v19} Ò Barabasi mu hàarí zòn hò kesí bèn nìnbirìe le á hàarí sùkúre é bé hūnà pé bé Rōmu siè bòo bòo hūn, àá nìnbíro dò le é bé hàarí bó bòo hūn. ^{v20} Ké mú le á Pilati den we mii fùansí Yiezu ò, á sìn zòn bie àá bé nì-zāamá ne mí yí mi bò-koohó dò le~á wó wè. ^{v21} É bé zòn bènke ne: « Báa wó lè báalén dāanù lòn, báa wó lè báalén dāanù lòn! » ^{v22} É kèa yie-hī-tī lán, á Pilati é zòn bèn dienin ne « Ké mú bò-koohó le á den wó iè mù búso? Ní yí mi bò-koohó dò le á wó é mí dāa ne a fóbán à hí wè. É nin bie ne be he a, è ò fùansí-é ò. ^{v23} Ké bé den pewi banbea bènke ne a báa Yiezu lè báalén dāanù lòn, é pebè bènkeà é te hò pànké yú. ^{v24} Á Pilati é tèn ne mii wé mú bòo le é bé cànke è lé bà ò. ^{v25} Á nìnbíro le é bé nì-zāamá ne a lé bá ò iè pe á lere lé bà ò, à pe nùún le hàarí zòn

hò kèsí bè nìnbirìe le á hàarí sùkún àá nìnbíró dɔ le é bé hàarí bó bòo hūn, iè pe á fúerèsínin é lé bà ò, è Yiezu á khie dɔ sènèdɔsíbé núnú hūn, ne be wé mú bòo le é bé nìnbirìe é we àá wó.

↘ Yiezu báaró lè báalén dāanù lòn

↘ *Mat 27.32-44 ; Mariki 15.21-32 ; Zān 19.17-27*

↘ ^v 26 É mu le é bé fɔ Yiezu dāa cɔ, é bé van sɛ̀ núnú dɔ híehó le yèrè é bé ne Simɔn le é lé Sireni lóo, ké á van ló hí maa é ben. É bé sènèdɔsíbé é khie bàa ò ne a tiè Yiezu báalén dāanù è dāa bè piè máahú. ^v 27 É nìnbí-kùì hún bò Yiezu máahú. Bè nìnbí-kùì mu é bé háa dɔ hún wi tíihú é wírí ké bè é cāameke piè bòo hūn. ^v 28 É Yiezu é bīnie míte é khie bie lé bà ò ne: « Zerizalemu háa, mì bí wírí niñ bòo hūn wè. Ké mí wírí mípe àá mí niè bòo hūn. ^v 29 Iè mù le é pèhú dɔ é vaá ben è bè nìnbirìe wóo bèn bie lé bé háa le yí dè niè yá te ò ne bé júnhè é tí, è bè é bie lé bé pe háa le jèun yí te yí mi ò, è zīncáahó lò jèun yí yìé bà ò yí mí, ne be júnhè é tí. ^v 30 É pemù yìi hūn, è bè nìnbirìe wóo bèn bie lé hó búkùo ne hɔ kùenke síe bé lòn, è bè é bie lé hó ndònbùó ò ne hɔ ben híe bá ò. ^v 31 Ké bé ben mù pe bòo le è wé àá ñpe le iè lè dāa-tiì, è ñbùo ké iè pe é bé yá bèn wé àá hò dāahí le hɔn? » ^v 32 É bɔ-kɔn-wériè biè-ju dɔ é bé sènèdɔsíbé é bīnie hún fɔ é be páaní ve bé àá Yiezu. ^v 33 É bòo le é bé van dɛ̀u lè viì le bé wóo ve ne “jún bɔbɔkiè viì”, é bé khie báa Yiezu lè báalén dāanù lòn yón è bè lò bīnie khie baà bè bɔ-kɔn-wériè biè-ju mu hì báalén dāahí dɔ lòn. À wì-cóoní é wi piè ndóonín, á sí ké é wi piè ñmiinín. ^v 34 É Yiezu zɔn bie ne: « Yàá, dé séwérí lé bà ò iè mù le é bé yí dū bòo le é bé wé wè. » É bé khie taa maà é dāa sankea piè tiè. ^v 35 É bé nìnbirìe é hún dī yón é húi. É bé Zuifube hán-díe é khie ò yáake é ne: « Ì iè òpe le te be nìnbirìe é fuenie nin. Ké á ben iè ò pe Kirisa, òpe le é Dɔfīn muié, à fuení míte míte ò lò ! » ^v 36 É bé sènèdɔsíbé é lò biè ò yáake, é wóo khèú ve lúwinie ò ne a fé dīvén le jii. ^v 37 È bè zɔn bie lé ne: « Kó ben iè bè Zuifube bé-zuú è kò fuení kóte ò lò ! » ^v 38 É bé wé mú bòo dɔ lè diè dɔ lòn é ben baà piè jún hūn lè báalén dāanù lòn é ne: « Le iè bé Zuifube bé-zuú. » ^v 39 É bépe bɔ-kɔn-wériè biè-ju le bé biè báa hò báalén-dāahí lòn, á dɔ é ò tòoke ne: « Mù yí kópé temu iè ò Kirisa, òpe le é hó Dɔfīn é tɔre, é kó fuení kóte ò è kò biè fuení kie ò lò! » ^v 40 É bà ñkònú sí ké é ò wāaní é ne: « Kó wie dāa yá

Dɔfɪn zán? Kèpe é bé mekèa è vé kèa òpe. ^{v 41} Ké kèpe kè bòo temí yie, mù iè kè bòo le ké wó sàanín. À pe yí wé bòo-koojó dò lò! » ^{v 42} À khie bie lé Yiezu n ne: « Yiezu, kó ben kɔ ben dí kó bé-záannú yì le hũn, è kò bí ninsiní mi n wé. » ^{v 43} É Yiezu é zɔn kɔ́nɪe ò ne: « Nin khé mú lé kò n àá bò-bín ne hò pe zoòni le, é kɔ kań àá mi hò herɛcine hũn.

\\s Yiezu h́mú

\\r Mat 27.45-56 ; Mariki 15.33-41 ; Zān 19.28-30

^{v 44} Bòo le é lé wurù é mii yòò dē le sí tíihú, lè wíɔn-dáabíi hũn, é lé panpan è lè yòò h́run, é hó síbírú yòò hie lè sú̀s̀ùnù n mí-kùì fúu é van dēu lè wu-háalé. ^{v 45} É lé pɔnkò-núnú dè-behó le zɔn cére lè Dɔfɪn zū̀nù tíihú é zɔn khàa àá mí tíihú. ^{v 46} É pemù yì hũn Yiezu zɔn bere cēun ne: « Yàá n dó niñ mekēni kò núnú hũn. » É pie òbie mu vé lòo, à h́run. ^{v 47} Á sènèdó́síbé júnso é meu mù bòo le wó, á bàaniɛ Dɔfɪn à bie ne: « Àá bò-bín, ò pe núnú mu le é hè h́n iè nìnbírɔ lé é téré. » ^{v 48} É bé nì-zàamá le bere ne bé ben mi mu bòo le é wé, é meu mù, é bé khúa síe ɔn ké bé tìe hè yáa-yáa fúu é bé be júnhē è ví. ^{v 49} É bé nìnbirìe le h́n dū Yiezu bé-kùì àá bé háa le h́n bò piè máahú dàa ló hó Kalile pèhē hũn, é h́n khēne van ló dī, é mù bòo le é wé è h́i.

\\s Yiezu wũnló bòo

\\r Mat 27.57-61 ; Mariki 15.42-47 ; Zān 19.38-42

^{v 50} Núnú dò hàarí wi yón le yèrè bé ne Zozefu, ké á iè nìnbírɔ le sãa à lò téré. Ò hàarí iè bè pe Zuifube lie lèrɔ dò. ^{v 51} À hàarí é lé bé Zuifube lóo dò le bé ne Arimate, à hàarí é Dɔfɪn bé-záanú è hié. ~À den hàarí lere mí zeñ é ló bá nkɔhí bòo le é bé khé bère lòn ne bé wé àá Yiezu. ^{v 52} Á pe Zozefu mu é h́nà van Pilati vii, é van hene Yiezu nì-hemu. Á Pilati é tē. ^{v 53} Á Zozefu é van lere Yiezu nì-hemu é ló lé báalén dāanù lòn, é síe~bénin àá lé pòn-kɔnúnú é mò van dó lé búì dò le é bé cé lé lenù hũn, le é nìnbírɔ é h́n jɛùn yí dé hũn yí mi wé. ^{v 54} Mù hàarí wó níbìní zɔn, le ké lé wurù é ben síe lú, è bè Zuifube níwũ̀nín sí é wo fii mii bé. ^{v 55} É bé háa le hàarí bò Yiezu máahú dàa ló hó Kalile é bòbán àá Zozefu, é van h́ie lè búì, è bè meu bòo le é bé dàa síe daaniɛ Yiezu nì-hemu pelè hũn. ^{v 56} É pemù máahú, è bè khie khúa ɔn, é van sésèa hò yuró le tũ̀nù tĩ

le be koo Yiezu ni-hemu lon. E ho nvũunin si zon, e be hunà vũunie kèa bò le e hó landé dāa ne mu fóbán è mù wé.

\c 24

\s Yiezu viéró bò

\r *Mat 28.1-10 ; Mariki 16.1-8 ; Zān 20.1-10*

\p ^v1 É lé hetii zon yúnbin dùdù, é bé háa é hunà dāa hò yuró le tũnũ tĩ le é bé hun séséa bōsí é dāa van lè búí lon. ^v2 É bé van yú ké lé sèn-behó le hun hie lè búí punù é biríkea khie bōsí. ^v3 É bé síe zon lè búí hun, ké bé den yí zo mi Nũnsɔ Yiezu ni-henu wè. ^v4 É bé yòó dĩ cõũn, é nĩbirie niè-bè-ju dō le zon pɔnkɔniè le é piinĩke pán pán é ben ló yú bé. ^v5 É bé háa mu é zere dĩ é fẽnkeasi bé pũnhẽ, é bé niè-bè-ju mu é zon bie lé bà ñ ne: « Mĩ wie dāá ò le yie wi è cè bè ni-hiè tíihú? » ^v6 Ò míne hũnũn wè, ò vié. Mĩ síe liení mú bò le á khé lé mie ñ ké á wi ho Kalile pẽhẽ hũn, ^v7 le á dāa ne: « Ò Nĩbíro Yènu é fóbán à dé bé bō-kɔn-wériè nũnú hũn, è bè báa wó hò báalén dāanũ lon, à vié hó sítĩnló bõn-bõ-tĩ lán zon. ^v8 É bé háa mu síe lienie mù bò le é Yiezu hàari khé ñ. ^v9 É bé zon ló lé búí hun é có van munkèa mù bò le wó mí-kui~é lé bé kèrán-zèbè píru áá ni-cóoní ñ, áá bé pe nĩbirie le hun wi áá bé bé-kui ñ. ^v10 Bè pe le hàari van bie mu bò le é wó é lé tɔnkerie ñ é hàari iè Maari Madelene áá Zaane áá Zaaki bà nĩn Maari áá hẽ-buà dō. ^v11 Ké bé tɔnkerie é lienieka è bè ne mu iè bẽnbũ yáamu biehi é bé háa mu é bie, é bé yí de sũ bà ñ wè. ^v12 Ké Pieri den~hunà zò van lè búí lon; á van zon mii hui, è hĩ iè pɔnkò-níhi mí-dóonũn é temu wi yón. Á ló bɔn ké á yí dũ bò le á mii khé mú pe bò le wó bò hun wè.

\s Bò le wó Emayise wũn lon

\r *Mariki 16.12-13*

\p ^v13 É lé pe wi-cóoní mu zon, é Yiezu kèrán-zèbè niè-bè-ju dō é zon ló vaá ve lóo dō le é bé ne Emayise le niiró áá Zerizalemu é iè kílonbè píru áá di-cóoní. ^v14 É mú bò le wó khie sáare mí-kui iè pe é bé bò bie. ^v15 É mu le é bé dikimú ké bè é wāaní, é Yiezu van bere ben yú bé é páanie bō hò wũn áá bè. ^v16 É bé lò loo wɔ, ké bò dō é lé é bé yá ò dũn wè. ^v17 É Yiezu é zon bè dienin~ne: « Mũ iè nbũo é mí ve ké mi khé? » É bé yòó dĩ é hun yáa mí-kui. ^v18 Á ni-cóoní,

le yèrè é bé ne Kilopase é zɔn ò dienin ne: « Mù iè kòpé kò-dóonún hò Zerizalemu hũn é temu yí dũ mu bòo le wó hí pe wihí le khie hũn? » ^{v 19} Á zɔn bè dienin ne: « Mù iè íbùo temu wó? » É bé zɔn ne: « Mù bòo le wó á Nazareti Yiezu ò, le hũn iè Dɔfɪn bɔ̀-háanírɔ. Piè bòo le á hũn wòò wé, àá mú le á hũn wòò bie é hũn pànké wi. É hó Dɔfɪn míte ò é zénié mù, é bé nìnbirìe bé-kùì é meu mù. » ^{v 20} Ké bé kè hán-díe àá bé khě̀n-dàariè hán-díe é dú-ó ɔ Kúmendán núnú hũn ne a lè piè liè è bie ne á bé. É bé khie baà ò lè húmu dāanù lòn. ^{v 21} Ké hũn tĩ è kè ne ape te hó Izarayeli é mii fuenínin. Ké le den iè pemù wihí bòn-bò-tĩnín zoòni le mú pe bòo mu dàa wó. ^{v 22} Mù é bɔn ké bé háa dò kè tíhú é khé bòo dò le pɔnié kie. Bè dũmua húnà van lè búì lòn yunbín dùdù, ^{v 23} ké bé yí mi piè nì-hemu wè. É bé khùà bere ben khé lé kè ò ie bé meu melekebé dò le khé lé bá ò iè yìe wi. ^{v 24} É kè òkòhí nìe-bè-yiení dò é húnà van lè búì hũn é van meu ké mú ke kèa mu bòo le é bé háa khé, ké ápe é bé yí mi wè. » ^{v 25} É Yiezu zɔn ne: « Nìnbirìe le hécírí míne, mí wi, dàa yáa vún ídesì mu bòo le é bé Dɔfɪn bɔ̀-háanírìe é sènéhà khé mí-kùì ò?. » ^{v 26} Mù sũn hũn yí fóbán à Kirisa, à le é Dɔfɪn tɔre è lòn be kèa mu vé à dàa zɔ mí bàaró hũn? » ^{v 27} À khie múnkèa mù bòo le é wé piè bòo hũn, lè Dɔfɪn bienù vèhú mí-kùì hũn, é bé mú fii àá wó Moyiizi vèhè, é dàa van ló bé Dɔfɪn bɔ̀-háanírìe vèhè mí-kùì hũn. ^{v 28} Bòo le é bé van lúwi hò lóo le é bé kèrán-zèbè nìe-bè-ju vaá ve hũn, é Yiezu é mii pèu khíi lan. ^{v 29} É bé bónbóníe ò ò ne: « Kansí àá kie, hò zíihú é dè, è húnún àá fíi è hò sí hí. » Á làa zɔn kesí àá bè. ^{v 30} Á síe kesí mii dí àá bé, á khie mò hò búrí, à dó Dɔfɪn berike, á b̀enkeà hò é khie lé bà ò. ^{v 31} É pebè yìe é den here é bé dũne a, ké á den vùnun pebè yìe hũn. ^{v 32} É bé khie é bie bán~hũn ne: « Mù le á dàa hũn khé àá kie hò wún lòn, é lè Dɔfɪn bienù è munke è lé kiè ò é ké tíe sũn hũn yí we kèa were?. » ^{v 33} É bé síe húnà mùlòn é khùà van Zerizalemu. É bé van yú bé kèrán-zèbè píru àá nì-cóoní ké bé koo bán lòn àá bá òkòhí le ké. ^{v 34} É bé khé lé bé kèrán-zèbè nìe-bè-ju mù ò ne: « Ì Núnso é vié àá b̀-ín,~à Simɔn é meu ò. » ^{v 35} É bé kèrán-zèbè nìe-bè-ju mu é biè khie khé mú bòo le wó hó wún lòn é lé bà ò. È bè lò bie lé bà ò ne bé dũne a lè yìi le á b̀enkeà hò búrí é lé bá ò hũn.

¶ Bòo le é Yiezu dàa zénié míte àá mí kèrán-zèbè

↘ *Mat 28.16-20 ; Mat 16.14-18 ; Zān 20.19-23 ; Bɔw 1.6-8*

↘ ^{v 36} É mu le é bé é bie kèa mu, é Yiezu míte ñ é ben zɔn dī pebè tíihú à ne: « Ne hūn wiè kan àá miε. » ^{v 37} É pebè bóhí hē ló iè mù le é bé tīi è bē ne a iè níɔɔɔ. ^{v 38} Ké Yiezu den zɔn khé lé bà ñ ne: « Mí wie dàa hūn yere? Mì wie dàa hécírí kankea kèa mu? » ^{v 39} Mì húi niñ níhí àá niñ zehí: mù iè ñpe lò! Mì ben he mi ñ è mì húi; níɔɔɔ yí dàa tekèa àá hūà kèa bòo le é mí dàa loo ké ñpe dàa mu lò. ^{v 40} Á bie mù à zénie mí níhí àá mí zehí bà ñ. ^{v 41} É bé hē tīe wan wan, ~ké mu le é mú den hē yòokea pebè lòn, é bé yí dàñ wó yí de sīnin wè. É Yiezu é zɔn bè òienin~ne: « Mí dàa bòo dō le é dí hūnún? » ^{v 42} É bé bùere cɔ le tēu é khie lé à ñ. ^{v 43} Á fɔ á lè yòó pebè yie hūn. ^{v 44} À khie khé lé bà ñ~ne: « Lè pēhú le é ní hūn wi àá miε, é ní bie lé miε ñ ne mù bòo mí-kùì le wé niñ bòo hūn ò Moyiizi làndé vēhú hūn, àá bé Dɔfīn bō-háanírìe vēhē hūn, àá hí Yanbehí vēhú hūn, é fɔbán è mù wé, é mú lò biè iè mù pe temu wó. ^{v 45} Á wo lé é pebè hécírí punù here, é bé wo dūne Dɔfīn bienù vēhú bòo le é lé bie pún. ^{v 46} Á zɔn khé lé bà ñ ne: « Le iè mù bòo le wé lé Dɔfīn bienù vēhú hūn~: ò Kirisa, à le é Dɔfīn tɔre, é fɔbán à lòn be fúu è ve hí, à viè lé bé ñi-hiè tíihú hó sítīnló bōn-bò-tīnín zɔn. ^{v 47} È piè yèrè lòn, é bé fɔbán é bè buie hī cēmènáa mí-kùì hūn, è dàá bé mú fii àá Zerizalemu, è bie lé bé ñinbirìe bé-kùì ñ~ne be yèrémé bé tīe àá bé bō-werà, è Dɔfīn è dé séwérí lé bà ñ pebè bō-koohē bòo hūn. ^{v 48} Mí meu mù pe bòo mu sí mí-kùì mìte ñ àá mí kùrú yèré yie, é mí fɔbán è mì khé mú lé bé ñinbirìe le ké ñ. ^{v 49} É ñpe niñte ñ é bén tɔn lè Heciri le é kīe Yàá Dɔfīn é lé mí punù ne mí bén lé miε ñ. Ké mípe é fɔbán è mì kansí hò lóo hūn fúu fúà ké hó pe Dɔfīn Heciri mu é ben síe lé hó pànke miε ñ.

↘ **Yiezu khùá vienù hò hóohūn**

↘ *Mariki 16.19-20 ; Bɔw 1.9-11*

↘ ^{v 50} É Yiezu é khie fɔ bé dàa ló van lè vii dō le wi Betani lóo senù, à hoonie mí níhí à dúbèa bà ñ. ^{v 51} É bòo le á bè dúbénin, á síe hūnà ló pebè tíihú, é Dɔfīn fɔ à é dàa cɔ van yòó hó hóohūn. ^{v 52} È bépe kèrán-zèbè é khie dĩ è bè bàanie ò ñ, è bè khie khùá síe van Zerizalemu ké bé hē we béte àá bōbín. ^{v 53} É bé hūn wódò kan Dɔfīn zūnù hūn fúu è bàaní hó pe Dɔfīn.